

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN
AZA İNDİRİLMESİ, KURAKLIKLARLA MÜCADELE VE SU
KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU**

**(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170, 1221,
1305, 1434, 1518, 1806, 1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391, 2909,
2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647, 3677, 3682,
3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)**

TUTANAK DERGİSİ

**15'inci Toplantı
2 Haziran 2021 Çarşamba**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- SUNUMLAR

1.- *TEMA Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Deniz Ataç'ın, iklim değişikliği ve arazi bozulumu ile politika önerileri hakkında sunumu*

2.- *İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği Başkanı Dr. Baran Bozoğlu ile İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Gülşah Deniz Atalar'ın, kömürden çıkış üzerine yaptıkları çalışma, sonuç ve öneriler ile termik santraller ve atık yönetimiyle ilgili çalışmalar hakkında sunumu*

3.-*Doğa Araştırmaları Derneği Başkanı Osman Erdem'in, sulak alanlar*

ve küresel iklim değışikliğı konusu ile yapılması gerekenler hakkında sunumu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ,
KURAKLIKLILA MÜCADELE VE SU KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170, 1221, 1305, 1434, 1518, 1806,
1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391, 2909, 2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647,
3677, 3682, 3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)

15'inci Toplantı
2 Haziran 2021 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Küresel İklim Değişikliğinin Etkilerinin En Aza İndirilmesi, Kuraklıkla Mücadele ve Su Kaynaklarının Verimli Kullanılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.04'te açılarak iki oturum yaptı.

TEMA Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Deniz Ataç tarafından, iklim değişikliği ve arazi bozulumu ile politika önerileri,

İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği Başkanı Dr. Baran Bozoğlu ile İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Gülşah Deniz Atalar tarafından, kömürden çıkış üzerine yaptıkları çalışma, sonuç ve öneriler ile termik santraller ve atık yönetimiyle ilgili çalışmalar,

Doğa Araştırmaları Derneği Başkanı Osman Erdem tarafından, sulak alanlar ve küresel iklim değişikliği konusu ile yapılması gerekenler,

Hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 19.58'de toplantıya son verildi.

2 Haziran 2021 Çarşamba**BİRİNCİ OTURUM****Açılma Saati: 14.04****BAŞKAN: VeySEL EROĞLU (Afyonkarahisar)****BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)****SÖZCÜ: Semra KAPLAN KIVIRCIK (Manisa)****KÂTİP: Hasan KALYONCU (İzmir)**

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hayırlara vesile olması dileğiyle toplantıyı açıyorum. (*)

Efendim, bugün TEMA Vakfı Yönetim Kurulu Başkanımız Sayın Deniz Ataç Hanımefendi, ekibiyle beraber sunum yapacak. Doktor Baran Bozoğlu, kendisi şu anda ASKİ Genel Müdür Yardımcısı, aynı zamanda İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği Başkanı, kendisi burada, sunum yapacak. Ayrıca, Osman Erdem, Doğa Araştırmaları Derneği Başkanı, o da sunum yapacak. Hayırlı olsun inşallah.

Ben, sözü hemen TEMA Vakfı Başkanımıza -hakikaten çok çalışkan, çok gayretli- TEMA Vakfını çok önemli noktalara taşıyan Vakıf Yönetim Kurulu Başkanımıza söz veriyorum.

Buyurun.

II.- SUNUMLAR

1.- TEMA Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Deniz Ataç'ın, iklim değişikliği ve arazi bozulumu ile politika önerileri hakkında sunumu

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Sayın Bakanım, değerli üyeler; öncelikle biz çok teşekkür ediyoruz Komisyona davetiniz için.

Aslında sizden haber geldikten sonra tutanakları, daha önceki toplantıları hepimiz epey inceledik. Çok kısacık görüşümü söylemek isterim: Gerçekten çok değerli toplantılar olmuş ve Komisyon üyelerinin de bilgi seviyesi beni çok etkiledi açıkçası, çok çevreci olmuş. Onun için de teşekkür ediyorum, özellikle yorumlar ve sorular oldukça etkileyiciydi. Biz daha önce konuşulanlara baktıktan sonra tekrara girmeyelim, konuşulmamış olan konuları konuşalım dedik çünkü pek çok konuya, İklim Anlaşmasından Yeşil Mutabakata, suya, aslına bakarsanız her şeye girilmiş ve üzerinde çalışılmış. Biz kendi konumuz olan, Vakfın da kuruluş amacı olan -biliyorsunuz TEMA Vakfının ilk konusu toprak-arazi bozulumu yani iklim değişikliği ve arazi bozulumu konusu üzerinden götürmeye karar verdik.

2015 ve 2017 yıllarında Birleşmiş Milletler Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi Taraflar Konferansı yapıldı ve orada 3 tane önemli sözleşmenin -ki bunlar İklim Değişikliği Sözleşmesi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi- kapsamına giren konuların birlikte ele alınmasının çok daha doğru olacağına karar verildi. Zaten bunun arkasından da 2017 yılında UNCCD Taraflar Konferansında dendi ki: Arazi değişikliği, arazi bozulumu, kuraklık ve biyolojik çeşitlilik konularını aslında birbirinden ayıramazsınız, bu üç konu birlikte çalışacak ve birbirini etkileyecek olan konular. Bunun için IPCC de özel bir rapor yazdı, raporun ismi de “İklim Değişikliği ve Arazi” -onu da size dağıttık- onu biz Vakıf olarak -2019 Ağustos ayında yayımlanmıştı- Türkçeye çevirdik, bir teknik rapor bir de özet rapor olarak -dikkatinizi çekeriz rapora, önemli bir rapor- yayımladık ve şu anda sizin de elinizde olmuş oldu.

(*) Coronavirus salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalarına katılmaktadır.

Şimdi, neden arazi bozulumunu iklim değişikliği açısından bu kadar önemsedığimizi size kısaca aktarmak isterim. Aslında baktığınız zaman atmosferdeki insan kaynaklı karbondioksit birikiminin yüzde 35’inin arazi bozulumundan geldiğini görüyoruz, bu çok ciddi bir rakam. Neden bu kadar önemli? Çünkü bir taraftan arazi bozulumu aslında sera gazı salımı yapmaya neden oluyor, öbür taraftan da siz arazi bozulumuyla beraber yutakları yok ediyorsunuz; ormanlar gibi, organik madde oranı yüksek olan topraklar gibi tarım alanları gibi, verimli meralar gibi. Bunlar çok önemli bir yutakken arazi bozulumu nedeniyle orada size yutak vazifesi yapacak olan alanları aslında tahrip ediyoruz yani hep beraber yapıyoruz. Onun için çok önemli ve bunun üzerinde durmak istiyoruz.

Türkiye’nin de burada ayrıca, ne yazık ki çok önemli bir olumsuz payı var; coğrafi konumu nedeniyle iklim değişikliğinden en çok etkilenecek ülkeler arasında yer alıyor. Özellikle Dünya Bankasına baktığınızda Avrupa ve Orta Asya’da 21’inci yüzyılın sonlarına doğru ekstrem iklim olaylarına en çok maruz kalacak 3’üncü ülkeyiz. O zaman, tabii, bütün bu iklim değişikliği etrafında konuştuğumuz konuların her biri birinden daha önemli ve çalışılması gereken konular hâline dönüşüyor.

Şimdi, burada aslında bakarsanız dünya çok kritik bir eşikte yani bu bir süredir konuşuluyor. Bundan sonra gezegenin yaşaması için artık bildiğiniz varsayımlarla ve teorilerle çok gidemeyeceğiz gibi görünüyor yani bütün insanlığın ve devlet yönetimlerinin daha farklı bir bakış açısıyla olaylara bakması gerekecek. Bunu da Dünya Ekonomik Forumu’nun risk raporları var -eminim biliyorsunuzdur, ben çok kısacık geçeceğim- burada, şu anda ekranda gördüğünüz 2008, 2013 ve 2018 raporları. Bakın, 2008’de yeşil hiç yok -yani yeşil, çevresel riskleri gösteriyor- 2018’e geldiğiniz zaman gerçekleşme olasılığının 5 tanesinin içinde 3 tane. Ki bu aşırı hava olayları, doğal afetler, iklim değişikliğinin azaltılması ve iklim değişikliğine uyumda başarısız olunması. Etki açısından baktığınızda, yani en çok etkileyecek olanlar hangileri diye baktığınızda da 3 tane geliyor, suyu da katarsanız -onu toplumsal olarak görüyor ama o da direkt çevreyle ilgili- 5 tane riskin 4 tanesi çevreden geliyor. Bu da aşırı hava olayları, doğal afetler, yine iklim değişikliğinin azaltılması ve iklim değişikliğine uyumda başarısızlık ve su krizi yani dünya aslına bakarsanız... 2008’de hiç konuşmadığımız konular şimdi birdenbire çok büyük bir tehdit olarak hepimizin masasının üstüne gelmiş durumda. Yani aslında hepimizin gözlüklerimizi değiştirmemiz gerekiyor. Bu komisyon da çok çevreci olmuş, onun için çok mutlu oldum, gerçekten çok samimiyetle söylüyorum bunu.

Herkesin artık çevreci olması gerekiyor, aksi hâlde bu düzen mevcut hâliyle gitmeyecek yani bu, çok net bir şekilde görünüyor diyorum.

Yine, bir sonraki Dünya Ekonomik Forumu’nun 2020 Yılı Küresel Riskler Raporuna geçiyorum. Biliyorsunuz Dünya Ekonomik Forumu önemli bir kurum, aslında o da bir vakıf ve dünyanın gidişatı konusunda çok değerli çalışmalar yapıp yönlendirmelerde bulunuyor. 2020 küresel riskini yine 2’ye ayırıyor diyor ki: Olabilecek olanlar ve etkili olanlar. Alttakine bakarsanız, etkiye; neredeyse hepsi çevresel risklerden oluşuyor. Yani bakarsak “Biyolojik çeşitlilik kaybı, iklim değişikliğinin azaltımı ve uyumda başarısızlık, su krizi, insan kaynaklı çevresel felaketler, aşırı hava olayları” diyor. İlk 5 tanesinin 5’i de çevreden kaynaklanan riskler olarak ortamıza çıkıyor. Şimdi, bunlar tabii, gerçekten çok ciddi uyarılar ve biz her türlü zorluğuna rağmen, kendi ülkemizin iyiliği için ülke olarak bütün kararlarımızı alırken bütün bu bilgileri harmanlamak zorundayız.

Şimdi, burada biz bir kök sorun analizi yapmaya çalıştık ve onu da üç bölümde sizin için özetledik.

Birisi, politika konusundaki kök sorunlarımız neler, yasalarla ilgili kök sorunlarımız neler ve uygulamayla ilgili kök sorunlarımız neler? Politikayla başlarsak öncelikle -sadece buraya o “sadece” kelimesini yazmamışız ama- sadece kalkınmayı önceliklendiren kamu yararı anlayışının çok hâkim olduğunu görüyoruz. Bu daha önce yapılan toplantılarda da çok hissediliyor. Tabii ki

kalkınma çok önemli yani var olmanız ve ilerleyebilmeniz için ama artık bu noktadan sonra sadece kalkınmayı düşünerek gidebilmemiz ne bizim ne de başka ülkeler için çok mümkün görünmüyor. Risk değerlendirme eksikliğimiz olduğunu düşünüyoruz, harekete geçmekte düşük motivasyonumuz olduğunu düşünüyoruz; buraları hızlandırmamız lazım yani riskleri daha ciddi ele alıp harekete geçmekte de çok daha atak olmamız gerekiyor. Üst politikanın oluşturulmuş olması lazım. Şu anda ne yazık ki değişik bakanlıklarda yapılan çok değişik çalışmalar var, planlar var, konuşacağız fakat hepsinin üstünde olan ve bütün o planları ve uygulamaları bağlayan bir üst politikanın henüz oluşturulamamış olduğunu görüyoruz.

Bir diğer konu da toplumun süreçlere yeterince katılmaması, dâhil olmaması. Burada katılımcılık, şeffaflık, bilinçlendirme, bilgilendirme çok önemli başlıklar olarak ortaya çıkıyor. Bugün Türkiye’deki çevre olaylarında birtakım reaksiyonların çok büyümesinin ve tepkilerin gelmesinin çok önemli bir nedeninin toplumu bu işlerin içine katmamak olduğunu biz yakinen izliyoruz. Yani bölgelerde yapılacak birtakım çalışmalarda mutlaka o toplumun ileri gelenlerinin, o bölgede yaşayanların doğru bilgilendirilmesi sonra takip edilmesi çünkü onların yaşamıyla ilgili karar verildiği için -hocam da çok yaşamıştır bunları İlisu’da başına gelmedik kalmadı- yani gerçekten oralara girmemiz ve bakmamız gerekiyor. Yani insanların yaşamı hakkında karar verirken onları da kararın içine almamız lazım. Onun için Türkiye’de şu anda çok ciddi reaksiyonlar yaşıyoruz ve hepimiz çok üzülüyoruz. Yasalara baktığınız zaman mevzuatın henüz tamamlanamamış olduğunu görüyoruz. Yani bir süredir gündemde bunlar hep birlikte çalıştık. Nedir bu? Eminim daha sonraki arkadaşlarımız da bahsedecek. Su kanunu... Biz su kanunu taslağını yapalı yıllar oldu. Tabiat ve biyolojik çeşitlilik kanunu ve en son gündemde olan iklim kanunu.

Yasalarla ilgili üçüncü konu mevzuat düzenlemelerinin sürekli doğa aleyhine geliyor olması. Burada bakıyorsunuz, Maden Kanunu’ndaki değişiklikler, Orman Kanunu’ndaki, Toprak Kanunu’ndaki ve Mera Kanunu’nda bizi ilgilendiren kanunlarda her değişikliğin biraz doğadan bir şeyler götürdüğünü görüyoruz ve bunun da önemli bir sorun olduğunu düşünüyoruz. Hep öyleydi ama şu anda geldiğimiz noktada çok daha derin bir sorun.

Üçüncü kısımda uygulamayla ilgili gördüğümüz kök sorunlar. Üst planlama yaklaşımlarındaki gelişim ihtiyacı. Üst planlara biraz daha farklı bakmamız lazım, kamu kurumları arasındaki koordinasyon, eş güdüm değişik bakanlıklar arasında; orada ilerleme görüyoruz ama daha da artması lazım bunun. Bir de bakanlıklar arasında bir örtük hiyerarşi hissediyoruz. Onun da artık dengelenmesi gerektiğini düşünüyoruz çünkü -isterseniz özel olaylar üzerinden konuşuruz- bazı bakanlıkların etkisinin diğer bakanlıklardan daha fazla olduğunu görüyoruz ve o bizce ülke için hayırlı olmuyor. Eylem planlarının uygulanmaması ve kararlarda dikkate alınmaması; çok iyi eylem planları yapılıyor fakat ne kadar uygulanıyor ve kararlarda bu eylem planları ne kadar ele alınıyor bunlara dikkat etmemiz lazım hep birlikte.

Bir de bu çok uzun bir konu ama bir cümle olarak geçeceğim, bu başlı başına bir toplantı konusu. Çevresel etki değerlendirme, etkilendirme çalışmaları proje öncesi ve sonrası uygulama sorunları yani burada çok gerçekten önemli sıkıntılarımız var çünkü şu anda bütün bu projeler bir ÇED prosedürü içerisine sıkıştırılmış durumda, bakanlıkta yeteri kadar kadro yok, izleme ayrı bir sorun yani bir kere mutlaka Çevre ve Şehircilik Bakanlığı içerisindeki bu ÇED süreçlerinde çalışacak ekibin vasıflı arkadaşlarımızla güçlendirilmesi lazım, yetemiyorlar. Çünkü stratejik ÇED, kümülatif ÇED, sağlık değerlendirmesi bütün bunlar giremiyor kapasite yetersizliğinden, yeterli arkadaşımız olmadığı için.

İkinci bir diğer konu da... Çok da hızlı bir şekilde devreye giriyor. Doğaya zarar vermek istemiyorsak mevcut tesislerin ve maden işletmelerinin çok yakın izlenmesi gerekiyor, orada da bir güçlenmeye ihtiyaç var. Evet, şimdi, burada arazi tahribatı dediğiniz zaman iki konunun tabii, biz hemen içine giriyoruz açıkçası. Uzun yıllardır üstünde çalışıyoruz. Bir tanesi, kömürlü termik santraller ve su ilişkisi. Kömürle ilgili... Hiçbir çevre kuruluşu kömürü sevmeyebilir, benimseyemez çünkü biz gerçekten iklim değişikliği için bir plan yapılarak fosil yakıtlardan en kısa zamanda çıkılmasını savunuyoruz. Türkiye'nin gerçeklerini biliyoruz, bunların hepsini konuşuyoruz ama en kısa zamanda ve en verimli şekilde bizim kömürden, fosil yakıtlardan çıkmamız gerekir. Biz çevreciyiz ve bunu savunuyoruz sonuna kadar. Kömürlü termik santrallerin yarattığı pek çok risk var. Bunun en önemlilerinden bir tanesi hava kirliliği. Tabii, zehirli emisyonlarıyla bunlar, hem hava hem toprak hem yüzey ve yer altı sularını bildiğiniz gibi kirletiyorlar bu tesisler.

Ayrıca su kıtlığı ve kuraklıktan bahsediyoruz. Şu anda o bölgelerdeki, termik santrallerin olduğu bölgelerdeki rekabetin en önemli unsurlarından bir tanesi kömürlü termik santraller olacak. Standart bir kömürlü termik santral, her üç buçuk dakikada bir, bir olimpiik yüzme havuzunu dolduracak kadar soğutma suyu kullanıyor ve aslında bu su da içme ya da bizim tarımsal amaçlı kullandığımız sular. Yani o suyu oradan alıp termik santrallerde kullanıyoruz.

İkincisi, proses bittikten sonra ısınmış olan suyu alıcı ortama genellikle bu nehir, su veya bir su birikintisi oraya veriyor ve tabii, oradaki suyu doğal olarak ısıtıyor. O zaman da oradaki ekosistemi ve canlıların hayatını ciddi bir şekilde etkiliyor. Su kirliliğinin yakılan kömüre bağlı olarak biliyorsunuz, katı atıklar var. Uçucu kül ve cürufklar, bunlar rüzgârla her tarafa gidiyor. Sulara, toprağa, hatta biz, yani çok üzülerek söyleyeceğim, Zonguldak'ta Çatalağzı'nda o havuzun içinde oynayan çocuklar bile gördük. Yani o kadar düzensiz bir şekilde bunlarla karşılaşabiliyorsunuz. Çatalağzı, zaten mutlaka görmeniz gereken bir bölge, eğer görmemiş iseniz.

Burada da şimdi, 2 tane fotoğraf koyduk. Bir tanesi Milas'ta şu anda, biliyorsunuz bir sıkıntı var. Bölgede 3 tane termik santral var, kalan son bir orman da kömür ocağı için kesilmeye çalışılıyor. Ve de Çanakale Çan'dan kaynaklı bir su kirliliği görseli koyduk.

Evet, şimdi, burayı çok uzatmayacağım. Kömür madenciliğinin yaptığı tabii, başka sıkıntılar var. Çünkü eğer maden su seviyesinin altındaysa o bölgenin, kömürün çıkması için susuzlaştırılması gerekiyor. O zaman da havzadaki su rejiminin bozulmasına neden oluyor, su döngüsünü bozuyor, hidrolojik sistemi bozuyor ve yer altı sularını, aslında bizim sigortamız olan, kurak dönemlerde kullanacağımız yer altı sularını da deşarj ediyor dışarıya.

Tabii, çok önemli başka bir konu da atık maden drenajı. Bütün bu maden çalışmalarında karşılaşıyoruz. Dolayısıyla zaten coğrafi, fiziksel olarak değişimler de hidrolojide çok değişiklikler yaratıyor ve o zaman o bölgedeki kilometrelerce çapta yer altı su seviyesinin azalmasına ve küçük su varlıklarının ve kuyularının azalmasına neden oluyoruz.

Çok kısasa geçeceğim, bir Maraş Milletvekilimiz var ama aramızda mı bilmiyorum. Aslında Komisyonunda yok galiba.

SEMRA KAPLAN KIVIRCIK (Manisa) – Gençlik ve Spor Bakanımız da randevusu nedeniyle geç kalacağını beyan etmişti.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Evet.

Şimdi, burada, Elbistan, tabii, bizim çok üzülerek izlediğimiz bir bölge. Elbistan'da TUBİTAK MAM Çevre ve Temiz Üretim Enstitüsünün yaptığı bir Ceyhan havzası çalışması var ve orada diyor ki : “Kömür madenciliği ve termik santraller Elbistan'daki en büyük kirleticisi.” Üstelik burada şeker

pancarı tarımı yapılırken atık sular hiç aratılmadan şeker pancarı tarımında kullanılıyor. Su Yönetimi Genel Müdürlüğünün ilgili daire başkanının yaptığı başka bir yönetim planı var, Ceyhan Havzası Kuraklık Yönetim Planı, o da diyor ki yine : “Bölgede en büyük su kullanıcısı, termik santraller. Havza, kuraklık tehdidi altında, değişik ölçeklerde, değişik kuraklık çeşitlerinde. Havzadaki en düşük toplam su tasarrufu enerji sektöründe yapılabildi bu havzada.” Ve diyor ki raporda: “Havzadaki yenilenebilir enerji potansiyeli göz önünde bulundurulmalı ve bu kaynaklardan daha fazla faydalanılmalıdır.”

Hava kirliliği... Burası, bu bölge hakikaten bir gaz odası gibi. 2018 yılında, insanların en kirli havayı soluduğu ilimiz oldu ne yazık ki. Yine 2018’de partikül madde 10 konsantrasyonu değerinde de Türkiye’de 1’inci sırada; 2,5’u ölçmediğimiz için söyleyemiyoruz. Buna rağmen, yani bu 2 rapora rağmen ve bu kronik problemlere rağmen -özellikle hava kirliliğinde- Afşin C Termik Santrali -zaten 2 tane vardı- üçüncü “ÇED Olumlu” kararını aldı ve proje için yaklaşık 1.500 hektar tarım arazisi tarım dışına çıkarıldı. Bölgede ayrıca “D” ve “E” ek üniteleri ve ek maden projeleri de planlanıyor. Şimdi, raporlarımıza baktığımız zaman pek çok ikazları görüyoruz, bu onun çok iyi bir örneği ama uygulamaya döndüğümüzde o raporlardaki yaklaşımların uygulamaya ne yazık ki dönmediğini görüyoruz.

Evet, diğer büyük bir konu madenler ve arazi bozulumu. Biz aşağı yukarı iki buçuk, üç senedir bu konuyla ilgili yoğun bir şekilde çalışıyoruz. Çok detayına girmeyeceğim, arzu ederseniz ek bilgi her zaman verebiliriz. Biz aşağı yukarı 16, 17 ilin haritasını çıkardık. Bu haritalar Enerji Bakanlığı Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğünün kendi verilerinden alıyor ve bayağı bir çalışma yapılarak haritanın üzerine monte ediliyor. Bunların başka katmanları da var ama çok şaşırdık açıkçası. Hani bir miktar olduğunu biliyorduk ama bu kadar çok maden ruhsatının 3 aşamada... İhale, arama ve işletme diye geçiyor. Burada griler, bakarsanız, şu anda ihale aşamasında olanlar; sarılar, aramada olanlar; kırmızılar da işletme safhasına geçmiş olan madenler. Burada bir yanlışlık var bizce, biz öyle görüyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Deniz Hanım, sadece 2 tane var burada, siz “14 tane.” dediniz. O diğerlerini de görebilir miyiz mümkünse?

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Sonunda gösterelim ya da yollayalım size görmek isterseniz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet, yani biz tutanaklarda görelim diye söylüyorum.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Olur, olur.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yanınızda varsa en son cevap kısmında yansıtırsanız ekrana, söylerseniz o illeri...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Tabii ki, tabii ki.

Şimdi, burada bir yanlışlık olduğunu düşünüyoruz. Yani Enerji Bakanlığının mutlaka madencilik konusunda birtakım hedefleri var ve o hedeflere koşuyorlar fakat yani şöyle söyleyeyim: Diğer illeri gördüğümüzde de fark edeceksiniz. Yani dörtte 1’i yapılırsa bu madenlerin Türkiye başka bir yer olur pek çok açıdan. Ciddi fiziksel değişiklikler olacak, çok büyük çukurlarla karşılaşacağız. Çok büyük su... Yani özellikle 4’üncü grup metalik madencilikteki su kullanımı inanılmaz ve tahribat çok büyük. Şimdi, bunu böyle gördükten sonra 2019 Temmuz ile 2020 Ağustos aylarında 13 ay geçti ve yine bir ihale oldu ve o ihalede de 2.685 noktada maden ihalesine çıkıldı. Sadece bu ihalede çıkarılan alanların toplamı da Kayseri ilinden büyük alan.

Şimdi, burada, bu konuya biz Komisyonun özellikle dikkatini çekmek istiyoruz. Bu konu zaten konuşuluyor çünkü biz dediğim gibi iki senedir çok değişik ortamlarda bunu aktardık fakat burada bir yanlışlık var ve acilen bakılması lazım. Yani böyle bir döneme girdiğimiz bir zamanda bu kadar su, toprak, yer altı suyu, siyanür kullanılan... Çünkü bu liç yöntemiyle yapılan 4’üncü grup madenler bakır,

gümüş, kömür ve altın. Bunların çıkarma yöntemi mutlaka çok geniş alanlarda, yani binlerce hektar alanda “açık liç yöntemi” dediğimiz sülfürik asit ya da siyanürle ancak çöktürülerek yapılabilir çünkü toplam çıkardıkları kütle içerisindeki maden miktarı çok düşük. Öyle olunca da çok büyük miktarlarda, yani tahmin edemeyeceğiniz miktarlarda toprağın halaşlanması, daha sonra kimyasalla çöktürülmesi gerekiyor. Onun için biz konsantrasyonumuzu 4’üncü gruba ve liç yöntemiyle ayrıştıran madenlere verdik.

Bir yere daha bakmak istedik maden ve arazi bozulumu deyince, eminim pek çoğunuz biliyorsunuzdur. Burdur ve yöresine biraz yakından bakalım dedik. Aslında biz taş ocağı ve mermer ocağı hiç çalışmamıştık ama burada bakmak istedik çünkü hepimiz seyahat ederken görüyoruz, çok ciddi bir tahribat var. Bakın, Burdur yöresinde 950 bin hektarlık alanda 571 adet taş ve mermer ocağı saptandı. Bu ocakların yüzde 35’inin kendisi orman içinde olduğu için ormanı, yüzde 40’ının da merada olduğu için mera alanını yok ettiğini görüyoruz. Ortalama ocak işletme büyüklüğünün 14 hektar olduğunu görüyorsunuz çünkü 25 hektar altında ocak açtığınız zaman çevresel etki değerlendirmesi aranmıyor. Onun için de, tabii, özel sektör bunları hayatını kolaylaştırmak için çok doğal olarak bilir. Bütün maden aramaları 14 hektarla sınırlı tutulduğu zaman da böyle bir manzarayla karşılaşyoruz. Biraz daha yaklaştığınızda, bakın, çok daha küçük bir alanda 228 tane bulunuyor. Ben şu ilk fotoğrafı size büyük göstermek istiyorum. Bakın, arazi bu durumda, kırmızılar maden ocakları, mermer ya da taş ocağı. Delik deşik olmuş vaziyette yani o tarafa giderseniz ne olur bakın etrafınıza. Burada başka bir yol bulunmalı. Yani çıkmasın demiyor kimse, tabii ki madencilik de yapılacak ama bu doğru bir yöntem gibi görünmüyor, çok ciddi tahribat yapıyor. Vallahi Hocam, burada bir yanlışlık var, biz taktık bu işe yani, gerçekten taktık yani, bu olacak bir şey değil.

Şimdi, bakın, bu tahribatların sonucunu aslında ormanlarda çok net bir şekilde görebiliyoruz. Eminim, ormancı arkadaşlarımız da çok şikâyetçi bu işten. Onların kendi raporlarından aldık bu verileri, on bir yılda 10 hektar küçük parçaların oranı yüzde 118 artmış. Yani biz değişik nedenlerle... Sonra altta söyleyeceğim, 3 büyük grup var aslında: “Madencilik izinleri, enerji izinleri, diğer izinler” dediğimiz, maviye gördüğünüz gruplar var. 3 değişik grupta 2015, 2016, 2017’de verilen izinleri gösteriyoruz; toplam 17.900 âdet izin verilmiş, 146 bin hektar orman alanından çıkarılmış. Şimdi, diğer izinler benim dikkatimi çekti, dün akşam ona biraz daha yakından baktık. Orada da ulaşım ve savunma sanayi çıkıyor. Aslında biz ormanları biraz kolay araziler görüp değişik nedenlerle parçalıyoruz. Bu çok tehlikeli çünkü ormanın kendi ekosistem hizmetlerini yerine getirebilmesi için bütünlüğünü kaybetmemesi gerekiyor. Belki bir miktar olabilir ama bunlar verilmeden önce gerçekten alternatif bir alanın olmadığından bütün ilgili kurumların çok ciddi çalışmalar yaparak emin olması lazım. Yani burada Hocam varken bana söz düşmez ama Hocam iyi gitmemiş bu iş. Çok parçalamışız ormanları.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi bana söz verdiğiniz için ben şunu ifade edeyim, ben Bakan olduğum dönemde orman izinleri, her türlü izinde mutlaka rehabilitasyon projeleri hem orman mühendisliği hem maden mühendisliğinin radyasyon projesini hazırlamadan izin vermedim. Benim verdiğim izinlerde ormanların toplam alanının yüzde 1’i civarındaydı hatta binde 5’i geçmiyordu.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Hocam, yalnız demin şeylerde söylemiştim...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onları yani bunların da çoğunu ıslah ettik yani İstanbul’da falan zaten hani büyük ölçüde ıslah edildi.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Şimdi, kömür madenlerinde ıslah oluyor ama Hocam diğerlerinde çok zor yani gerçekten...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Diğerlerinde de ben genelde galeriye izin verdim. Yani, bunu özellikle vurgulamak istiyorum.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Mermerde de ıslah yapanlar var.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Var. Mermerde de olur ama dördüncü gruba girdiğiniz zaman Cihan Bey yani siz Gümüşhane’den de biliyorsunuzdur, çok zor çünkü orada ekosistem kalmıyor yani.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Biliyorum. Biz galeri sistemine izin veriyoruz, başka türlü vermiyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, kesinlikle hatta ilk genelgeyi yayınladığımız zaman rehabilitasyon, birisi böyle bir şekil çizmiş, göndermiş tamam mı. Onu çöpe attım, dedim adam gibi rehabilitasyon plankotesiyle her şeyiyle...

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakanım, orman kesildikten sonra o rehebilité projesi diye bir şey yok.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, yok tekrar ağaçlandırılır. Efendim şöyle...

MURAT BAKAN (İzmir) – Rehabilitasyon dediğiniz şey oradaki ekosistemi yok ediyorsunuz. Tekrar ekosistemin yerine gelmesi yüz yıl, yüz yıl.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi efendim, bakın şunu söyleyeyim. Ormanlarda verilen izinler, toplam orman alanının yüzde 1’i kadar.

MURAT BAKAN (İzmir) – Büyük ama.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Maden için yüzde 1’i kadar.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ama bakın Hocam...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok olabilir ama şöyle ama bunun yanında biz çok büyük alanlar kazandık. Aşağı yukarı 1,5 milyon hektarlık alanı orman olarak ilave ettik.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Hocam bakın, toplam alanlar...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Siz isterseniz sunun ama burada yani hakikaten son zamanlarda ormanları da dikkatle takip ediyoruz, koruyoruz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Hocam, burada ormanları korumak lazım yani diyelim ki bir tesis yapılacak ve ülkenin gerçekten ihtiyacı var, ona kimsenin bir itirazı olamaz ama biz Toprak Koruma Kurullarında da görüyoruz, neden hazine arazisine doğrudan yapılmak yerine orman arazisine gidiyor? Yani burada bir sıkıntı var çünkü dediğiniz gibi tamam, orman kendi eski hâline geliyor ama çok uzun zaman alıyor biliyorsunuz. Bir de ne olur şu şeyi söylemeyelim Hocam artık, 1 tane kestik, 3 tane diktik demeyelim yani onun o bir tanesinin yeri gelene kadar...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok 1 tanenin yerine en az 5 tane diktik.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – 5 de diksek Hocam yüz yıl, yüz elli yıl yani onun için ne olur kesmeyelim artık.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ağacın ekosistemdeki yeri yüzlerce kuş türüne, bitki türüne böceğe..

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Gelmez, Hocam çok iyi biliyor hepsini.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Biz mesela üçte 2 kapalılık oranı varsa hiçbir şekilde izin vermedik. Ne bir tesis, stratejik hiçbir yere izin vermedik üçte 2 kapalılık. Genelde bozuk orman alanları dediğimiz alanlar...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Şimdi Cihan Bey siz önemini söylüyorsunuz ama sonradan demin örtük hiyerarşi dediğim bir şey vardı. Şu anda Orman Bakanlığına prosedürel olarak gidiyor bir sürü şey. Yani Maden Kanunu o hâle getirildi yani şu anda Orman Bakanlığının da ben bunu yapmam deme gibi bir durumu kalmıyor bence, biz öyle görüyoruz.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Vermiyor, üçte 2 kapalı olana vermiyor.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ama bu nasıl parçalandı? Bakın, bu on bir yılda 10 hektardan küçük parça 2 mislinden fazla oluyor. Şimdi biz ormanlarımızı parçalıyoruz, bu çok zararlı bir şey. Ya bunu dikkatinizi çekmek için söylüyorum.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – O ayrı bir mesele ama en azından eğer bu tip ormanlık alanlar yüzde 66'lık bir kapalılık oranı varsa, bu orman ciddi bir ağaç varlığı varsa oraya hiçbir şekilde izin verilmedi.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Cihan Bey siz kendi döneminizden bahsediyorsunuz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Cihan Bey, Kaz Dağları ya, Allah aşkına...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi şöyle yapalım, lütfen, şimdi...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ama şu anı da konuşalım.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Siz ayrılalı oradan üç yıl oldu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi doğru, şimdi bakın, tabii ben de uzun süre Çevre ve Orman Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı yaptım ve daima çevreyi korudum, ormanları korudum. Büyük ağaçlandırma seferberliği yaptık, bunları da takdir etmek lazım, hatalar olabilir.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Tabii ediyoruz Hocam oraları.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama bir de şunu söyleyelim, Türkiye’de ilk defa rehabilitasyonu biz talep ettik. Türkiye’de ilk defa ormanların tapusunu biz aldık, daha önce tapusu yoktu.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Hocam, sizin yaptıklarınıza hiçbir itirazımız yok. Bakın, rehabilitasyon diyoruz, mesela bu dönem artık dünya için restorasyon dönemi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Restorasyon işte, rehabilitasyon.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Artık hep beraber restorasyona geçmemiz lazım ama elimizdekileri önce korumamız lazım. Yani şimdi elimizdeki ormanları parçalamayalım, eğer alternatif yapacak bir yerimiz varsa niye oraya yapmayıp da illa ormana gidiyoruz. Yani, bakın bu maden konusu son üç yıldır çok hızlandı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi efendim, o öyle değil bakın. Tamam da olabilir bazısı. Mesela Osman Gazi Köprüsü yapılıyordu, orada çok önemli bir sulak alan vardı, kati surette ben Bakanken müsaade etmedim ve dikkat edersen yolu, güzergâhı değişti niye? Sebebi bu çünkü biz orayı, tabiatı koruduk.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Hersek Lagünü.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hersek Lagünü’nü tamamen koruduk. Ayrıca tabiat parkları 18’di şimdi 350’den fazla tabiat parkı var. Millî parkları tamamen kurduk, kimseye el uzatırmadık. Yani korunan alanlar daha önce 9 milyon hektardı, biz 30 milyon hektara çıkardık 3 katına. Şimdi bunları da...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Hocam, bunları görüyoruz. Bizim burada sadece dikkat çekmek istediğimiz, bütün emekleriniz için çok teşekkür ederiz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam. Yani ben de bunu kayda girsın diye.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Tamam. Ya, bütün emekleriniz için çok teşekkür ederiz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani, bardağın bir kısmı dolu.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Dolu tabii ki ama burada boşları konuşuyoruz şimdi ki düzeltelim diye, onun için yapıyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sulak alanlarla ilgili Ramsar’a göre daha çok alanın ilan edilmesi lazım.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Şimdi bu konuyla ilgili bir Sayıştay raporu var. Sayıştay raporunda şöyle diyor, 2019 bu da yine sizden sonra. “Maden işletme sahalarının büyük bir çoğunluğunda rehabilite çalışmalarının yapılamadığı, verilen izinler doğrultusunda belli bir plan ve proje çerçevesinde işletilmesi ve çalıştırılması gerekirken sahada düzensiz çalışmalar yapıldığı görülmüştür.” diyor Sayıştay. Yani buralarda nerede eksiklerimiz varsa bunlara hızla dikkat çekip düzeltmemiz lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii bu çok doğru. Bir defa rehabilitasyon yapılmayan, denetim yapılmayan yerlerde gerekli hususta ikazları yapalım. Gerekirse biz de Sayıştay raporunu dikkate alarak o birimler hangi birimler hangi bölge müdürlüğüyse onları ikaz edelim. Arkadaşlarımız da not alıyor. Yani bu aynı zamanda burada ormandan da çok arkadaş var.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Evet, biliyoruz arkadaşlarımızı gördük.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onlar da gerekli ikazları yapıyorlar. Hatta nerede olmuşsa arkadaşlara talimat veriyorum.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Tamam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sayıştay raporunda nerede düzensizlik varsa arkadaşlar tespit edin. Onu biz ilgili genel müdürlüğe, bakana, genel müdüre ve genel müdür yardımcı ve hatta bölge müdürüne kadar talimat verelim, kontrol edelim, olup olmadığını denetleyelim.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Tamam Hocam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani bizim buradaki şeyimiz işin güzel yapılmasını sağlamak.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Biz hepimiz o niyetle buradayız Hocam. Bir tane ülkemiz var yani başka gidecek yerimiz de yok.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, gidecek yerimiz yok tabii.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Şimdi diğer bir konu, son dönemde çok sık gelmeye başladı, kesimlerle ilgili, daha önce de konuşulmuş gördüm tutanaklarda.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O konuşuldu, yani çok konuşuldu hatta burada en çok kızan da Başkan Vekilimiz. Onu biliyoruz, onu kontrol edeceğiz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Tamam Hocam. Yani burada şöyle söyleyeyim bütün artımın tamamen kesildiği, şu dönem kötü bir dönem, döviz çok yüksek muhtemelen yerli sanayinin kâğıda ihtiyacı var, onlar muhtemelen baskı yapıyorlar. Tahminimi söylüyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kâğıt için vermiyoruz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ama Hocam bir yandan da karbon yutaklarını da inceltiyoruz yani bu pek bir paralel gitmiyor iş.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi şöyle diyeyim, biz daha önce Bakanlığım döneminde yıllık artım vardı, artımın belli bir yüzdesi kadar müsaade ediyorduk. Şimdi ona da bakalım işte burada Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü yapmış olan Başkan Yardımcımız var. Bunu da kontrol edeceğiz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Tamam Hocam. Bir de orada sene başında aslında duyduk, onu da açıkçası yadırgadık. Milli parklara eta verildiği yani hiç duymamıştık biz daha önce böyle bir şeyi.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Ne verilmiş?

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Eta yani üretim, kesim şeyi milli parklara.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kesim yani.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Kesildi maalesef.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Kesildi mi?

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Evet.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ya, bunlar çok üzücü tabii Hocam. Bunlar olmaması gereken konular.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani genelde korunan alanları ve biz eğer herhangi bir yangın, bir problem yoksa kesim oradan vermedik.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Oralar dokunmamamız gereken alanlar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kendi hâlinde kalmasını talep ediyoruz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Peki, o zaman buradaki mesajın alındığını düşünüyorum, devam ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Mesaj alındı. Zaten daha önce de bu mesajlar verildiği için, arkadaşlar da not olarak yazdılar, ormancılar tamam mı?

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Buradaki o ifade çok önemli.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Söyleyeyim mi?

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Çok iyi olur yani bunu tam bir rakam olarak söyleyin.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Türkiye ormanlarının yıllık cari artımı 47,2 milyon metreküp. Mevcut ormanların ise yüzde 63’ü ekonomik amaçlı işletilen ormanlar. Buna göre ekonomik amaçlı işletilen ormanlardaki cari artımı hesapladığımızda yani 47’nin yüzde 63’ünü aldığımızda 29 milyon metreküp olarak hesaplıyorsunuz. Bir bakıyoruz ormanlarda yapılan dikili damga miktarı 2016 yılına göre 2020 yılında 10 milyon metreküp artarak 30,1 metreküpe ulaşmış. Yani artımdan fazla biz kesim yapıyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Cihan Bey bakın bu sizin zamanınızda değil.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Mesele bizim zamanımız değil, ormanlarımız.

MURAT BAKAN (İzmir) – Değil, işte onu söylüyorum zaten. O yüzden eleştirileri şey yaparken güncel durumu konuşmak lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, şimdi, bizim zamanımız falan kıymetli. Burası bizim, Türkiye bizim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakanım, bir savunma duygusu içinde değil de gerçeklere ve hakikate ulaşmak için...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, savunmuyoruz.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Bakın, biz Deniz Hanım’la beraber çok çalıştık, proje yürüttük. Biz bu konularda en az Deniz Hanım kadar hassasız, onu söylemek istiyorum.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ama bu sene bir gariplik var yani.

Sayın Bakanım, Cihan Bey de diyor, bakın, ilk önce millî parklar haberi geldi, böyle bir şey olamaz yani dedik. Arkasından bütün Türkiye’den, en son Düzce’den geldi, inanılmaz tıraşlama var diye ve eğitimlerde tıraşlama var, yani erozyonun en yoğun olduğu yerler. Dolayısıyla, buraya özellikle dikkatinizi çekiyoruz, Orman Genel Müdürlüğü’nün elini rahatlatmak lazım eğer kâğıt endüstrisi baskısı altında kalıyorlarsa arkadaşları o baskıdan kurtarmak lazım hepimiz adına.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kâğıda verilmiyor.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Bence Nevzat Bey, Orman Genel Müdürlüğüne destek vermemiz lazım, yani eğer bir baskı altındaysa sanayiden “Kâğıdı vermiyoruz.” diyor Hocam ama bilmiyorum biz kâğıt diye duyduk.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ahşap endüstrisine veriliyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kâğıda verilmiyor.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Yongaya mı gidiyor? Ama Hocam, onun da bir sınırı var şimdi, eğer siz işletmenizi kurduysanız biz belli bir maliyetten ülkenin bütün ormanını kesip size ham madde yapılacak diye bir şey yok ki yani; böyle bir yaklaşım olabilir mi? O zaman ithalat yapacaklar ya da ürün gamını değiştirecek. O zaman biz ne var ne yok kesip verelim yongacılara yani, böyle bir şey doğru olmaz ülke açısından.

Evet, şimdi, çok kritik başka bir konu korunan alanlar. IUCN verilerine baktığınız zaman, dünyada korunan karasal ekosistemlerin dünya karasal alanına oranının 15,6 olduğunu görüyorsunuz, Avrupa’da bu yaklaşık 25,9-26; ülkemizde ise 2020 sonu itibarıyla -bizim bulduğumuz rakam- yüzde 9. Çevre Şehircilik Bakanlığının bugünkü, yani Mayıs verilerine göre baktığımızda ise yüzde 10,67’ye yükselmiş vaziyette fakat bu arada dünyada gelişmeler oldu...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yalnız burada bir açıklama yapayım...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Tamam Hocam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çevre Şehircilik Bakanlığının bünyesinde özellikle Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü var. Onların koruduğu alanlar ayrı, bir de şu anda bizim eski Orman Su İşleri, şimdi Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde tabiat parkları, millî parklar, diğer korunan alanlar var, bunların ikisini toplamak lazım. Aslında...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Toplu zaten Hocam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Aslında bu ikisinin bir arada olması gerektiği kanaatindeyiz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Toplu Hocam, bu rakamlar da. Şimdi size tabloyu yansıtacağım, lütfen siz de bakarsanız...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam. Yani bunu özellikle vurgulamak istiyoruz. Sırf benim bir Bakanlığım döneminde yaklaşık yüzde 10 civarındaydı.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Düşmüş Hocam, şimdi tekrar çıkıyor, şimdi göstereceğim size.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, peki.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Bu arada dünya da hedefleri yükseltiyor ve yüzde 30 hedef alınıyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – ÖÇK alanları mesela...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Efendim?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – ÖÇK: Özel Çevre Koruma alanları Çevre Şehircilik Bakanlığı...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Şimdi göreceksiniz Hocam.

MURAT BAKAN (İzmir) – Buradaki o verilere onlar dâhil hepsi.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Evet, hepsi dâhil çünkü en son Mehmet Hoca buraya geldiğinde demiş ki: “Biz son iki yılda İstanbul kadar alan kattık.” Size yaptığı açıklamada var o. Onu da kattık içine; şu anda sizin gördüğünüz 10,67 mayıs itibarıyla olan veri.

Şimdi, ülkemizin biyoçeşitliliğini herhâlde burada kimseye anlatmamıza gerek yok. Gerçekten çok önemli bir biyoçeşitliliğe sahibiz ve bunu korumamız lazım, bu bizim için çok kritik. Biyoçeşitlilik hepimizin yaşamının sigortası, onun için korunan alanlar oranının hızla yükseltilmesi konusunda hepimizin çalışması lazım, yani bu çeşitliliğimizi kaybedersek gerçekten çok büyük bir fakirleşme yaşarız; yaşamsal anlamda fakirleşme.

Biz bir de şöyle bir tablo yaptık -bunun üstünden geçmeyeceğim ama- burada o rakamları da nasıl bulduğumuzu görebilirsiniz; burada 2013 ve 2020 var. Gördüğünüz zaman, tek yüzey hâline getirildiğinde sayıda ve alanda düşme var; yani bakın, 1.760 adetmiş 2013'te, 2020'de 1.660'a düşmüş. Alan 5,3'müş, 3,6'ya inmiş ama bunun üzerine Çevre Şehircilik Bakanlığımızın gelecekte, burada o yok, onu yaptığınız zaman 10 küsura geliyor.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Bakın, orada bir eksiklik var, onu da söylemek zorundayım.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Burada mı?

Söyleyin tabii.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Bu alanların çoğu birbirleriyle çakışan alanlar.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – 2 kere mi sayılıyor, demek istiyorsunuz?

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – 3 kere sayılan yer de var. Yani hem doğal sit hem Ramsar alanı hem tabiatı koruma alanı veya farklı bir şekilde. Mesela örnek vereyim size: Göksu Deltası Ramsar alanı, aynı zamanda özel çevre koruma bölgesi; ikisi ayrı topluyor onu. Efendim, Burdur Gölü Ramsar alanı aynı zamanda yaban hayatı geliştirme sahası. Efendim, Sultansazlığı Ramsar alanı aynı zamanda millî park. Salda Gölü hem tabiat parkı hem özel çevre koruma bölgesi; ikisi de hektarlara dâhil ediyor rakamları. Uzungöl hem tabiat parkı aynı zamanda ÖÇK, özel çevre koruma bölgesi ve aynı zamanda buraların hepsi doğal sit. Şimdi, doğal siti ayrı toplarsanız, özel çevre koruma bölgelerini ayrı toplarsanız, millî parkları ayrı toplarsanız aynı alanlardaki aynı koruma...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ama o zaman kendimizi kandırıyoruz.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Çakışan alanları ortaya çıkardığınız zaman durumlar değişiyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yalnız onları...

TEMA VAKFI TEMSİLCİSİ CEREN PINAR GAYRETLİ – Burada galiba tek yüzey hâline getirilmiş şeklinde, yani doğrudan toplam değil, yani şunları topladığınız zaman o çakışan alanların çıkartıldığını...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çıkardınız değil mi onları? Tamam.

TEMA VAKFI TEMSİLCİSİ CEREN PINAR GAYRETLİ – Evet, yani daha da çıkartılabilir belki ama yani doğrudan ikisini topladığımızda daha yüksek bir rakam ediyor zaten.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Bir bakın siz Nevzat Bey, ama zaten talep etmek lazım bunun yapılmasını, yani birden fazla saymayarak.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Bunun için birleşmesi lazım, bu ikisinin birleşmesi lazım; çakışan alanlarından o zaman...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Öyle söylüyor, tek yüzey hâline getirilmiş toplam diyor.

TEMA VAKFI TEMSİLCİSİ CEREN PINAR GAYRETLİ – Fakat burada çok kısa bir şey söylemek istiyorum: Gerçekten veriye ulaşmak çok zor dediğiniz gibi Sayın Vekilim. Yani gerçekten o anlamda veriye ulaşmak çok zor, pek çok alan çakışıyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, burada da bir yanlışlık var, son zamanlarda Çevre Şehircilik Bakanlığı...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – 21 yok Bakanım burada.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Millet bahçeleri adıyla çok önemli, büyük bir seferberlik başladı. Gerçekten çok faydalı ve çevrede nefes, mesela biz daha geçen gün Afyon’da...

MURAT BAKAN (İzmir) – Mesela Salda Gölü. Salda Gölü’nde yapıldı büyük nefes oldu Sayın Bakanım. İş makinelerini soktular...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Afyon’da hemen 3 tane millet bahçesinin sayın bakanla temeli attık yani, çok muhteşem alanlar. Yani bu millet bahçelerini toplarsanız çok büyük alanlar.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ama korunan alan sayılacak mı Sayın Bakanım onlar? Parka girmez mi onlar?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onları şöyle... Aslında millet bahçesi dedik, aslında onlar da korunan alan, bence park değil, korunan alan; o alana hiçbir şey yapılamıyor.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ama içeride çok hareket olacağı için çok koruma sağlanabilir mi orada?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama dünyada da -biliyorsunuz- pek çok millî parka gittiğimiz zaman orada da insanlar faaliyet gösteriyor yani. Korunan alana da insan girmeyecek diye değil.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ama yani şöyle söyleyeyim: Ben Eskişehir’dekini biliyorum, şehrin o kadar ortasında ki mesela orası, sonradan bir peyzaj da yapılmış yerler, değil mi?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Eskişehir’de yaptık biliyorsunuz, bir göletimiz vardı, göletin yanına çok muazzam bir alan yaptık ama insanlar istifade etsin, ağaçlandırdık. Ayrıca, Eskişehir fidanlığının hemen yol kenarında çok büyük bir alanı Eskişehirlielerin hizmetine sunduk.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakanım, park ayrı bir şey, korunan alan ayrı bir şey.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Park değil bu. Şimdi, bakın, yeşil alan...

MURAT BAKAN (İzmir) – Millî park, tabiat parkı, çevre koruma alanı ayrı bir şey...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama onlar da bir noktada tabiat parkı gibi yani onlar. Yani millet bahçesi denildiği için öyle ama korunuyor orası, korunan alan; hatta daha iyi korunuyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ama mesela Salda'da öyle olmadı, tam tersine millet bahçesi yapıldı, Salda Gölü'ne iş makineleri girdiler.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, sizin kaç dakika...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Devam ediyorum Hocam, bitiyor, az kaldı. Politika önerilerine geçiyoruz, daha fazla uzatmadan.

Biz Türkiye'nin Paris İklim Anlaşması'nı ivedi olarak onaylamasını -tabii ki çekinceleri düzelterek, orada hiçbir şeyimiz yok- ve uluslararası tartışmalarda yerini almasını, çekincelerini ve taleplerini sözleşmenin bir tarafı olarak dile getirmesini istiyoruz; yani bir taraf olmalıyız aksi hâlde konudan uzaklaşacağız diye çekincemiz var.

1,5 derece, en kötü senaryoda 2 derece hedeflerine uygun olarak öncelikle kömürden çıkış, karbon nötr olmaya yönelik hedeflerimizi belirleyelim ve buna uygun bir niyet beyanını sunalım diyoruz.

İklim değişikliği, kuraklık ve yakın gelecekte yaşanacak su kıtlığını önleme ve uyuma ilişkin tüm politikalara temel olacak üst politikanın acilen belirlenmesi lazım ve kamu yararı kavramının da bu öncelikleri, yani iklim değişikliğini, kuraklığı, su kıtlığını içerecek şekilde tekrar şekillendirilmesi lazım. Bu sorunların aynı zamanda sosyal, ekonomik, siyasi ve hukuksal sorunlar olduğunu biliyoruz, yine bunları göz önünde bulundurarak kamu politikası hâline getirilmeli ve kamu kurumları tarafında oluşturulacak tüm plan ve programlar bu üst politikayla uyumlu bir şekilde götürülmeli, kopuk olmamalı.

Başta sivil toplum kuruluşları olmak üzere toplumun tüm kesimleri yaşanacak dönüşüm sürecine hem bilgilendirme hem de farkındalık oluşturmak üzere katılmalı hem de karar verme, katılım süreçlerine katılım yöntemleri genişletilerek en üst seviyede dâhil edilmeli. Ülkenin şu anda bu katılımcılığa çok ihtiyacı var -demin söylemiştim- bir kere daha altını çizmek istiyorum.

Diğer bir önerimiz, iklim ve su politikaları konusunda kamu kurumları, bakanlıklar, yerel yönetimler arasındaki koordinasyonun iyileştirilmesi ve yerel yönetimlerin bu konularda temel bileşenlerden birisinin olması gerekiyor uygulanabilmesi için. Bunlar çok büyük konular, bunları çok açabiliriz ama bir satırla geçiyoruz, iklim eylem planları başlı başına bir iş. Acilen yapılması ve hızla kaynak bulunup uygulamaya geçirilmesi gerekiyor. Mekânsal planların uzun vadeli öngörülerle hazırlanması ve proje bazlı değişikliklerle değiştirilmemesi lazım. Mevzuatın oluşturulacak üst politikalara uygun hâle getirilmesi ve birbirleriyle uyumlu olmalarının sağlanması lazım. Mevzuatın bu yeni gerçeklerimizle baştan elden geçirilmesi lazım. Daha önce söyledim yine su kanunu, iklim kanunu, tabiatı ve biyolojik çeşitliliği koruma kanunu çıkarken bu faktörlere bakılarak çıkması lazım. Uygulamaya yönelik de hep söylediğimiz arazi kullanım planlarının bir an önce yapılıp tamamlanmasını istiyoruz. Türkiye toprakları mutlaka sınıflandırılmalı yeteneklerine göre biz nereye ne yapacağımıza ona göre karar vermeliyiz.

Büyük ovalar ilan edildi fakat büyük ovaların üzerinde -bu çok önemli bir konu Sayın Bakanım, sizinle de daha önce konuşmuştuk- Eskişehir'de yaşadık, pek çok yaşıyoruz büyük ova ilan edildikten sonra üzerine termik santral projesi yapılıyor. Yani sadece buraların ilan edilmesi değil o büyük ovaların, bizim gıda teminatımız olan ovaların da mutlaka her türlü yöntemle korunması lazım ve oraya zarar verici eylemlerin sokulmaması lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Beylikova’yı koruyoruz merak etmeyin.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ - Yani baştan yanlış yapıyor işte. Yani Tarım Bakanlığı orayı ilan ediyor, Enerji Bakanlığı üzerine şey koyuyor yani burada bir yanlışlık var, işte uyum dediğimiz hep buralar.

Biz çok sıkıntı çekiyoruz, toprak koruma kurulları ve mera komisyonları var. Biliyorsunuz toprak koruma kurulları; toprakların, topraklarını korumak için ama yapısı o şekilde geliştirilmediği için ne yazık ki çoğu zaman biz sadece itiraz eden taraf olarak kalıyoruz ve hep böyle şey sevilmeyen bir durumda kalıyoruz ama zaten komisyonun adı Toprak Koruma Kurulu. Yani burada mera komisyonlarının, toprak koruma kurullarının hakikaten bu varlıkları koruyacak şekilde yasal düzenlemelerle desteklenmesi lazım.

Buradaki son madde, organik madde sıkıntısı Türkiye’nin, tarım topraklarının biliyorsunuz pek çoğunda organik madde oranı yüzde 3’ün altında, halbuki organik madde arttığı zaman toprağın su tutma kapasitesi çok ciddi bir şekilde artıyor. Yani şöyle bir örnek vereyim size: Yüzde 1 arttırırsanız 1 dekar arazide 28 bin litre daha fazla su tutabiliyor toprak. Bizim bütün topraklarımızdaki organik madde miktarını arttırmak üzere gayret göstermemiz lazım. Bunun için de kompost işi başladı ülkede. Bunun hızlanması, organik atıkları yakmak yerine bunları komposta çevirerek organik maddeyi yükseltmek üzere kullanılmasını öneriyoruz.

Bir diğer konu da erozyonla taşınan topraklar 1,3 ila 5 daha fazla organik maddeye sahip fakat tarım topraklarında özel bir erozyon çalışması yok ve bunların yüzde 39’unda da tarım topraklarının erozyon var. Burada bir teşvik mekanizmasına ihtiyaç var ki köylümüz kendi topraklarındaki organik maddeyi kaybetmemek için erozyonla mücadele konusunda harekete geçsin.

Bunu tekrar söylemeyeyim, üretim planlamalarının ormanlarda çok iyi bir şekilde yapılması ve ormanlarımızın zayıflatılmaması lazım aşırı kesimle.

Diğer bir konu, Orman Kanunu’na istinaden verilen izinlerde kesin zorunluluk ve üstün kamu yararı koşulu aranması, kapalılık oranı yüksek ya da fonksiyonları gereği önemli ekosistem hizmetleri gören orman alanlarında hiçbir şart ve koşulda başka bir faaliyete izin verilmemesini öneriyoruz. Kanun’un 16’ncı, 17’nci ve 18’inci maddelerinin de ivedilikle gözden geçirilmesi lazım, o maddeleri açıyor.

Evet, başka bir konu -Milli Eğitim Bakanlığından da arkadaşlarımızın olduğunu düşünüyoruz- iklim değişikliği çok önemli...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Var, özellikle arkadaşlarımızın teklifiyle Milli Eğitim Bakanlığından da temsilcimiz var dinliyor şu anda.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ - Biz Milli Eğitim Bakanlığıyla protokol yaparak yılda aşağı yukarı 600 bin çocuğa doğa eğitimi veriyoruz fakat şu anda iklim değişikliğiyle ilgili acilen müfredata birtakım çalışmaların girmesi lazım o da Komisyondan çıkarsa Ziya Hoca da inşallah yakın davranır çünkü iklim değişikliğini müfredata sokmamız lazım.

İklim değişikliği nedeniyle nesli tehlikeye girecek endemik türlerimiz var. Bunlar için hızla eylem planları oluşturulmasını öneriyoruz. Mesela, örnek olarak Kaz Dağı göknarı gibi. Önemli kuş alanları, önemli bitki alanları, önemli biyoçeşitlilik alanları korunan alan statüsü içine alınmalı. Enerji verimliliği ve tasarrufu çok önemli, en temiz ve en ucuz enerji orada, çalışmaya başladı ülkemiz fakat bunu hiç ara vermeden ve hızla yapmamız lazım.

Şimdi, ikinci ve öbür maddeyle bağlayacağım. Sanayi stratejisinde enerji yoğun sektörlerden çıkılmasının planlanması lazım. Önümüzdeki on yıllarda biz artık çok yoğun enerji kullanan sektörlerden çıkmalıyız. Şu anda enerjinin yüzde 30'a yakını 3 sektör kullanıyor: Demir çelik, çimento ve seramik. Yani Avrupa -ben bankacıydım o dönemde- bütün çimento sektörünü getirdi, bize bıraktı. Onların çimentosu için biz enerji üretirken hırpalıyoruz doğamızı, üretirken hırpalıyoruz. Tamam artık yapacak bir şey yok ama önümüzdeki yıllarda mutlaka sanayi stratejisi belirlenirken daha enerji düşük sektörler, daha katma değerli sektörlerle bakarken enerji düşük sektörlerle de bakmamız lazım.

Evet, bir de ihtiyaç duyulan enerjiyi üretirken doğru arazi kullanımı ve planlama ilkelerini göz önüne alarak yenilenebilir enerjiye gitmemiz lazım. Yani en kıymetli tarım toprağının üzerine güneş paneli koyduğunuz zaman da biz itiraz ediyoruz. O zaman da diyor ki herkes bize: “Ya, her şeye itiraz...” Evet, ederiz çünkü birinci sınıf tarım toprağının üzerine siz güneş panellerini koyarsanız biz de itiraz etmezsek zaten ayıp olur bize.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onun için suların üzerine, kanalların üzerine, göletlerin üzerine panel koymasına müsaade ediyoruz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ - Evet Hocam, yani ya da bir şey yapacağınız daha düşük vasıftaki şeylere gidecek.

Enerjiye yerleşmeyi ve daha dağıtık enerjiyi öneriyoruz.

Evet, kritik 2 maddeye geldik. Her yerde madencilik yapabilmesine yönelik düzenlemelerin gözden geçirilmesini ve madenciliği tümüyle kapalı alanların kanunla belirlenmesini, bunu öneriyoruz istiyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İstiyorsunuz, tamam, teşekkür ederiz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ - Bunu istiyoruz, altını da çiziyoruz ve bununla ilgili bir çalışma yapıyoruz, yapacağız, açıklayacağız yakında. Ve de diyoruz ki: Metalik madenlerde ve liç yöntemiyle yapılan madenciliği ülkemizde lütfen yapmayalım, ülkeye bu kötülüğü yapmayalım, yapılacaksa galeri sistemiyle yapılsın, otuz yıl, kırk yıl çalışacaklar, gidecekler ve biz onlarla yaşayacağız, kirlenmiş sular, havalarla.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ - Şu haritaları göstermemizi istemişti Murat Bey.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, onlar hazırlanana kadar ben bir iki hususu söyleyeyim müsaade ederseniz. Sorular da var, sorular da var.

Şimdi, evvela sunumunuzdan dolayı çok teşekkür ederiz. Ben aynı zamanda çevre profesörüym, aynı zamanda ormancıyız, çevreciyiz, sucuyuz. Dolayısıyla, ancak şunu da belirtmekte fayda var: Yani Hükûmetimiz hakikaten ormana çok önem verdi. Bakın, daha önce ormanların adeta tapusu olmadığı için tamamen kıyısından köşesinden gasbediliyordu. Bunu biliyoruz ama bununla ilk defa biz ormanların tapusunu çıkardık artık koordinatları var, hiç kimse giremez, tapusu var. Ve tapu sadece orman kadastro sunun değil Tapu Kadastro Genel Müdürlüğünün tapusu var ve şu ana kadar daha önce orman alanlarımız 20,8 milyon hektardan teslim aldım şu anda onda 9 yani yaklaşık 23 milyon hektar tapulu ormanımız var; bir kere bunu ifade edeyim. Yani son on sekiz yılda 2.1 milyon hektar orman alanını artırmışız, bu net. Bunu takdir etmek lazım.

Hatta Birleşmiş Milletlerde biliyorsunuz, üç yılda bir Dünya Ormancılık Forumu ve Zirvesi yapılıyor. Pandemi nedeniyle yapılmadı iki yıldır ama daha önce yapıldığı zaman, ben gittiğim zaman, bunu Birleşmiş Milletlerde anlattığım zaman bütün ülkeler hayran kaldı. Hatta bizim TürkEvi’nde bakanlara bir konferans verdik ve canlı yayınlı İstanbul’da o günün hatırasına dikim yaptık ve ertesi gün genel kurulda ilk defa Amerika’daki toplantı dışında, Washington’daki toplantının dışında Dünya Ormancılık Forumu ve Zirvesi Türkiye’de yapıldı 8-13 Nisan 2013 tarihinde. Bu, çok muhteşem oldu, çok takdir ettiler. Hatta bu yetmediği gibi daha sonra Birleşmiş Milletler, bir şey teklif etti, dediler ki: “Ya, size aynı zamanda bu şeyle ilgili çölleşmeyle ve erozyonla mücadele COP toplantısını da yapın.” Ankara’da yaptık onu da 2015 yılında- Birleşmiş Milletler bizi iki yıllığına dönem başkanı seçti. Yani bunları da takdir etmek lazım diye düşünüyorum. Yani Türkiye’de bir şey yapılmıyor değil, herkes çevre konusunda çok hassas.

Madencilige gelince, ben, vahşi madencilige karşıyım bunu her zaman söyledik ama çevreci madencilige mecburuz. Biz, bir şekilde, bu kadar yatırım yapılıyor, inşaat yapılıyor dışarıdan herhâlde granüler malzeme ithal edecek hâlimiz yok.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Hayır, tabii ki.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama bu konuda da şunu söyleyeyim: Biz, kapalılık oranlarına göre hâlâ devam ediyoruz. Kendi kapalılık oranının üzerinde olan ormanları kestirmedik. Hatta güneş enerjisine, rüzgâr enerjisinde bile vermedik. Bu konuda çok büyük mücadelemiz oldu, çok bastırdılar. Göç yolları üzerinde hiçbir şekilde rüzgâr santraline müsaade etmedik. Yani bu konularda...

Ama benim burada bütün kurumlara tavsiyem şu: Şimdi, kurumların, bakanlıkların ismini zikretmeyeyim, herhangi bir kurum; bir ihale yapıyor, neticede öbür kurumların hiçbir ilgisi yok, alakası yok. Yapılacak ihalelerin bütün kurumlardan görüş alınarak projeler hazırlandıktan sonra izinler, muvafakatlar alındıktan sonra, ondan sonra ihale edilmesi lazım. Bunu yapmadıkça, bakın, ihale edildiği zaman vatandaş da mağdur oluyor. Vatandaş ihaleyi almış, bilmiyor devlete güvendiği için. Neticede gidiyor ormana “Burası korunan alan, izin veremem.” diyor, öbürüne gidiyor “Buradan falanca hat geçiyor, izin veremem.” diyor. Yani, neticede, burada devlete düşen, bir yeri ihale edeceği zaman, herhangi bir şeyi, hangi konu olursa, tesis olursa bütün kurumlardan izinleri toplayıp, hazırlayıp, ÇED çalışmasını yapıp; artık ihale ettiği zaman alan kişi hiç kimseyle muhatap olmadan ertesi gün kazmayı vurması lazım. Şimdi ne oluyor? Ya vatandaş da iş adamlarını da karşı karşıya getiriyoruz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Çok yanlış.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bu doğru değil. Yapılacak şey budur efendim. Ben bunu Bakanlıkta büyük ölçüde yapmaya gayret ettim ama neticede ben sadece bir bakanlıktan mesulüm ama öbür bakanlık müsaade etmiyor “Biz ihale edelim, işimiz acele.” diyor vesaire.

Yani netice itibarıyla bakanlıklara bizim tavsiyemiz şu: Bir yeri, bir maden veya başka şey, rüzgâr güneş vesaire ne olursa olsun veya hidrolik santral; ihale edeceğiniz zaman bütün kurumlardan gerekli izni, hatta kamulaştırma planları, tarım toprağıysa, birtakım mâniler varsa onları vesaire bertaraf ederek, her şeyi tamamladıktan sonra, ÇED raporunu da aldıktan sonra ihaleye öyle çıkın arkadaşlar. İnsanları da mağdur etmeyin.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Doğru, haklısınız.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bana gelen iş adamları diyor ki: “Ben buraya para verdim. Şimdi paramı geri istiyorum, paramı vermiyorlar, devlet. Öbür taraftan falanca kuruma gidiyorum, buraya izin verilemez.” Ama bir bakanlık da ihale etmiş oluyor. Yani bu yanlışlıkların olmaması lazım. Bunu

özellikle Komisyondan talep ediyorum. Bundan sonra her türlü ihalede ne olursa olsun bütün işlemleri devlet tamamlasın, kendi kurumlarından izinleri, ruhsatları, şunu bunu, ne varsa, ÇED çalışmasını yapsın; her şey tamam olduktan sonra ihaleye çıksın, vatandaş artık muhatap olmasın. Talebim bu.

Evet, şimdi Murat Bey, İzmir Milletvekilimiz... Sayın Murat Bakan söz istedi. Daha sonra özellikle Başkan Vekilimiz...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Haritalar hazır arzu ederseniz...

MURAT BAKAN (İzmir) – Olur.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir taraftan da haritaları gösterelim ama Murat Bey de bir taraftan sorsun efendim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yok, yok hemen göstereyim arkadaş sonra bakalım.

TEMA VAKFI TEMSİLCİSİ CEREN PINAR GAYRETLİ – Kaz Dağları yöresi, Çanakkale ve Balıkesir illerini kapsıyor. Burada alt kırılımları görebilirsiniz; orman alanlarının yüzde 80'i, korunan alanların yüzde 55'i. Korunan alanlardan da alt kırılımı; örneğin, Kaz Dağları Göknarı Tabiat Koruma Alanı'nın yüzde 99'u ruhsatlı durumda. Önemli doğa alanlarının yüzde 95'i, kültür varlıklarının yüzde 66'sı, tarım alanlarının yüzde 78'i ve büyük ovaların da yüzde 60'ı ruhsatlanmış durumunda.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, yalnız bir hususu belirteyim: İşte, bu dediğim konu. Kendisi konuyu bilmediğinizden dolayı ruhsat veriyor ama geldiği zaman acaba Ormandan izin alabilecek mi? Alamaz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Almış, kesmiş. Biz oraya gittik, Kaz Dağları'nda eylem yaptık yani.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Mümkün değil Milli Parkta...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Mümkün değil efendim, Milli Park'ta, orada Kaz Dağları Millî Parkı'ndan izin alamaz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Bir şey söyleyeceğim Sayın Bakanım. O zaman niye veriyor ruhsatı? Yine aynısı...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İşte, efendim, az önce dedim ya...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – İşte, onu söylüyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ben de onu diyorum yani. Bu alanları...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ama şimdi, Enerji Bakanlığı bilmiyor mu bunu?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bu alanlar su üzerine yazılan yazı gibi aynen.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Yazık ama yani.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İzin alamaz yani. İzin alınmamış.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Bunu görünce dehşete kapılıyorsunuz gerçekten.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Rastgele veriyor, geliyor birisi şey yapıyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – Neyse, diğer elinizdeki verileri de paylaşırsanız.

TEMA VAKFI TEMSİLCİSİ CEREN PINAR GAYRETLİ – Hemen ben göstereyim, çok alt kırılımlara girmeden, size sunumu göndeririz. Muğla'da yüzde 59'u madenlerin ruhsatlı. Biz sadece 4'üncü grup bu arada çalışıyoruz ve 1.449 ruhsat var. Alt kırılımları da bu şekilde.

Afyon ilinin yüzde 52'si ruhsatlı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir dakika.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Hocam, Afyon ilinin yüzde 52’si ruhsatlıymış...

MURAT BAKAN (İzmir) – Neyse bitirelim de bir an önce.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, Afyon’daki ormanlık alanı yüzde 5’ten -dünyada en çok artan- yüzde 20’ye çıkardık.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Hocam, şimdi madenciler...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Burada ormancılar var. Kaça çıkardık?

ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TEMSİLCİSİ ZEKERİYA MERE – Yüzde 19 civarı olacak.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, şimdi tamam da...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Hocam, madene gidiyor işte onlar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, ruhsat almış ama...

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Neyse kırmızı az...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bakın, ben size İstanbul’u göstereyim. İstanbul’daki ruhsat verilen alanlara ben baktığım zaman ben de şaşırdım. Dedim ki: Ya, orada tarihi yarımadanın hemen yanındaki surların dibinden bile ruhsat almışlar. Ruhsat alıyor ama izin alabiliyor mu?

MURAT BAKAN (İzmir) – Niye ruhsat alabiliyor?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, işte, onu sorgulamak lazım.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Elli sene önce verilmiş süresi bitince iki sene uzatıyor, uzatıyor, uzatıyor getiriyor.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ama Cihan Bey, bu yeni çıktı işte 3 bin tane neredeyse.

MURAT BAKAN (İzmir) – Uzatılmaması lazım.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Tabii canım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, bunu aslında şöyle: Uygun görürseniz, biz, bence ilgili genel müdürü çağıralım ve burada da, onlarda artık böyle ezbere, diğer kurumların da görüşü alınmadan, onaylanmadan, ruhsat almadan, ÇED raporu olmadan bunları...

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Şimdi ben bir örnek vereceğim Sayın Bakanım. Ben yaşadığımız bir örneği burada...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Gümüşhane’yi bir gösterin efendim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi, şey yapalım da hızlı bir şekilde arkadaşlar.

TEMA VAKFI TEMSİLCİSİ CEREN PINAR GAYRETLİ – Sadece 4’üncü grup...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – 4’üncü grup. Kömür, altın...

TEMA VAKFI TEMSİLCİSİ CEREN PINAR GAYRETLİ – Geçiyorum.

MURAT BAKAN (İzmir) – Görüyorum, Tekirdağ-Kırklareli... Bunları bizim Komisyon şeyine gönderebilir misiniz?

TEMA VAKFI TEMSİLCİSİ CEREN PINAR GAYRETLİ – Tabii tabii, birazdan göndeririz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Göndersinler.

Peki, teşekkür ederiz.

Şimdi, sorunuzu...

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi, teşekkür ederiz Deniz Hanım, yaptığınız sunum için.

TEMA, tabii, hepimizin yüz akı bir kuruluş, Türkiye'nin yüz akı bir kuruluş. Dolayısıyla, benim de hem TEMA Vakfından hem kurucularından her ikisinden de çok etkilendiğim bir kurum.

Bugüne kadar ülkemize yaptığınız katkılar için erozyonla, çölleşmeyle, doğa hakları için verdiğiniz mücadele için teşekkür ediyoruz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Çok teşekkürler.

MURAT BAKAN (İzmir) – Birkaç sorum var. Birincisi, Türkiye'nin ne kadarlık alanı oransal olarak çölleşme tehdidi altında? Böyle bir elinizde çalışma var mı? Orman Genel Müdürlüğü'nün bu çölleşme tehdidi olan alanlarda bir çalışması, uygulaması var mı, bununla ilgili bir bilginiz var mı?

İkinci sorum, 2011 öncesi Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü vardı. Daha sonra bu Orman Genel Müdürlüğüne bağlandı. Şimdi, benim konuştuğum ormancı arkadaşlarımız, orman mühendislerimiz, bu alanda çalışan arkadaşların hepsi diyor ki: “Orman Genel Müdürlüğüne devredildikten sonra erozyonla mücadele ve ağaçlandırma ikinci planda kaldı. Odun üretimi ya da işte, sanayi için, endüstri için işte, bu kağıt sanayisi olabilir, ahşap sanayisi olabilir, buna yönelik çalışmalar arttı. İkinci, üçüncü planda erozyonla mücadele ve ağaçlandırma.” Sizin bu konudaki TEMA olarak fikriniz nedir?

Bir de şeyden bahsettiniz termik santrallerle ilgili. Şimdi, son zamanda yapılan bir çalışma var. Bu Marmara'yı etkileyen müsilağa ilgili termik santrallerin etkisi olduğuna ilişkin iddialar var. Bu termik santrallerin aldığı suyu, soğutma için aldığı suyu ısıtıp vermesi bir. İkincisi, o boruların içinde midye vesaire, birtakım oluşan şeyleri temizlemek için kullandıkları kimyasalların müsilağa sebep olduğu iddiaları var. Sadece termik santrallerin bildiğimiz, çok bilinen zararları; hava kirliliği işte, sera gazı etkisi, fosil yakıt kullanmasının dışında, böyle bir etkisinin olduğu söyleniyor. Bu müsilağa ilgili de bir hidrobiyoloğun sözü “Cesedin çürümesi.” diyor, gördüğümüz bir cesedin çürümesi yani Marmara Denizi öldü, çürüyor iddiası var. Bunu da paylaşmak istedim.

Son olarak, madencilik faaliyetleri. Madencilik doğaya düşman bir faaliyettir. Madencilik yapılmamalı mı? Öyle bir şey söylemiyorum, kılı kırk yararak yapılmalı. Vatan sevgisi bu ülkenin doğasını, dağını, ormanını, gölünü, tüm varlıkların doğasını koruyarak olur, onları severek, börtüsünü böceğini severek olur. Dolayısıyla, madencilik yaparken kılı kırk yararak, “Doğaya en az zararla nasıl madencilik yapabiliriz?” diyerek olmalı. Bu fikrimi de paylaşmış olayım, tutanaklara geçsin.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Şimdi Gümüşhane Milletvekilimiz Cihan Pektaş'a söz veriyorum.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Deniz Hanım, verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ediyorum.

TEMA, Bakanlıkta çalıştığımız dönemde bizim her zaman beraber çalışma yaptığımız, çözüm ortağı olan bir sivil toplum kuruluşumuz.

Şimdi, ben özellikle bu halkın sürece katılımıyla alakalı bazı şeyler söylemek istiyorum. Halkın sürece katılımı çok önemli ancak bir projenin ÇED sürecinde halkın katılımı toplantısına bakıyorsunuz, birçok yerde halkı göremiyorsunuz, her yere giden belli başlı insanları görüyorsunuz. Tabii, burada işin içinde siyasetler de var ve dolayısıyla, o toplantı kendi mecrasından çıkıyor; bunu açık ve net söyleyeyim.

Bakın, şu anda biz burada çok medeni bir şekilde konuşuyoruz, çok rahatlıkla da anlaşabiliyoruz. Kimse unutmasın ki bu ülkede, bakın, İstanbul’da o meşhur Gezi olaylarında bile hep denildi ki: İşte, HES’ler yapılmasın, barajlar yapılmasın, şunlar yapılmasın, köprü yapılmasın... Böyle olmaz, biz HES’leri de yapacağız.

Ben bugün şunu görmekten mutluyum: Özellikle bazı çevreler, o gün HES’lere şiddetle karşı çıkan çevreler -yani hidroelektrik enerji üretene çıkan çevreler- bugün şu noktaya geldiler: “Ya, zaten HES’ler yapılıyor, kömüre ne gerek var?” Aslında bu da sevindirici bir gelişme. Bir kere bu halkın hakiki manada katılım sürecini ben çok önemsiyorum; bu, bir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O civarda yaşayanların katılımı lazım.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Tabii, katılımı lazım, fikrini açık söylemesi lazım ama “Yaptırmam, etmem...” demekle değil. Eminim ki bu ülkenin hiçbir bürokrati makul ve mantıklı olan bir şeye karşı gelmez kolay kolay. Efendim “Yukarıdan talimat var.” Böyle bir şey yok. Bunlar çözülebilir ama yeter ki olay gerçek mecrasında yürüsün.

Bir diğer mevzu; ben her zaman kıymetli madenlerin çıkarılmasından yanayım ama “çevreci madencilik” diyoruz, bunu her zaman söylüyoruz. Geçenlerde -Deniz Hanım, size de telefonda söylemiştim- bir mermer firması madeni çıkardıktan sonra müthiş bir şey yapmış -bana gönderdi- rehabilitasyon çalışması yapmış. Adam kazandığı paranın belki yüzde 50’sini, muhtemelen kazandığı paranın en az yarısını şeye ayırmış ve bu arkadaş aynı zamanda Maden Sanayii İşverenleri Sendikası Başkanı.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Sağ olsun, ne diyelim.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Gitmiş Orman Genel Müdürlüğüne de projeyi sunmuş. Bir kere burada maymun iştahlılığı bırakacağız. Tamam, madenleri çıkaralım ama fedakârlık yapacağız, kazandığımız paradan da tabiatın tekrar eski hâline gelmesi için para harcayacağız, böyle yapmayanlara da izin vermemek lazım.

Az önce Bakanımız da söylediler, işte, hanımefendi orada verdi; o kadar çok alan verilmiş ki denizi vermişler, her tarafı vermişler ruhsat olarak ama uygulamaya gelince çok ciddi sorunlar var.

Şimdi, Çanakkale bölgesinde o zaman Enerji Bakanlığı bir RES ihalesi yapmış. Bir grup da burayı almış, ciddi de yatırım yapacak, 100 küsur milyon dolar yatırım yapacak. Bir bakıyoruz ki verilen alanın yarısı Gelibolu Millî Parkı’na geliyor. “Kardeşim, biz buraya izin vermeyiz.” dedik, “Efendim, biz burayı aldık, ihale...” Biz oraya izin vermedik, verilir mi? Yani Gelibolu Millî Yarımadası’nda, şehitlerimizin mezarlarının başında RES izni verecek hâlimiz yok ve o projeye bakın, programdan çıktı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hem bizi mağdur ettiler hem de vatandaşı mağdur ettiler.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Aslında siz çok doğru bir şey söylediniz; maden izni verilmeyecek alanlar bir kere net olarak belirlenmeli.

Şimdi, biliyorsunuz, rüzgâr enerji santralleri genelde rüzgârın yoğun olduğu yerlere veriliyor ve şu anda hakikaten bizim karada 34 bin megavat bir rüzgâr potansiyelimiz var; bu, bizim için çok çok kıymetli. Niye? Mesela, bir taraftan diyoruz ki: “Kömürden vazgeçelim.” Kömürden vazgeçmek için bunları bir an önce devreye sokmamız lazım ki kömürden de yavaş yavaş çıkalım, doğru mu?

Şimdi, vatandaş geliyor, bizim üçte 2 kapalı alanımızda rüzgâr türbini kurmak istiyor, “Efendim, ne olacak, sadece bir türbin koyacağım, o ne alanı kaplar ki?” diyor ama o türbine ulaşmak için dünya kadar yol açması lazım. Dolayısıyla, bizim ormanlarımız tahrip oluyor. Biz bunlara kesinlikle izin vermedik, verilmemeli de; bunu net bir şekilde söyleyeyim.

Az önce Milli Parklar Genel Müdürünü aradım. “Ya, siz millî parklarda -ki böyle bir şey olması mümkün değil mantiken de- kesimlere izin mi veriyorsunuz?” dedim, “Öyle bir şey yok Vekilim.” dedi.

YASİN UĞUR (Burdur) – Dokunamaz oraya.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – “4 aşaması vardır bunun, mutlak koruma alanı... Burada bir kere sadece bilimsel çalışmalara izin verilir.” dedi. Nevzat Bey daha önce Milli Parklar Genel Müdürlüğü yaptı; hassas koruma, sürdürülebilir koruma, bir de kontrollü kullanım... Mesela millî parklarda, işte, ne bileyim, restoran şu bu yapılıyor veya bungalov evler... Özellikle şu anda Artvin yöresinde ciddi bir böcekle mücadele varmış herhâlde. “Bununla ilgili zarar görmüş o ağaçları biz mecburen kesiyoruz diğerlerini korumak için.” dedi.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – O başka bir durum ama.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Yani bu “koruyucu hekimlik” gibi bir şey diyelim.

Bir diğeri de diyor ki: “Mesela Akdeniz’de özellikle bazı millî parklarımızda ağaçlar çok sık, yangın zamanlarında yol açmak için kesiyoruz, bunun dışında kesinlikle izin vermiyoruz, zaten verilmez.” Yani “Siz burada endüstriyel kesime izin mi veriyorsunuz?” dedim, “Böyle bir şey asla mümkün değil.” dedi. Yani o bilgiyi ben size teyit ettim.

Ben size asıl şunu sormak istiyorum ve çok önemsedim, “Topraktaki su ve karbon tutma kapasitesini artırmak için atıkların kullanılması lazım.” dediniz yani bu çok önemli.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Çok...

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Çok önemli çünkü mesela, hakikaten kurak alanlarımız gittikçe artıyor. Netice itibarıyla bizim toprağımızın nemli kalması lazım, biz bunu kullandığımız zaman yani toprağı daha fazla canlı tutabiliyoruz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Ya, Cihan Bey, aslında o kadar enteresan ki... Şimdi, evi düşünün; mutfakta sebze kabukları, meyve kabukları, onların hepsi topraktan geliyor zaten yani toprak içinden bir sürü şey alıyor, size getiriyor. Şimdi, biz onları yapıyoruz...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Deniz Hanım, sorsunlar da size en son söz vereceğiz.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Yani bu konuda pilot bir çalışma var mı? Herhangi bir küçük bölge de olsa...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Biz yapıyoruz, biz 2 yerde yapıyoruz.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Bu konuda bir bilgi verebilirseniz...

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Tamam, o bilgiyi ben size vereceğim.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, teşekkür ederiz Cihan Bey.

Yasin Bey, buyurun efendim.

YASİN UĞUR (Burdur) – Teşekkür ediyorum sunum için.

Biraz önce konuşmalarda geçti -bu maden sahalarındaki ruhsatlandırmayla alakalı- sanıyorum bu konuda Murat Bey söylemişti ya da sizler de söylediniz, işte, “Kurumların bir tanesinden ruhsat alabiliyor, sonra Ormana geliyor ama orman izni alamıyor, burada bir kargaşa var.” Eğer madencilik

faaliyetiyle alakalı faaliyet yapılamayacak bir yerse hiçbir kurumun zaten buna müsaade etmemesi lazım yani başlanıp sonra “Öbür taraftan nasıl olsa alamaz.” kısmını bir çözebilmemiz lazım; bu konuda hemfikiriz.

Biraz önce geçti -mermer ocaklarının pasa sahalarına artıklarını döktükleri- önümdeki notlarda da var, benim sormak istediğim soru şu: Bu sahalarındaki rehabilitasyonla ilgili bir çalışmanız var mı? Yani “Bu rehabilite edilen sahalar şu kadar verimlidir ya da hiç verimli değildir, tamamen zararlıdır.” gibi elinizde bir veri var mı?

İkincisi, bu maden sahalarındaki pasalar yani madenden, taş ocağından çıkan artıklar -atıklar demeyelim de artıklar diyelim çünkü mermerle alakalı konuşuyoruz; malumunuz, mermer doğal bir taş, doğal olduğu için doğaya karıştığı zaman muhtemelen kendi kendini yenileyecektir ama- bu pasa sahaları yurt dışında nasıl yapılıyor? Örneğin İtalya’da böyle bir şey var mı? Bununla ilgili bir çalışmanız var mı? Var ise bunları Komisyondaki ortak grubumuza ya da şahsıma gönderirseniz memnun olurum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ediyoruz Yasin Bey.

Şimdi de son sözü Ankara Milletvekilimiz Sayın Nevzat Ceylan’a vereceğiz.

Buyurun efendim.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Sayın Başkanım, teşekkür ederim.

TEMA Vakfına teşekkür ederim güzel sunumu için, epey yararlandık. Tabii, TEMA Vakfı ülkemizin en önemli sivil toplum kuruluşlarının başında gelmesi ve burada sunum yapmanız bizler için son derece önemliydi.

Burada, özellikle bu ormanlardaki üretim konusunda yani odun üretimi konusundaki bilgilerin tekrar gözden geçirilmesinde fayda vardır diye düşünüyorum; gözden geçirilmesi derken kurumun gözden geçirmesinde fayda vardır diye düşünüyorum. Sizin verdiğiniz rakamlara göre yıllık cari artım –ki Orman teşkilatının kendi rakamları bu- 47,2 milyon metreküp ama mevcut ormanların yüzde 63’ünde üretim yapılıyor ki fiilî olarak aslında yüzde 40’ında yapılıyor, yüzde 63’ünde de değil. Yüzde 40’ında yapılan üretimde de bu yıl yaklaşık 30 milyon metreküp üretim yapılacağına dair planlama yapıldığını biliyoruz. Dolayısıyla, şu andaki mevcut...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yakacak odun dâhil o da.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yalnız onu dikkatli şey yapalım. Bir sanayiye verilen odun var, bir de yakacak var, ikisinin toplamı.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Hepsi dâhil bu, hepsi toplam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam yani hepsi sanayiye verilmiyor.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Tabii. Hepsi, ormandan kesilen toplam ağaç, odun hepsi dâhil, onu söylemeye çalışıyoruz.

Şimdi, bu rakam gerçekten çok yüksek bir rakam çünkü sermayeden kesilmiş olduğunu görüyoruz bu rakamlarla beraber. Bu açıdan olaylara bakılması gerekir ve bu konuda Orman teşkilatının bize bir cevap vermesi gerekir. Ben Orman Genel Müdürlüğünün bu konuda yaptığı çalışmaların neticesinin sorulmasını talep ediyorum.

Diğer bir önemli konu da son dört beş yıl içerisinde Türkiye’de ormanlardaki odun üretiminin yüzde 100 arttığını görüyoruz, yüzde 100. Yani ne oldu da son üç dört yıl içerisinde ormanlardaki üretim yüzde 100 arttı, bunun anlamı nedir? Bunun bir cevabını ben gerçekten Orman teşkilatından istiyorum, Orman Genel Müdürlüğünden; bu, son derece önemli.

Tabii, Türkiye’de Orman teşkilatını her zaman övüyorum ben, orada da görev yaptım, çok başarılı bir teşkilat ama bu odun üretimi konusundaki tutumlarının tekrar gözden geçirilmesi gerektiğine inanıyorum. Özellikle bu iklim değişimi döneminde en önemli yutak alan olan, erozyonu önleyen en önemli alan olan, iklimi son derece etkileyecek olan orman alanlarındaki üretimlerin çok daha dikkatli yapılması gerektiğine inanıyorum.

Diğer bir konuyu size iletmek istiyorum. Türkiye’de korunan alanların toplam hektarını söyleyeyim size, bunların detaylarını da verebilirim. Türkiye’de korunan alanlar iki bakanlık tarafından koruma statüsüne kavuşturulur. Birincisi Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ki o Bakanlıkta Orman Genel Müdürlüğünün de koruma alanları var. Diğer taraftan da Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından korunan alanlar mevcut. Bu iki kuruluşun korunan alanları yönetmesinin sıkıntı yarattığına hep beraber şahit oluyoruz. Temennimiz, bu iki kuruluşun bir an evvel birleştirilmesi. Bu konuda da temenni görüşlerimizin kurum olarak...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünün bölge müdürlükleri var, öbürünün yok, onu da söylersen.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Tabii, onun yok. Bir sürü sebepleri var birleştirilmesi gerektiğine dair ve biyolojik çeşitlilik yasasının çıkmamasının sebebi de iki kurumun ayrı olması.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Anlaşamadılar.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Hatta beraber yaşadık, işte Sayın Bakanımız...

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Deniz Hanım’ın da çok büyük katkıları oldu, beraber çalıştık ya.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Çevre Komisyonu Başkanıydı Cihan Pektaş, son noktaya gelindi, son noktada da Çevre Bakanlığının itirazıyla maalesef o kanun dahi çıkarılamadı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Maalesef. Evet, çok güzel bir kanundu.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Yani yirmi beş yıldır o kanun çıkmıyor, sebebi de iki kuruluşun olması.

Şimdi efendim, millî parklar toplam 907 bin hektar, tabiat parkları 107 bin hektar, tabiatı koruma alanları 46 bin hektar, tabiat anıtları 9 bin hektar, yaban hayatı geliştirme sahaları 1.158 hektar, özel çevre koruma sahaları 1 milyon 572 bin hektar, Orman Genel Müdürlüğünün koruma alanları 337 bin hektar. Bunların toplamı arkadaşlar, 4 milyon 339 bin 659 hektar. Şimdi ben buraya Ramsar alanlarını almadım, şunu için almadım Ramsar alanlarını: Ramsar alanlarının tamamının başka bir şekilde koruma statüsünde olmasından dolayı alınmadı. Sit alanlarını almadık çünkü bu alanların büyük bir kısmı aynı zamanda sit alanı. Dolayısıyla, şu andaki toplam Türkiye’de korunan alan miktarı 4 milyon 335 bin hektar, siz bunun yüzdesini hesaplayın.

Evet, ben diğer bir konuya değinmek istiyorum. Millî Parklar Genel Müdürlüğüyle görüşmüş Cihan Bey, teşekkür ederim. Bu seneki planlamalarında Köprülü Kanyon’da 9.447 metre küp ağaç kesimi var. Termessos Millî Parkı’nda 176 metre küp planlamaları var, Beyşehir Gölü Millî Parkı’nda

5.703 metre küp planlamaları var, Kızıldağ Millî Parkı'nda 9.520 metre küp planlandı, Kovada Gölü'nde 948 metre küp planlandı. Düzlerçamı, yaban hayatını geliştirme sahası orası ve ala geyiklerin yaşadığı bir alan, orada dahi üretim yapıldı. Beynam Ormanı, bahsetmiştim, Ankara'ya...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU –  retim yapılan alanlar mı?

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bu sene mi?

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Bu sene, evet, üretim yapıldı.

Yani dolayısıyla, arkadaşlarımızın burada ifade ettiği gibi, efendim, yangın koruma; efendim, yol açma ekibi bahanesiyle –bahanesiyle söylüyorum- üretim yapıldığını biliyoruz. Dolayısıyla, dünyanın hiçbir yerinde korunan alanlarda üretim yapılamaz, çok zaruri olsa da üretim yapılamaz çünkü korunan alanın anlamı, olduğu gibi onun korunması. Yani devrik ağaç olabilir, çürüyen ağaç olabilir ama doğanın oradaki doğal gelişimini hep beraber görmek amacıyla ve onun biyolojik çeşitliliğini devam ettirmek amacıyla böyle bir işlem yapılamaz. Bizim Orman teşkilatındaki hâkim zihniyet hep üretime dayalı bir zihniyet olduğu için, böyle yetiştirildikleri için bu tür yanlışlar yapmalarına da şahit oluyoruz.

Diğer bir konu da lif/yonga sanayisinin -Orman Genel Müdürlüğünden ben cevap istiyorum- yıllık Orman teşkilatından talebi nedir? Bunun ne kadarını karşılıyor ve Türkiye'deki ortalama fiyatı nedir lif/yonga sanayisinin? İhaleyle de yapılmıyor bu, tahsis fiyatlarıyla yapılıyor. Bir noktada orman lif/yonga sanayisine s bvans  ediliyor bu şekilde. Bu konunun da bir gözden geçirilmesinde fayda var diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Deniz Hanım, cevapların verebileceklerinizi verin ama tereddüt ettiğiniz hususları yazılı verirsiniz daha çok memnun oluruz çünkü burada kayda geçtiği için kesin bildiklerinizi söylerseniz çok memnun oluruz.

Bir de tabii, Marmara Denizi'ndeki salya meselesinin uzmanı benim, eğer arzu ederseniz ben de cevaplandırırım.

MURAT BAKAN ( zmir) – Hangisi?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Salya konusu var ya, sebebi nedir, onu çok rahat açıklayabilirim. Bu konuda uzmanlık sahası varsa söyleyin ama yoksa ben cevaplandırabilirim. Hatta ben size özel bilgi notu da göndereyim haftaya.

MURAT BAKAN ( zmir) – Bu termik santrallerle ilgili bilimsel çalışma var...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, onun da bilgisini şey yapalım. Ben konuyu çok iyi biliyorum yani Türkiye'de belki en iyi bilen benim çünkü Marmara Denizi'nde, İstanbul Boğazı'nda ölçümleri ilk defa Türkiye'de 1994 yılında yaptırın benim. Çift akıntıyı falan ilk defa biz bulduk. Biliyorsunuz, İstanbul Boğazı'nda iki tabakalı akım var, onu ilk defa  l t ren benim yani. Altın daha tuzlu olan Akdeniz suyu, yukarıdan da Karadeniz suyu akıyor. Bunların miktarlarını falan ölçtük, ara kesitleri, zamanla değişimi, sıcaklıklar hepsi var, İSKİ'de o zaman. şimdi de  evre ve şehircilik Bakanlığı TÜBİTAK'a  l t rt yor. Bu konuda bana da son ölçümler gelecek, arzu ederseniz daha sonra Komisyona ben çok detaylı bilgi sunayım.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Murat Bey'in birinci, ikinci sorusunu Hikmet Bey yanıtlayacak, Genel Müdür Yardımcımız.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun.

TEMA VAKFI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HİKMET ÖZTÜRK – Teşekkür ederim.

Çölleşme, Türkiye’nin en önemli başta gelen sorunlarından bir tanesi, “çölleşme” tanımına girebilen ülkemizin iklim bölgelerinin genel karasal alana oranına baktığımızda yüzde 80 olduğunu görüyoruz. Çölleşme riski, yine çölleşmeyle, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü akademisyenleri de bir araya getirerek Türkiye’de bir çölleşme risk haritası yayınladı, en güncel rakamlar orada, biz de bu çölleşmeyle ilgili aldığımız bütün verileri bu Genel Müdürlüğün ürettiği rakamlardan alıyoruz. O rakamlara göre de yüzde 29’u çok şiddetli şekilde, yüzde 23’ü de orta derecede, ki bunun şiddetli hâle gelme olasılığı yüksek, yüzde 52 seviyesinde Türkiye’nin büyük risk altında olduğunu görüyoruz. Bu şu demek: Türkiye’nin yarısı çölleşme riski altında.

Şimdi, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğüne baktığımızda ise, bugünkü yapısıyla sadece bir planlama yapan bir teşkilat durumunda, bir taşra organizasyonu ve şeyi aşağıda uygulama şansı yok. Tabii ki bu yüzde 52 alanın tamamı orman alanlarında değil, özellikle tarımsal alanlarda, meralarda da söz konusu, çünkü erozyon çölleşmenin en büyük riski, tarım alanlarının yüzde 39’unda, mera alanlarının da yüzde 54’ünde kuvvetli derecede erozyon var. Şimdi bununla mücadele etmeden çölleşmeyle mücadele çalışmasını gerçekleştirmesi mümkün değil. Bu artık yeni bir uzmanlık alanı, hem orman arazilerinde çölleşmeyle mücadele hem mera arazilerinde hem de tarımsal arazilerde yapılacak çölleşmeyle mücadele çalışmaları özel uzmanlık istiyor. Bu konuda özel bir bilgi birikimi ve saha uygulamaları olan bir teşkilatın olması elbette bu çalışmaları büyük ölçüde hızlandıracaktır, aynı zamanda bir bilgi birikimi de yaratacaktır.

Son yıllarda, evet, erozyon ağaçlandırma çalışmalarında geçmiş yıllarda Bakanımın olduğu dönemlerdeki kadar yüksek miktarlarda ağaçlandırma yapılamıyor ve yapılan ağaçlandırma çalışmalarının bu ölçüde belki bütçe kısıtları nedeniyle, ama Orman Genel Müdürlüğü hem endüstriyel plantasyon çalışmalarına yaptığı ağaçlandırmalar yanında toprak muhafaza çalışmalarını da beraberinde götürüyor özellikle İç Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi’nde, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yaptığı çalışmaları biz biliyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Yalnız burada bir hususu belirtmemde fayda var. Efendim, biliyorsunuz ÇEM’i, özellikle Bakanlıktaki Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğünü şu maksatla kurduk: Yani arazide çalışanlar ayrı, Orman Genel Müdürlüğü bütün arazi işlerini yapıyor ama planlama yapan ayrı olsun diye, dünyada da böyledir yani onun da... Bakın, daha önce ağaçlandırma vardı, Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü başka telden çalışıyor, Orman başka telden çalışıyordu. Biz onu tamamen Ormanın içerisine aldık, daha hızlı bir çalışma oldu. Fidan üretimi 75 milyondur, bir tarihte ben 500 milyona çıkardım, aynı kurum. Sebebi: İyi bir organizasyon ve teşkilatta iyi bir yapılanma oldu. Dolayısıyla, sakın onu öyle “Taşra teşkilatı yok.” diye düşünmeyin. Onlar büyük düşünen ve büyük proje yapanlar. Su yönetiminde de öyle, DSİ yatırım yapıyor arazide; planlamayı yapan, büyük düşünen Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, düşüncemiz bu yani...

TEMA VAKFI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HİKMET ÖZTÜRK – Bir şey ekleyebilir miyim Sayın Bakanım?

Evet, orman kısmında yani çölleşme sadece bu arazilerin orman arazilerinde değil. Orman Genel Müdürlüğü kendi sahaları içinde yapıyor, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii, meralarda.

MURAT BAKAN (İzmir) – Mera ve tarım alanlarında.

TEMA VAKFI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HİKMET ÖZTÜRK – Dolayısıyla...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama şöyle: Meralarda biliyorsunuz sadece geçmişte Tarım Bakanlığı ıslah ediyordu, şu anda Orman Genel Müdürlüğü de mera ıslah çalışmalarına dâhil oldu efendim. Sadece tarımdaki erozyona Orman karışmıyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Başkanım, Komisyona yanıtlardan sonra ara verebilir miyiz? Benim de bir konuşmam var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Benim de konuşmam var, ben de konuşacağım.

MURAT BAKAN (İzmir) – O zaman şöyle, zaten Komisyonumuzda arkadaşlarımız da az, hızlı bitecek bugün, öyle gözüküyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir ara verelim.

MURAT BAKAN (İzmir) – TEMA’dan sonra bir ara verirsek...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam.

Kısa şey yapabilirseniz, bizim de Genel Kurulda konuşmamız var hepimizin.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Tabii tabii, şimdi müsilaajla ilgili bizim özel bir bilgimiz yok, onu siz hocayla...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Müsilajı bana bırakın.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Tamam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çünkü o konu çok derin bir konu.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Şimdi, burada Cihan Bey’in sorusu var, halkın katılımı. Cihan Bey, haklısınız, çok değişik durumlar yaşanabiliyor halkın katılımı toplantılarında ama bence buradaki amacı çok net belirleyip oradaki arkadaşları da, o işle çalışacak arkadaşları da iyi bir şekilde eğitip düzeneği de ona göre kurup o toplantıları olması gerektiği gibi yapmak lazım. Yani başka bir şekle getirilmesine de izin verilmeden orada olması gerektiği gibi, oradaki arkadaşların biraz eğitime ihtiyaçları var o toplantıları yönetecek olan.

Kompost, isterseniz onu çok kısaca biz... 2 yerde çalışıyoruz kompostu ve...

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Hikmet Bey’le o konuyu bir görüşeyim ya, o önemli, çok önemsedik onu.

TEMA VAKFI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HİKMET ÖZTÜRK – Evet, 2 yerde çalışıyoruz, Antep’te yaptığımız bir çalışma var, orada Antep fıstığında verim ve kalitenin artırılması...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O bilgileri Komisyona iletebilir misiniz?

TEMA VAKFI GENEL MÜDÜR YARDIMCISI HİKMET ÖZTÜRK – Tabii ki.

Antep fıstığında uzun yıllardır yürüttüğümüz Antep Fıstığında Verim ve Kalitenin Artırılması Projesi’ndeki yaptığımız uygulamalar. Orada civardaki organik atıklardan kompost ürettirip özellikle yeni tesis edilen bahçelere uyguladık ve organik madde miktarının da yapılan analizlerde arttığı görüldü.

İkincisi, çay bahçelerinde yaptığımız bir uygulama var. Biliyorsunuz çay, kuru çay üretiminde çayların bir kısmı çay atığı olarak dışarı kalıyor, bu uzun zaman bir çevre sorunu. Şimdi, buna çareler aranmaya çalışıldı, bir kısmı yakılma şeklinde de kullanılıyor, enerjide de kullanılıyor ama biz bunun çok değerli bir organik madde olduğunu tespit ettik. Nitekim çay bahçelerinde yanlış kimyasal gübre kullanımı nedeniyle çok kuvvetli asidik hâle gelmiş durumda. Çay bahçelerinde yüzde 4’ün altına inmiştir topraktaki pH, nerdeyse hiçbir canlı yaşamaz bu derecedeki pH’da. Biz onları iyileştirmek

için yaptığımız uygulamalarda dolomit uygulaması yanında çay kompostunu da organik maddelerle karıştırarak kompost hâle getirdik, çapayı alarak bahçeye uyguladık. Hem bahçenin toprağı iyileşti hem verim arttı. Yani o nedenle bu tür uygulamalara projelerimizde yer veriyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Diğer konulara yazılı olarak cevap verirsiniz seviniriz.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Bir tek mermer kalmıştı, ne yazık ki bir bilgimiz yok, keşke faydamız olsa...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O konuda sizden talebimiz şu: Ben Yasin Bey’in talebine ilave olarak... Dünyadaki uygulamalar nasıl? Yani evvela bütün dünyada İtalya, Almanya, Fransa... Mesela, ben özellikle altın için bir ekibi ta Kanada’ya gönderdim, Kanada’ya, orada nasıl işliyorlar, Kanada altın konusunda önemli. Yani dünyadaki uygulamaları da mukayese edersek isabet olur diye düşünüyorum. Bu konuda da sizden bir çalışma bekliyoruz. Ben de size bir vazife vereyim o zaman.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Tamam hocam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir de şunu söyleyeyim kayda girmesi için: Efendim, maden için aslında diğer izinler çok daha fazla. Bakın, maden için Ormanın verdikleri izinler bugüne kadar, 2020 yılı sonu itibarıyla, geçen yılın sonu itibarıyla 20.452 tane izin verilmiş, alanı 75.659 hektar, yüzde olarak yüzde 0,33 yani binde 3,3; yani esas diğer izinler çok daha fazla.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Evet ama Hocam, hektar olarak baktığınızda da hiç az değil Hocam, 74 bin hektar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok değil. Biz 2,1 milyon hektar yeni alan kazandık yani madenden daha çok hangi alanlar biliyor musunuz?

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Savunma ve ulaşım hocam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kamu ve diğer ulaşım, sağlık, eğitim, güvenlik, iletim, enerji, 18’inci madde izinleri, arkeolojik kazı, balıkçılık, odun, kömür ocağı, bunun gibi. Bunlar daha çok yani... Madenciler, onlar da diyor ki: “Biz çevreci madencilikine varız.” Nitekim Burdur’daki o arkadaşın uygulamasını takdir ettik. Denetlenirse efendim hepsinin rehabilitasyon yapma mecburiyeti var, izin alırken öyle aldı, bunun taahhüdü de var. Bu konuda Orman Genel Müdürlüğüne “Denetleyin.” talimatı vermemiz lazım, o yeter.

Teşekkür ediyoruz.

TEMA VAKFI TEMSİLCİSİ CEREN PINAR GAYRETLİ – Çok kısa bir şey eklemek istiyorum: Bir de burada kümülatif etki değerlendirmesi çok önemli çünkü bu sefer ekosistem parçalanması söz konusu oluyor. Burdur slaydında gördüğünüz gibi aslında küçük küçük 14 hektarlık alanlar ama belki birbirlerine 5 kilometre uzaklıkta. Bunlar sanki farklı farklı şeylermiş gibi değerlendiriliyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, bu konuda yarımı deştiniz. Bu konuda gerçekten çok iyi etüt yaparak bir şekilde bunların bölük pörçük değil de maden neredeyse oradaki alandan izin verirse topluca... Birisi bir yerde sondaj yapıyor, orada maden buluyor, oradan ruhsat veriliyor. Hâlbuki bunun böyle olmaması lazım. Maden Tetkik Arama, hangi kurum, kuruluşlar yapacaksa yapacak, sonra belki bunları parçalayıp o alanın tamamı bölünüp firmalara ihale edilecek. Çözüm bu ama bütün kurumlardan da izin alınacak; ÇED çalışması, bütün çalışmalar tamamlandıktan sonra, çözüm budur.

Teşekkür ediyoruz, zahmet oldu.

TEMA VAKFI YÖNETİM KURULU BAŞKANI DENİZ ATAÇ – Biz teşekkür ediyoruz, sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Saat 17.00’ye kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 15.42

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 17.04****BAŞKAN: Veyssel EROĞLU (Afyonkarahisar)****BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)****SÖZCÜ: Semra KAPLAN KIVIRCIK (Manisa)****KÂTİP: Hasan KALYONCU (İzmir)**

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Değerli arkadaşlar, toplantıyı açıyorum.

Şimdi de Doktor Baran Bozoğlu. Kendisi İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği Başkanı, aynı zamanda ASKİ Genel Müdür Yardımcısı; sunumunu yapacak. Sunumu Avukat Gülşah Deniz Atalar yapacak. O da İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği Yönetim Kurulu Üyesi.

Buyurun efendim, söz sizde. İkinizin mikrofonunu da açıyorum.

2.- İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği Başkanı Dr. Baran Bozoğlu ile İklim Değişikliği Politika ve Araştırma Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Gülşah Deniz Atalar'ın, kömürden çıkış üzerine yaptıkları çalışma, sonuç ve öneriler ile termik santraller ve atık yönetimiyle ilgili çalışmalar hakkında sunumu

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU – Sayın Bakanım, öncelikle derneğimizin fikirlerine önem verdiğiniz için, davetiniz için çok teşekkür ediyorum.

Biz 2018 yılında kurulduk. Tabii, 2018 yılında kurulduk ama geçmişte büyük bir deneyimimiz var; dernekteki arkadaşlarımız kamuda ve özel sektörde, hukukta ve sosyolojide akademide çalışan arkadaşlarımız. Derneğimizi topluma iklim değişikliği, iklim krizi konusunda doğru bilginin ulaştırılması ve bilimsel çalışmalara öncelik verilmesi amacıyla kurduk.

Bu kapsamda şu ana kadar Türkiye'deki hava kirliliğinin araştırılması konusunda her yıl düzenli raporlar hazırladık. Bunun yanında Zonguldak bölgesinde kömürlü termik santrallerin yarattığı etkiyi ve aynı zamanda bu kömürlü termik santrallerden çıkış yolunu, şu an dünyada tartışılan adil dönüşümü sosyoloji alanından, çevre mühendisliği alanından ve hukuk alanından çalışmalar katarak araştırma fırsatı bulduk. Bunların dokümanlarını, raporlarını hazırladık ve kamuoyuyla paylaştık. Aynı zamanda bir iki gün içerisinde basında da takip edeceğinizi düşünüyoruz çünkü dün bir özel toplantıyla basınla paylaştık. Türkiye'deki özelleştirilmiş kömürlü termik santrallerin çevre mevzuatına dair durumunu, fotoğrafını çeken bir rapor yayınladık. Yani bir iki gün içerisinde onu da kamuoyuyla paylaşmış olacağız. Dolayısıyla, öte yandan da uluslararası alanı takip ediyoruz. Polonya'da ve İspanya'da yapılan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Zirvelerine katılarak orada bakış açımızı kamuoyuyla paylaşıp ülkemize de bu bilginin taşınmasında vesile olduk. Bu bahsettiğim bütün raporları komisyon üyelerimize e-postayla göndereceğiz. Tabii, söyleyecek çok fazla şey var. Ben, Yönetim Kurulumuzda kadın arkadaşımız, Avukat Gülşah Deniz Atalar'a sözü bırakmak istiyorum.

Ondan önce de zaman kaybetmemek adına arkadaşlarımızı tanıştırmak istiyorum. Tekin Altuğ Bey, Yönetim Kurulu Üyemiz. Kendisi kimyager. Türk Akreditasyon Kurumu kurucularından. Orada çalışmaya devam ediyor.

Ahmet Aldırmaz Bey, Çevre Mühendisleri Odasında Denetim Kurulu Üyesiydi. Şu an ASKİ Genel Müdürlüğünde çevre mühendisi olarak çalışıyor. Bu konularda uzman arkadaşımız.

Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde Sosyoloji Bölümünden akademisyen bir arkadaşımız var, Alkan Üstün. Onlar ne yazık ki katılamadılar bugün, onların da çok selamları, saygıları var.

Devam etmesi adına sözü Gülşah Hanım’a bırakıyorum.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Gülşah Hanım, buyurun efendim.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Merhaba Bakanım.

Ben birazcık kendimden bahsedeyim hemen bir iki cümleyle. 2005 yılından beri Ankara Barosuna bağlı olarak avukatlık yapıyorum. Baran Bey’le arkadaşlığımız ve beraber çalışmamız vardı. O Çevre Mühendisleri Odası Genel Başkanırken ben de 2012 yılından beri Çevre Mühendisleri Odasının avukatlığını yapıyorum. O nedenle de çevre hukukuna ve bu mevzuata hukuken yakınım diyelim.

Baran Bey’in de bahsettiği gibi biz kömürden çıkışı çalışıyoruz daha çok. Kömürden çıkışla ilgili bilindiği üzere küresel ısınmaya sebep olan fosil yakıtlar ve sera gazlarının etkileri son elli yılda iyice artmaya başladı. Ve bu 1970’ten itibaren yeryüzünün sıcaklığı ortalama olarak her on senede 0,13 santigrat derece artış gösterdi.

Günümüzde kömür başta olmak üzere fosil yakıtlara dayanan enerji üretim politikalarının dönüştürülmesi en somut ve gerçekçi çözüm olarak sunulmakta ve kömürden çıkış talepleri de küresel ısınma çerçevesinde ve iklim değişikliği çerçevesinde yüksek sesle dile getirilmektedir. Mesela, Birleşik Krallık normal şartlarda 2025 senesinde kapatmayı planlandığı 2 termik santralinin kapanma tarihini salgın nedeniyle öne çekti ve 2022 yılında da bu santrallerini kapatmaya karar verdi. Avusturya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Portekiz, Slovakya, Hollanda ve İsveç kömürden çıkma planlarını sürdürüyor. Fransa, Finlandiya ve Hollanda bu kararlarını yasalaştırdı. En son Ember’in bir raporu yayınlandı. Türkiye ne yazık ki Avrupa’yı en çok kirleten 10 termik santralden 3’üne sahip. Soma B, Kangal ve Seyitömer Termik Santralleri şu anda Avrupa’nın havasını en çok kirleten termik santrallerden. Türkiye’yle beraber Ukrayna ve Sırbistan ve Bosna Hersek de yine Avrupa’nın havasını termik santrallerle en çok kirleten ülkeler arasında yer alıyor.

Kömürden çıkış ama tabii, böyle konuşulduğu kadar kolay değil. Çünkü birçok ülkenin özellikle de bizim ülkemizin ekonomisi ve sosyolojisi çoğunlukla kömüre bağlı olarak devam ediyor. Bu nedenle de birçok bilimsel çalışma yapılıyor bu konuyla ilgili. Konu hakkında örnek stratejik planlar söz konusu olsa da önemli olan burada toplumsal farkındalığın artırılması çünkü toplumun kömürden çıkışla ilgili eğer yeterince bilgisi yoksa ve bilimsel olarak destekli birtakım çalışmaları görmüyorlarsa kömürden çıkışın sosyolojik kısmının çok zor olacağını biz Zonguldak’ta yaptığımız araştırmada gördük. 2020 yılı içerisinde Zonguldak’ta -ki kömüre bağımlı bir kent, kara elmas olarak geçiyor- yürütülen araştırmada enerji üretimi yaklaşık yüzde 35 oranında kömüre bağımlı olan Türkiye’de kömür dışı bir döneme dair ilgili kamuoyunun nasıl etkileneceği ve kömürden çıkışa nasıl hazırlanabileceğiyle ilgili bir çalışma yürüttük biz dernek olarak. Türkiye’de kömür madenciliğine ekonomik ve kültürel olarak bağlı olan Zonguldak şehrinin kömürden çıkış sürecine hazırlık durumunun ve gelecekte nasıl etkileneceğini betimlemek ve tartışmaktı bu çalışmanın amacı. Önemli paydaşlarla görüşüldü bu sürede; ilçe belediye başkanları, kömür madenciliğiyle ilgili resmî kurum temsilcileri, oradaki mühendis odalarının idarecileri, şehirdeki gazetelerde faaliyet gösteren basın mensupları, kent meclisi üyeleri, oradaki kent tarihçileri ve şehirdeki sivil toplum kuruluşlarıyla yüz yüze derinlemesine mülakatlar gerçekleştirildi, eğer Zonguldak kömürden çıkış yapar ve termik santrallerini kapatırsa ne olabilir, vatandaşın buna karşı bakışı ne olabilir, oradaki şehrin durumu ne olabilir, adil bir dönüşüm gerçekleştirilebilir mi

gibi bu konularla ilgili mülakatlar gerçekleştirildi. Kentler deneyimlerinin anlamlara, anlamların ise belleğe dönüştürüldüğü mekânlar. Bu çerçevede, Zonguldaklıların kömür madenciliğiyle çok anlamlı bir ilişki kurduğunu gördük biz ve kömür madenciliğinden onların sosyolojik olarak ve tarihsel olarak vazgeçmeleri çok mümkün görünmüyor. Bunun mutlaka devlet tarafından kömürden çıkışla ilgili strateji belirlendiğinde, özellikle, sosyolojik olarak daha da fazla çalışma yapılmasını gerektiren bir alan olduğunu biz fark ettik.

Enerji üretimiyle ilgili resmî makamlar Türkiye’de kömüre bağlı enerji üretiminin artırılarak sürdürülmesini hedefliyor. Öncelikle, ulusal maden kaynaklarının değerlendirilmesi yakın dönem hükümetlerinin hedefleri arasında sayılıyor. Ne var ki kömür üretiminin mevcut ihtiyacı karşılayamamasından dolayı bir de kömür ithalatı da artmaya başladı. Bu durumun Türkiye’nin enerji üretiminde dışa bağımlılığını ve çevre kirliliğini artıracaklarını öngörmek zaten zor değil, şu anda da birçok bilimsel araştırma bunu gösteriyor. Bazı sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler konu hakkında farkındalık yaratmaya çalışsalar da özellikle enerji üretimi amacıyla fosil yakıt tüketiminin artırılması sonucunda oluşacak tabloya dair bir gelecek projeksiyonları yok. Yani kömürden çıkıldığı zaman insanlar ne yapacaklarını bilmiyorlar hem enerji üretimiyle ilgili böyle bir bilinç söz konusu değil hem de orada çalışanlar eğer maden kapanırsa yani termik santraller orada kapanırsa ve kömürden çıkılırsa -bu sadece Zonguldak’ta böyle değildir, eminim ki bütün termik santrallerdeki o ekonomik ağırlık ve sosyolojik ağırlık içerisinde de öyledir- insanlar ne yapacağını bilemiyorlar. Yani sağlıklarını arka plana atmış durumdalar şu anda ne yazık ki.

Zonguldak ilinin örnek olarak ele alındığı bizim derneğimizin yaptığı araştırmada kömürün olmadığı muhtemel bir gelecek hakkında şehrin sivil toplum kuruluşları ve resmî kurum temsilcilerinin mevcut algılarını betimlemek amaçlandı. Görülmektedir ki Zonguldaklılar yüz yılı aşkın süredir kentin dinamo sektörü olan kömür madenciliğiyle anlamlı bir kültürel ve zihinsel ilişki kurmuşlar, kömür madenciliğinin olmadığı bir Zonguldak’ı düşünemiyorlar. Bu çerçevede, kömür madenciliğinin doğa ve insan hayatı üzerinde yarattığı tahribatın salt sözlü olarak ifade edilmesi yoluyla gerçekleştirilen farkındalık çalışmaları gerekli etkiyi göstermeyecektir. O nedenle, eğer bu Komisyonda yapılan çalışmalar sonrasında Türkiye bir kömürden çıkış stratejisi belirlerse halkın mutlaka farkındalığının artırılması için çalışmalar yapılması gerekiyor.

Sonuç ve öneriler kısmında da bu bizim yaptığımız araştırmaya göre bir şehirde başat sektöre alternatif ekonomik ve kültürel kurumsallaşmalar nüvelenmiş düzeyde olsa dahi somut olarak ortaya çıkmadıkça mevcut bir düzenin radikal değişimleri karşılaması mümkün görünmüyor ve esasen zihinsel bir dönüşümün de gerçekleşmesi gerekiyor özellikle de kömürden çıkışla ilgili. Kültürel yapıyı ıskalayan ve salt politika temelli yaklaşımlar kentin mevcut realitesiyle tam olarak uyuşmayacaktır. Bu nedenle de -belki 4’üncü kez söylüyorum ama en önemlisi o- eğer Türkiye’de iklimle ilgili, çevreyle ilgili yapılacak çalışmalarda toplum desteği isteniyorsa öncelikle bu sosyolojik araştırmaların yapılması gerekiyor.

Biz, Baran Bey’in de bahsettiği gibi yakın zamanda yayınlanacak olan özelleştirilmiş termik santraller ve çevre mevzuatına uyum süreçleri raporumuzda da yaptığımız saha çalışmalarında ve incelemeler neticesinde Türkiye’de hava ve çevre kirliliğinin başaktörlerinin kömürlü termik santraller olduğunu ve kömürden çıkış için gerekli planlamaların acilen yapılması gerektiğini ortaya çıkardık çünkü mevzuat sürekli değişiyor, bu konuyla ilgili bir sürü yönetmelikler çıkartılıyor, düzenlemeler yapılıyor ama mevcut bir politika olmadığı için kömürden çıkışla ilgili ya da çevrenin korunmasıyla ilgili herhangi bir çalışma göremiyoruz. Özelleştirilen ve özelleştirilecek kömürlü termik santrallerin çevre sorunlarını engellemeye yönelik yatırımlarını geciktirmeleri ki şu anda mevzuat ne yazık ki bu

yatırımların geciktirilmesi hatta yapılmamasına dayalı bir şekilde ilerliyor. Cumhurbaşkanımızın bu konuyla ilgili veto kararına rağmen, hatta Cumhurbaşkanlığı yetkilerini kullanırken ki ilk veto kararı bu konuyla ilgiliydi, ona rağmen hâlâ havamızın, toprağımızın, yüzey sularımızın ve yer altı sularımızın daha fazla kirlenmesine sebep olarak şekilde çalışmalar yapıyor.

İklim krizinden en çok etkilenen ve maddi manevi kayıplar yaşayan ülkelerden biri olarak iklim krizinden kaynaklı halk sağlığı probleminin ana aktörlerinden olan kömürlü termik santrallerin bir planlama dâhilinde, emekçileri mağdur etmeden adil dönüşümü hayata geçirerek kapatılması kaçınılmaz bir hâl almıştır. Yoksa Türkiye'nin bu iklim krizinden, kuraklıktan, susuzluktan kurtulması mümkün değil, her sene biraz daha kötüye gideceğini de sizler de zaten burada yapılan sunumlardan görmüşsünüzdür.

En iyi enerji üretim biçimi enerji verimliliği. Bu nedenle de Türkiye yenilenebilir enerji potansiyeline sahip bir ülke, bunu en iyi şekilde değerlendirerek ülke içinde enerji verimliliğini sağlamaya yönelik adımlar atılmalı. Bununla ilgili mevzuatımızda da var. Mesela, yerelde belediye binalarımızın enerji yönetim sistemini bir sorumluluk dâhilinde tamamlaması, bunların kısa sürede gerçekleştirilmesi için de bir strateji belgesi belki de ortaya konulup aynı zamanda da denetlenmesi gerekiyor çünkü Türkiye'de çok fazla strateji belgesi var ama sanırım denetleme ve disiplinle ilgili sıkıntılardan dolayı bu belgelerin gereğini bir türlü yerine getiremiyoruz hem kamu açısından hem de özel sektör açısından.

Biz onun dışında dernek olarak atık yönetimiyle ilgili de çalışmalar yapıyoruz. EUROSTAT verilerine göre 2020 yılında Avrupa Birliğinden gelen çöplerin 13,7 milyon tonu Türkiye'ye geliyor. Çöpler ayrıştırma olmadan geliyor yani içerisinde tıbbi atık da var, işte evsel atık da var, başka atıklar da var, bunlar ayrıştırılmadan Türkiye'ye geliyor. Vahşi depolama yöntemi -son zamanlarda zaten hep gazetelerde de haberlerde de gördük bunları, özellikle Adana'da- kara ve deniz kirlenmesine yol açıyor çünkü ayrıştırılan ve kullanılan plastiklerden kalan çöpler ne yazık ki kırsal alanlarda ve deniz kenarlarında bırakılıyor. Tek sorun çöpler de değil, Türkiye'de evsel atık ve sanayi atıkları da kirliliğe yol açmakta ve bununla ilgili atık yönetim konusunda planlı ve disiplinli bir çalışma ortaya koymalıyız. Yoksa denizlerimizi kirleteceğiz, o plastikler mikroplastiklere dönüşecek, onları balıklar yiyecek, biz balıkları yediğimiz zaman o mikroplastikler bizim vücudumuza girmiş olacak ve halk sağlığıyla ilgili artık çok daha fazla hiç farkında olmadığımız birtakım sorunlarla karşı karşıya kalacağız. Bu nedenle, zaten mevzuatımızda yer alan Atık Yönetimi Yönetmeliği'ndeki atıkların oluşumundan bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetiminin sağlanmasına, atık oluşumunun azaltılması, atıkların yeniden kullanımı, geri dönüşümü, geri kazanımı gibi yollarla doğal kaynakların kullanımının azaltılması ve atık yönetiminin sağlanması; çevre ve insan sağlığı açısından belirli ölçütlere, temel şart ve özelliklere sahip bu yönetmeliğin kapsamındaki ürünlerin üretimiyle piyasa gözetim ve denetimine ilişkin usuller konusunda ısrarcı ve denetleyici uygulamaların yapılması gerekiyor. Yoksa biz haberlerde, hem yabancı basında hem ne yazık ki bizim kendi ulusal basınımda Türkiye'nin başka ülkelerin çöplüğü olduğu haberlerini daha fazla görmeye devam edeceğiz.

Derneğimiz aynı zamanda "blue carbon" adı verilen mavi karbonla ilgili politika belgeleri üretmeye çalışıyor. Mavi karbon iklim değişikliğinin önlenmesiyle ilgili yutak alanların oluşturduğu çok önemli bir karbon çeşidi, öyle söyleyelim. Türkiye'de mavi karbon yataklarının çoğaltılması, bunun aracılığıyla iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması ve Akdeniz Eylem Planı çerçevesinde Akdeniz'deki kirliliğin azaltılması için politikalar üretiyoruz. "Mavi karbon" dediğimiz şey "intertidal" tuz bataklıkları, deniz otu çayırları veya "mangrov" ormanları ve tüm dünyadaki okyanusları içeren kıyı ekosistemleri tarafından tutulan bir karbon. Okyanuslarda yaşayan bu organizmaların yakaladığı

karbon potansiyel alglerden, deniz otlarından “mangrov”lardan ve tuz bataklıklarından tortulanır ve biyokütle şeklinde depolanır. Bu ekosistemler, atmosferde mevcut olan karbondioksitten tuttukları büyük karbon rezervlerini yakalar ve daha sonra karbonu çöktülerde biriktirir. Mart ayında yayınlanan UNESCO raporuna göre 2019’daki dünya emisyonlarının yaklaşık üçte 1’ini oluşturan 33 milyar ton karbondioksit gezegenin mavi karbon yutaklarında kilitli olarak tutulmuş.

Yani bu şu demek: Mercanlarımız, resiflerimiz, deniz hayatı, deniz altı ormanları, iklim değişikliğinin önündeki aslında bizim için heyecanlandırıcı bir durum. Biz ne kadar bunu fazlaştırsak ki şu anda Endonezya’da ve oradaki ada ülkelerinde hem deniz ekosisteminin ve biyoçeşitliliğinin artırılması için hem de iklim değişikliğiyle mücadele için bu karbon yatakları ve yutakları insan eliyle yapılıyor.

Deniz biyologları denizlerdeki yosunu çayırların bir ekosistem oluşturduğunu ve bunların yüksek oksijen miktarı nedeniyle bizim için Akdeniz’in diğer ülkeler için de kendi denizlerinin akciğerleri gibi oluyorlar ve bunlar suların temizlenmesine de katkıda bulunuyor. Bu çayırklar iklim değişikliği, deniz sularının ısınması ya da çevre kirliliği nedeniyle büyük bir tehditle karşı karşıya şu anda. Bu tehditler yetmezmiş gibi bizim de çok fazlaca turizm kazancımız olan lüks yat trafiğinde ne yazık ki gemilerin mapa ya da şamandıra kullanmadan demir atmaları nedeniyle ve demirlerini toplarken bütün deniz yatağını sürükleyerek çıkarmaları nedeniyle biz denizlerimizin altındaki bu ormanları, bu mercan ve resifleri kaybediyoruz. Bu hem biyoçeşitliliğin azalmasına sebebiyet veriyor çünkü ekosistemin ilk aşaması orası. Aynı zamanda da iklim değişikliğiyle mücadelede bizi yavaşlatacak bir durum söz konusu. O nedenle, Türkiye’nin bir an önce yat turizmiyle ilgili, buraya gelenlerin nasıl davranmaları gerektiğiyle ilgili de bir strateji ve durum ortaya koyup bir strateji geliştirmesi gerekiyor. Bunu diğer Akdeniz ülkeleri yapmaya başladılar.

Bu ekosistemler karbon yutağı olarak hareket ediyorlar. Yenilenmiş deniz otu çayırkları, bunu biz insan eliyle de yapabiliriz, mevcut durumu da geliştirerek de koruyarak da yapabiliriz. Yaklaşık dört yıl içinde tortudaki karbonu ayırmaya başlıyor. Yani biz bugün eğer kendi denizlerimizde, kıyı ekosistemimizde deniz otu çayırklarının ve buradaki ekosistemin gelişmesi için bir ekosistem restorasyonu yaparsak dört yıl içerisinde iklim değişikliğinin belki başka şekilde işte hemen kömürden çıkamadığımız için ya da yenilenebilir enerjiye hemen geçemediğimiz için oluşabilecek etkilerini belki burada yoğun bir çalışma yaparak etkisini biraz azaltabiliriz.

Burada Çevre ve Şehircilik Bakanlığının bir uzman değerlendirme raporu var. Aydın ve Muğla illeriyle ilgili, bütünleşik kıyı alanları planlamasıyla ilgili bir deniz ekosistemi raporu yazılmış. Orada da zaten kıyılarımızla ilgili çok fazla değerlendirme var.

Ben bu arada avukat olduğum için bir mahkemeye en kısa sürede ne kadar çok şey anlatabilirim şeyinden biraz hızlı gidiyorum. Eğer çok hızlı gidiyorsam daha kendimi yavaşlatabilirim

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Mahkemede değilsiniz merak etmeyin.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Alishkanlık olmuş o.

Bu raporun hazırlanmasındaki amaç bütünleşik kıyı alanları planı çerçevesinde Aydın ve Muğla illerindeki özellikle de orada koruma bölgelerimiz de var Gökova var, işte Datça var, Göcek var, oradaki yerlerde; Aydın, Didim, Milas oradaki bütün kıyı bandında kıyı bölgelerinin batimetri haritasını elde etmek ve oşinografik veri tabanını bir ortama aktarmak için yapılmış bu rapor. Aslında elimizde çok güzel çalışmalar da var bu konularla ilgili. Ekosistem restorasyonu bizi iklim değişikliğiyle ilgili mücadelede çok iyi yerlere taşıyabilir.

Bundan sonra da hep denizlerle ilgili konuşacağım. Türkiye için denizel çevre politikaları yapmamız gerekiyor çünkü Türkiye hepimizin bildiği gibi jeopolitik konumu çerçevesinde hem Akdeniz'e hem de Karadeniz'e kıyısı olan tek ülke. Her zaman coğrafya derslerimizde anlatıldığı gibi 3 tarafı denizlerle çevrili bir yarımada. Bu denizlerle ilgili gerçekleştirilen gerçekleştirilecek çevre yönetimlerinde, bilimsel ve politik gelişmelerde birinci derecede söz sahibi olmalı Türkiye. Çünkü hem Akdeniz hem Karadeniz birden fazla ülkeyle hem komşuluk yaptığımız hem de kıyı paylaştığımız denizler. Bu nedenle de burada oluşabilecek her türlü yeniden yapılabilecek, yeni yapılabilecek sözleşmelerde ya da yeni stratejik planlamalarda Türkiye'nin birinci derecede söz sahibi olması gerekiyor. Türkiye keskin iklimsel farklılıklara sahip bu 2 deniz arasında Marmara Denizi'yle dünyada başka örneği olmayan bir sisteme sahip Montrö'yle korunan Türk boğazlar sistemi.

Bilim insanları Marmara Denizi'ni su canlıları için kuluçkalık, çevre denizler için biyolojik koridor ve genetik materyal havuzu olarak nitelendirmektedirler. Şu anda Marmara böyle nitelendirilebilir mi müsilaaj sebebiyle onu bilemiyoruz, bunun için bir bilimsel çalışma yapılması lazım ama ne yazık ki kuzeyde Karadeniz kapalı bir deniz olmasından dolayı dünyanın en büyük oksijensiz su kütlesi. Sizin de önceki oturumda söylediğiniz gibi alttan Akdeniz suyu geliyor, canlı bir su ama yukarıdan Karadeniz suyu geliyor ve bu oksijensiz bir su kütlesi. Karadeniz'in kirlenmesi ki kirli bir deniz zaten belli bir seviyenin altında canlıların yaşamadığı bir kapalı deniz alanı. Tuna Nehri yüzünden de Batı Balkan ülkelerinin bütün kirliliğinin de aslında taşındığı bir deniz. O yüzden Karadeniz'in kirlenmesi canlı türlerini yok ederek ekolojik sistemi ve Türkiye deniz ekonomisini de zarara uğratacak bir durumda.

Türkiye açısından bu denizlerin korunması için mutlaka kara kökenli kirlenmenin engellenmesi gerekiyor. Kara kökenli kirlenmeyi engellemek için de bizim biraz önce de söylediğim gibi bu çöp ithalatıyla ilgili, atıkların yönetimiyle ilgili mutlaka çalışma yapmamız gerekiyor.

Aynı zamanda çok sayıda Akdeniz kökenli tür de boğaz yoluyla Karadeniz'e geliyor. Marmara Denizi alt akıntı yoluyla Karadeniz'e oksijen taşıyor ama şu anda bu müsilaaj nedeniyle belki de biz Karadeniz'e de oksijen taşıyamadığımız için Karadeniz'in de o kapalı ve oksijensiz su kütlesinin de ne yazık ki oksijensiz kalmasına ve Türkiye'nin balıkçılığının, balık ekonomisinin yüzde 60'ının gerçekleştiği denizin ölmesine sebebiyet verecek bir durum olacak çünkü Marmara Denizi ölürse peşinden Karadeniz de ölür.

Kıyı ve deniz kaynaklarının kullanımı denizlerdeki biyolojik çeşitliliği azaltacak nitelikte ne yazık ki. Türkiye'deki aşırı betonlaşma, kıyılara yaklaşık betonlaşma buradaki kaynakların kullanımında atıkların da düzgün deşarjlarının yapılmaması nedeniyle, arıtmalarının yeterli şekilde yapılmaması nedeniyle Türkiye denizlerindeki biyolojik çeşitliliği azaltıyor.

Türkiye'nin ilgili bakanlıklarca hazırlanacak Türkiye denizlerindeki nesli azalan türler konusunda ayrıntılı bir çalışma yapmaya ihtiyacı var çünkü bu konuyla ilgili bazı çalışmalar var ama Türkiye'deki tüm denizler için ve tüm canlılar için, tüm ekosistem için yapılmış bir çalışma yok. Mutlaka bütünleşik kıyı yönetimi planlaması yapılması gerekiyor. Bürokrasinin de bir an önce devletin Anayasa'dan kaynaklı çevre koruma görevini "Ekonomimiz müsaade ederse bunu yapalım."dan vazgeçip doğanın üstün yararını gözeterek yapmaya başlaması lazım çünkü biz sadece ekonomimiz yeterse çevreyi koruyormuşuz gibi bir duruma gelmeye başladık. Sürdürülebilir gelişme ancak planlama ve bunun uygulanmasını denetleyecek kurumlar aracılığıyla sağlanabilir.

Türkiye'nin taraf olduğu bir sürü uluslararası anlaşma var denizlerle ilgili, biyoçeşitlilikle ilgili. Mesela, Türkiye kıyı ve denizlerindeki deniz koruma alanlarının çoğaltılması gerekli. Bu zaten Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi ve Akdeniz Eylem Planı olarak -biraz sonra anlatacağım- Barselona Sözleşmesi'ndeki taahhütlerle de böyle olması gerekiyor zaten. Bir an önce özellikle Süveyş

Kanallı doğal bir şekilde açılmadı. Oradan gelen, okyanustan gelen, Hint Okyanusu'ndan gelen bazı istilacı türler hatta ne olduğunu, ne geldiğini bilmediğimiz bazı türler şu anda hem Akdeniz'de hem Marmara'da, onların aracılığıyla da Karadeniz'e gidiyor. Gemilerin balast suyu kaynaklı yani başka bir ülkeden aldığı denizi gidip tonajını düşürmek için başka yerlerde boşalttığı zaman oradaki deniz canlıları da onunla beraber geliyor ki bu konuyla ilgili Gemi Balast Suları ve Sedimanlarının Kontrolü ve Yönetimi Hakkında Uluslararası Sözleşme'ye de biz tarafız, bu taahhütleri de yerine getirmemiz gerekiyor. Böyle olunca hem gemi balast suları ile hem de Süveyş Kanalı etkisinde yabancı türler denizlerimize geliyor ve biz bunun etkisini şu anda bilemiyoruz. Bu konularla ilgili bilimsel çalışma yapmamız gerekiyor.

İklim değişikliği en fazla kıyıları etkilemekte, bu durum resiflerin ölmesine ve ekosistemde büyük boşluklara yol açarak hem biyoçeşitliliğin hem de karbondioksit emiliminin azalmasına yol açmaktadır. Akdeniz havzası iklim değişikliğinden en çok etkilenecek alanlardan biridir. Türkiye'nin bir an önce kıyılarda mercan ve resiflerin korunması ve yat trafiğiyle demir atmayı kontrol etmeli, yok olan resiflerin insan eliyle ekosistem restorasyonu şeklinde yeniden oluşturulması için çalışmalara başlaması gerekiyor.

Türkiye denizleri karasal ve evsel atık kirlenmesi sorunu yaşıyor. Şu an Marmara Denizi'nde yaşadığımız müsilaj sorunu tabii ki sadece karasal ve evsel atıktan değil bir sürü sebebi var. Bunu sadece bir sebebe bağlamamız mümkün değil. Bu normalde zaten bahar geçişlerinde görülen müsilajın şu anda neden bu kadar yoğun bir şekilde ve bu kadar uzun zamandır denizlerimizde olduğunu geniş bir araştırmayla ve birden çok paydaşla konuşmamız gerekiyor. Çünkü hem uluslararası suların birleştiği bir yer orası aynı zamanda Marmara Denizi'nin sıcaklığı ne yazık ki bu hem atıklardan kaynaklı hem de küresel ısınmadan kaynaklı, Akdeniz ve Karadeniz'e göre daha yüksek. O nedenle de hem türler azalıyor hem de müsilaj da bu şekilde bizi üzerinde çalıştay yapmamızı ve yeniden stratejik bir eylem planı çıkarmamızı gerektirecek kadar fazlaşmış hâle geldi, aynı zamanda Karadeniz'de de diğer denizlerimizde de plastik kirlenmenin de etkisiyle ve diğer besin maddelerinin de etkisiyle ötrofikasyon ve ağır metal sorunu da söz konusu. Deniz sularımızda ağır metal arttığında, biz o balıkları yediğimizde ağır metalleri vücudumuzu almış oluyoruz ve halk sağlığı problemi yine oto immün hastalıkların başlaması vücuda ağır metal girmesiyle beraber oluyor.

Marmara adalarında siyah mercan ormanları bulunmakta, bu tür yüksek oranda biyoçeşitliliğe sahip alanlar korunmalı ve bir an önce özel koruma bölgesi ilan edilmeli.

En büyük sorunlardan biri: Baran Bey Çevre Mühendisleri Odası Başkanıyken benim açtığım, İzmir Aliağa'daki zehirli atık yüklü gemilerin sökülmesi büyük bir halk sağlığı problemidir, bundan bir an önce vazgeçmek zorundayız çünkü gelen gemiler o kadar fazla zehirli atık yüklü oluyorlar ki çözüldüğü, yani orada sökülmeğe başladığı andan itibaren İzmir'e, Aliağa'ya çok fazla zarar veriyor; hem çevre hem de halk sağlığına çok büyük zararları var. Biz Ethan gemisiyle ilgili dava açtık, mahkeme yürütmeyi durdurma kararı vermedi ama davanın sonunda davamızı kabul etti; "Bu gemi sökülemez." dedi ama bu dava bitene kadar gemi sökülüyordu zaten. Bu nedenle, bunlara engel olabilmemiz için bu Aliağa'daki gemi söküm tesislerinde başka ülkelerin bu kadar zehirli atıklarını taşıyan gemilerin burada sökülmemesi için gerekli çalışmaları yapmamız gerekiyor yoksa daha sonra bunlar nedeniyle kanser hastalarımız çoğalacak, oradaki çevre sağlığı sorunları çoğalacak ve küçük çocuklarımızın hormon dengelerinde neler olacağını bir türlü bilemiyoruz bu kirliliklerden kaynaklı, atıklardan kaynaklı. O nedenle, bununla ilgili çok büyük çalışma yapmamız gerekiyor.

Bir Akdeniz Eylem Planı'mız var bir de Karadeniz Eylem Planı'mız var. Akdeniz iki ayrı kanalda okyanuslara bağlanan su yenileme kapasitesi düşük bir kapalı deniz aslında. Ege Denizi de Akdeniz, onun bir uzantısı; Adriyatik gibi. 21 Akdeniz ülkesi var. Ürdün ve Portekiz Akdeniz ülkesi değil çünkü Portekiz zaten okyanus kıyısında. Filistin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de Birleşmiş Milletler tarafından tanınmadığı için onlar da Akdeniz ülkesi olarak bu Akdeniz Eylem Planı içerisinde yer almıyorlar.

Akdeniz dünya ortalamasından daha hızlı ısınıyor ne yazık ki. Bu Akdeniz Eylem Planı kısaca Barselona Sözleşmesi olan...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yalnız şuna itiraz ediyorum: Bakın, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bir devlet. Onlar Birleşmiş Milletler tarafından tanınmıyor diye... O tanıyorsa biz tanıyacağız.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Hayır, biz tanıyoruz zaten, bizlik bir sıkıntı yok da Akdeniz Eylem Planı'nda yer almıyorlar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onu yazmayın. Ama ilave edin. Kusura bakmayın.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Tamam söyleyelim, siz ilave ettiniz, ben de ilave edeyim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. Devlet.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Söyledim zaten Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Birleşmiş Milletler tarafından tanınmıyor ama bir devlet statüsünde ve bizim yavru vatanımız.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Kısaca Barselona Sözleşmesi olan, Akdeniz'in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi bu isim son olarak böyle, daha önce başka bir isimleymiş Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın kurduğu Bölgesel Denizler Programı kapsamında Akdeniz'in korunması hedefini içeriyor. Bu sözleşmeyle bir eylem planı hayata geçirildi. 1975 yılında sözleşme imzalandı, Türkiye 1981 yılında bu sözleşmenin tarafı oldu. 1995 yılında Türkiye başkanlığında genişletildi, sadece denizleri değil kıyıları da kapsayan bir eylem planı hâline dönüştürüldü. Cebelitarık Boğazı'ndan Çanakkale Boğazı girişindeki Mehmetçik Feneri'ne kadar olan alan Akdeniz Eylem Planı içerisinde yer alıyor ve biz de bu sözleşmenin tarafı olduğumuz için buradaki koruma yükümlülüklerinden ve taahhütlerden biz de sorumluyuz. Türkiye için Edirne'den Hatay'a kadar olan kıyı şeridinde Akdeniz Eylem Planı ve Barselona Sözleşmesi bir millî mevzuat niteliğinde çünkü Anayasa'mıza göre imzaladığımız, usulüne uygun yürürlüğe giren uluslararası anlaşmalar bizim millî mevzuatımız oluyor. Bu sözleşmeye birçok ek protokol, bildirge ve kararlar da dâhil edildi.

Akdeniz Eylem Planı'nın amacı, Akdeniz alanının kirliliğini önlemek, bunu azaltmak, kirlilikle mücadele etmek, ortadan kaldırmak, havzanın sürdürülebilir kalkınması sürecine katkıda bulunacak şekilde bölgeyi korumak için tüm uygun önlemleri almak. Akdeniz deniz ortamının ve doğal kaynaklarının korunması hedefini izlemek, sürdürülebilir kalkınma hedefleri çerçevesinde Akdeniz Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonunun tavsiye kararlarına uymak yükümlülüğü de yine Akdeniz Eylem Planı'nda söz konusu.

Akdeniz alanında çevreyi korumak ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmak için Türkiye'nin de yapması gereken, ihtiyatlılık ve kirliten öder ilkelerini uygulamak, çevresel etki değerlendirmesi yapma yükümlülüğünü kabul etmek, iş birliğini desteklemek, kıyı bölgelerinin bütünsel yönetimini desteklemek, biyolojik çeşitlilikleri korumak; temiz üretim teknolojileri de dâhil olmak üzere çevreye zarar vermeyen teknolojilerin uygulanması, bu teknolojiye ulaşım ve teknoloji transferiyle mevcut en iyi teknik ve çevresel uygulamalar kullanılarak devam etmesi de yine Türkiye'nin de yükümlülüklerinden biri.

Sözleşmeye göre başlıca kirlilik kaynakları şunlar, Akdeniz'i kirlitenler: Gemilerden ve uçaklardan boşaltma veya denizde yakmadan kaynaklanan kirlilik, gemilerin yol açtığı kirlilik; kıta sahanlığının, deniz yatağının ve altındaki toprağın incelenmesi ve kullanılmasından kaynaklanan kirlilik, kara kökenli kaynakların yol açtığı kirlilik, tarafların ülkeleri içindeki kaynaklardan denize ulaşan kirlilik, atmosfer tarafından taşınan kara kökenli kaynakların yol açtığı kirlilik ve tehlikeli atıkların sınır ötesi hareketinden ve bertaraf edilmesinden kaynaklanan kirlilik.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toparlayalım lütfen.

Şimdi, arkadaşlar, şöyle bir şey var: Komisyonumuzun adı küresel iklim değişikliği, kuraklık vesaire bunların etkilerinin azaltılması. Tabii, bunun içine ister istemez çevre de giriyor; bunlar da faydalı ama biraz da...

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Denizlerimizi korumadan iklim değişikliğiyle mücadele edemezsiniz. Yani çok özür diliyorum bunu böyle söylediğim için ama denizlerimizi temiz tutmak zorundayız çünkü sadece karayı temiz tutarak, denizleri kirli tutarak burada bir mücadele yapmamızın mümkünatı yok; aynı zamanda bu bir uluslararası sözleşme ve taahhütlerimiz var, yerine getirilmesi gereken yükümlülükler var. Bence Komisyonun bu konuda bilgilenmesi lazım ama “Tamam.” diyorsanız kapatalım o zaman.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, devam edin de toparlayalım yani. Normali yirmi dakika, kırk dakika oldu.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Birkaç sunumumuz kaldı.

Biz TEMA o kadar uzun sürünce bizimki de o kadar uzun sürecektir diye düşündük herhâlde.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – TEMA'yı biz konuşturduk.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ GÜLŞAH DENİZ ATALAR – İşte, biz bizi konuşturmayacağınız şekilde sunum hazırladık.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Neyse Hanımefendi, lütfen devam edin.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Tamam, devam ediyorum.

Akdeniz'in kıta sahanlığı, deniz yatağı ve deniz dibinin işletilmesinden kaynaklanan kirliliğin önlenmesi protokolüne Türkiye taraf değil, Barselona Sözleşmesi'ni imzaladığı için bu ek protokole de taraf olması gerekiyor.

Akdeniz'de Bütünsel Kıyı Alanları Yönetimi Protokolü bu da yine Madrid Protokolü olarak geçiyor. Türkiye yine taraf değil ama İzmir Körfezi'nde biz ilk defa bütünsel kıyı alanları yönetimi protokolü yaptık. Türkiye 2012 seneli bir kararı, yani deniz çöplerinin yönetimi için stratejik çerçevenin kabulü kararını kabul etti ama buna rağmen hâlâ çöp ithalatı yapıyor ve bu çöpler çevreyi ve denizi hâlâ kirlletmeye devam ediyor. Çevre durum raporlarına göre Türkiye Akdeniz'in en büyük çöplü kirleticisi.

Karadeniz'e gelelim...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Türkiye için ne dediniz? Akdeniz'in...

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Akdeniz'in en büyük cıva kirleticisi. Cıva, kurşun, ağır metal kirleticisi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, bakın, arkadaşlar, bunun gibi şeyleri söylerken elinizde bir bilgi olsun.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Tabii, söyledim... Akdeniz Eylem Planı'nın çevre durum raporu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir dakika, kusura bakmayın.

Şimdi, bakın, Türkiye'yi suçlamak çok yanlış. Bir tarihte, Boğaziçi Üniversitesinden bir profesör özellikle bu cıva konusunda birtakım iddialarda bulundu ve Türkiye'deki bir balık ihracatının önünü kesti. Biz ölçtüğümüz zaman bunun tamamen yanlış olduğunu... İlk defa biz ölçtük, ölçüm falan yok, bir şeyler ortaya atıyor. Şimdi, bakın, bunun gibi iddialarda bulunursanız Türkiye en büyük kirleticisi falan... Diğer ülkelere bakarsak çok daha fazla cıva kirliliği var.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Ben gerekli belgeleri Komisyona gönderirim efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bakın, arkadaşlar, bu tür şeyler kayda giriyor. Elinde bilgi varsa -avukatsın- müddei iddiasını ispatla mükellefdir değil mi?

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Tamam, ben göndereceğim Komisyona raporları.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bu şekilde “En büyük kirleticisi” falan... Diğer ülkelerin elinde değeri var mı? Yok. Yani bakın, bunun gibi şeyler...

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Tamam, ben göndereceğim efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani neticede ülkemizi... Ölçüm varsa tamam. Ben bizzat bunu İstanbul Teknik Üniversitesi Çevre Mühendisliği Bölümünde Çevre Teknoloji Ana Bilim Dalı Başkanıyken şahit oldum. İsmi söyleyemeyeceğim, vefat etti bir profesör. Kasıtlı olarak böyle bir beyanatta bulundu, ben de gittim, ölçtüm; söylediği şeyin hiç alakası olmadığını tespit ettik. Yani bunun gibi şeyler bir yerden alınıyor... Yani şu anda bakın, TÜBİTAK Marmara'da bütün ölçümleri yapıyor. İSKİ Genel Müdürüyken benim yaptığım ölçümler var. Bu ölçümleri de alarak... Arkadaşımız da iyi bir mühendis. Bunları bu şekilde değerlendirelim yoksa böyle basmakalıp sözlerle ülkemizi itham etmeyelim. Varsa hatalar elbette söyleyeceğiz ama olmayan bir şeyi de yapmayalım.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Tamam Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Raporları tetkik edelim. İddianızı ispat edin. Kim ölçmüş? Nasıl ölçmüş?

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Ben göndereceğim Akdeniz Eylem Planı raporlarını.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Diyorsun ki “Türkiye en büyük...” Ya, öbür tarafta ben biliyorum İtalya var, Fransa var. Nasıl oluyor?

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GÜLŞAH DENİZ ATALAR – İşte onları onlara sormak lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Türkiye’nin cıva konusunda fazla bir sanayisi yok nereden çıkardınız bunu?

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GÜLŞAH DENİZ ATALAR - Çevre durum raporları yayınlıyor düzenli olarak oradan. Ben Komisyona göndereceğim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bu çok önemli. Şimdi bu kayda girmesin diye profesörün adını da özel olarak söyleyebilirim vefat ettiği için kayda girmesini istemiyorum.

MURAT BAKAN (İzmir) - Maksat hasıl oldu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, oldu, teşekkür ederiz.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ
GÜLŞAH DENİZ ATALAR - Tamam.

Karadeniz Eylem Planı var o da Akdeniz Eylem Planı gibi. Yine, Türkiye, Karadeniz’e en uzun kıyısı olan ikinci ülke. Yine, sınırlı su yenilemesine sahip, genetik değişimin az olduğu bir deniz, Marmara Denizi vasıtasıyla Ege Denizine bağlanıyor, okyanus sistemiyle tek bağlantısı ise İstanbul Boğazı, Marmara Denizi ve Çanakkale Boğazı üzerinden. Aynı zamanda Ren, Main-Tuna ve Volga Don Kanalı’yla da birbirine bağlı hem Kuzey Denizi hem Hazar Denizi’yle bağlantılı bir deniz. Dünyanın en büyük oksijensiz hacmine sahip kapalı bir sistem. Bu nedenle belli bir derinlikten sonra canlı yaşamıyor. Buraları geçiyorum madem öyle.

Karadeniz balıkçılığı için iklim uyum planı hazırlanmak zorunda çünkü Karadeniz’de çok fazla tür kaybettik biz bu hem kirlenme yüzünden hem de küresel yüzey sıcaklıklarındaki artış yüzünden. Burada da Bükreş Sözleşmesi var yine uluslararası bir sözleşme, biz imzaladık bunu, yine yükümlülüklerimiz ve taahhütlerimiz var bu konuyla ilgili. Karadeniz’in Kirliliğe Karşı Korunma Komisyonu var. Yine, burada da birtakım taahhütlerimiz var ki zaten daimî sekreteryası da İstanbul’da. Türkiye bunun bütün protokollerine taraf.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, onun bir ara başkanlığını da ben yapmıştım, önemli bir komisyon.

Biz, burada, Tuna Nehri’ndeki kirlenme çok büyüktü, çok büyük girişimler yaptık yani Tuna Nehri’nden büyük bir kirlilik geliyordu üst akıntıyla ve neticede Tuna Nehri’nden gelen kirlilik bu teşebbüsler neticesinde yüzde 50 oranında azaldığını biliyorum şu anda, isabet oldu ama yine var kirlilik.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKALARI VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU
ÜYESİ GÜLŞAH DENİZ ATALAR - Evet, özellikle Tuna’dan kaynaklı Karadeniz çok kirleniyor zaten. Bütün Balkanların kirliliği Karadeniz’e aktığı için.

Bir de Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi var. Burada da yine Türkiye’nin aslında çok fazla söz sahibi olması gereken bir yer. Yine, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütünde de Türkiye’ye söz sahibi ama Karadeniz Eylem Planı’nın uygulanmasında sanırım çok acele etmiyoruz orkinos, kalkan, uskumru, kolyoz ve Mersin balığı gibi ticari öneme sahip ne yazık ki türlerin şu anda Karadeniz’de nesilleri azaldı. Bu nedenle de Karadeniz kıyıları için deniz koruma alanları yapılması lazım. Özellikle İğneada, Şile-Kefken, Cide-Doğanyurt gibi yerlerde eylem planı yapılabilir. Onun dışında da yine, evet, kaynakçaya gelmişiz zaten.

Teşekkür ediyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU

- Sayın Bakanım, birkaç cümle izninizle ben de eklemek istiyorum

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kısa olmak kaydıyla. Normalde yirmi dakika süreniz vardı ama biz, tabii, beklediğiniz için süreyi uzattık, kırk beş dakika oldu.

Şimdi, bir beş dakika da size söz veriyorum.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU

- Çok teşekkür ediyorum Sayın Bakanım.

Şimdi, biz, tabii, tutanakları okuyarak, inceleyerek geldik. O yüzden en az konuşulan konulara biraz değinme noktasında bir eğilimimiz oldu ancak bugün yapılan sunumları... Tabii ki TEMA'nın dikkat çektiği hususları da sahipleniyoruz.

Burada, Sayın Bakanım, şunu özellikle ben vurgulamak istiyorum: Özellikle biliyorsunuz sizin de bakanlığınız döneminde 2009 yılında çevre faslı açıldı, çok büyük bir başarıydı bu ülkemiz için Avrupa Birliği uyum sürecinde. Burada çok liyakatli, çok donanımlı kadrolar çok büyük emekler verdiler; içerisinde çevre mühendisleri vardı, hukukçular vardı, sosyologlar vardı, çok güzel çalışmalar yapıldı, çok güzel mevzuatlar çıkarıldı. Ben de o dönemde Bakanlık personeli Çevre Uzmanı olarak görev yapıyordum ve güzel dönemler geçirdik fakat... Bu detayı niye söylüyorum? Şundan dolayı söylüyorum gerekçesini baştan belirteyim: İklim değişikliğiyle mücadelede iki önemli kriter var -sizde çok iyi biliyorsunuz- birisi, seragazi emisyonunu azaltabilmek, diğeri de iklim değişikliği uyum sağlayabilmek.

İklim değişikliğine uyum sağlayabilmek için çevre sorunlarını en aza indirmemiz gerekiyor ki zaten kıt olan suya daha rahat ulaşabilirim, daha az maliyetle ulaşabilirim, hava kirliliği daha az olsun gibi birçok sebep var. Şimdi, dolayısıyla, iklim değişikliğine uyumlu olabilmemiz için bizim, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı gibi, Tarım ve Orman Bakanlığı gibi, su işleri bakanlığı gibi çok başlı yapının hiç vakit kaybetmeden çözülmesine ihtiyacımız var. Tek başına güçlü bir çevre bakanlığı kurulmasını biz dernek olarak talep ediyoruz. Eğer bu konuşulanlar, çıkartılacak kanunlar, mevzuatlar hayata geçirilecekse güçlü kadrolar tekrar liyakatli yapılarla bunun başarılması ancak mümkün. Aksi takdirde çıkartılan yönetmeliklerin ve kanunların sürekli ertelenmesinden, sürekli hayata geçmemesinden çok büyük zararlar gördük. Bu vesileyle de ben özellikle bunu dile getirmek istedim.

Son söz olarak, Sayın Bakanım, burada yapılan toplantı çok değerli, gerçekten hepimize çok ışıktan, geleceğimize dair heyecanımızı, umudumuzu artıran bir çalışma. Neden? Çünkü şeffaf ve katılımcı bir yaklaşım var, ihtiyacımız olan şey işte bu. Ama gelin görün ki biz ülkemizin kurumlarından, Bilgi Edinme Kanunu kapsamında istediğimiz bilgilere, verilere çevre adına, çevre sorunları adına ulaşmakta çok zorluk çekiyoruz Sayın Bakanım. Sürekli emisyon ölçüm sistemlerine dair bakanlıkların baca gazından çıkan -sürekli emisyon ölçüm sistemleri gibi termiklerin- bilgi talep ettiğimizde iki gün önce Çevre Bakanlığından gelen cevap bizi gerçekten çok üzdü "Bir ticari sır" olarak ifade edildi bu bilgi. Biz bunun nasıl bir ticari sır olduğunu anlayabilmiş değiliz. Eğer elektrik borsasında ki durumdan bahsediliyorsa beş gün sonra paylaşılabılır, değerlendirilir. O yüzden biz, şeffaflık, bilgiyi ne kadar çok paylaşırsak bizler de teknik olarak veya idari olarak herkese ülkesinin daha temiz olması kalkınması için daha hızlı, daha çözüm odaklı cevaplar verebiliriz. Aksi takdirde insan bilmediğinden korkar Sayın Bakanım, biliyorsunuz. Bilirsek korkmayız, bilirsek beraber çözüm üretebiliriz. Hem sağlık verilerine hem de çevre verilerine biz şeffaf bir şekilde ulaşabilmek istiyoruz.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi, sorular var ama ben bir noktaya temas etmek istiyorum özellikle.

Şimdi, efendim biliyorsunuz aslında katı atık bertaraf tesisleri, atık su arıtma tesisleri ve diğer hava kirlenmesi kontrolü konusunda özellikle benim Çevre Orman Bakanlığım döneminde -2009'da biliyorsunuz- biz dedik ki: Biz Türkiye'de çok şey yaptık yani bakın, ta Hopa'dan Hatay'a, İskenderun'a kadar her tarafta limanda özellikle alım tesisleri, deniz suyu ölçüm tesisleri, sintine tesisleri kurduk ilk defa. Ayrıca, bütün Türkiye'de otomatik hava kirliliği ölçüm istasyonları, su kirliliği ölçüm istasyonları kurduk ve bunlara online olarak ulaşma imkânını sağladık. Hatta Ergene Nehri'nde online izleme sistemini siz de biliyorsunuz. Biz kendimize güvendiğimiz için çevre faslını Avrupa Birliğine dâhil olan, sonradan dâhil olan ülkeler açamadı, en son açtı ama biz Türkiye olarak 2009 yılında 1.200 sayfalık bir şeyle, yaptığımız çalışmalarla, yapacağımız taahhütlerle çevre fasıllarını gümbür gümbür açtık ve hatta Avrupa Birliği o zaman imza merasimine ben de gittim- büyük bir takdirle ifade ettiler. Bunları da söylemek lazım, eksiklerimiz var. Yani Türkiye çok şeyler yaptı, yapacak, daha yapıyoruz. Burada bunu tenkit ederken tabii bu konuda çok fedakârlık yapan, siz de fedakâr bir elemandınız benim bakanlığında. Orada ne büyük mücadele yaptığımızı biliyorsunuz değil mi?

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU
- Çok iyi biliyoruz Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Dolayısıyla, çalışan insanları burada herkes dinliyor.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU
– Bunların devam etmesini istiyoruz Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Marifet iltifata tabidir. Dolayısıyla, diyeceksiniz ki şu güzel, şu çalışmalar devam etsin. Eksikleri söyleyelim ama yapılanları da söylersek isabet olur. Yani bazı şeyler var ya, bazı ülkeler Türkiye için bazı ekonomik sebeplerle balıkçının önünü kesmek, balık ihracatının önünü kesmek için kendilerinden çok daha temiz denizlerimiz var.

Bakın, şu anda dünyada Antalya en çok Mavi Bayrak'a sahip plajlara sahip oldu, Türkiye Mavi Bayrak asılan dünyada ilk 3'e giriyor. Ya, bakın, bunlar yoktu bunlar. Arkadaşlar, bakın, tıbbi atık bertarafı diye bir şey var mıydı? Ben de çevre teknoloji ana bilim dalı başkanıyken o zaman çevre bakanlığı vardı, güzel bir bakanlıktı -kuruluşunda da bizim organizasyonda da katkı oldu o zaman doğenttim- ilk defa 1993 yılında Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'ni hazırladık ama nerede uyguladık? 1995 yılında İstanbul'da uyguladık. İstanbul'da bir tek katı atık bertaraf tesisi yoktu, vahşi depolama vardı. Hekimbaşı çöplüğü patladı 1993'te. Ama biz bütün Türkiye'de şu anda tıbbi atık bertaraf tesisleri kurduk, ayrı toplanıyor. Ayrıca, düzenli depolama... Hatta şu anda çok ilimizde çöp gazından elektrik üreten tesisler var. Bunları da lütfen söylerseniz insanların kendine güveni gelir. Daha önce hiç yoktu bak. Şu anda çok sayıda çöp gazından, metandan elektrik üreten tesis var.

Bir de şunu ifade etmek istiyorum: Ben de hakikaten dışarıdan çöp ithaline karşıyım ama bu kontrolsüzlükten kaynaklanıyor. Dışarıdan çöp değil, çöp alıyorsak son derece yanlıştır. Ama plastik alıyorsak bunu işleyip neticede bir ürün hâline getiriyorsak o olabilir diye düşünüyorum. Yani bunu özellikle vurgulamak istedim.

Sunum için teşekkür ediyorum. Tabii, siz daha çok çevreci olduğunuz için çevreye temas ettiniz. Ben de bir çevreci olarak teşekkür ediyorum, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Şimdi, ilk soruyu, Sayın İzmir Milletvekilimiz Murat Bakan Beyefendi...

Buyurun Murat Bey.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakanım, teşekkür ederim.

Değerli arkadaşlar, katkılarınız için teşekkür ederiz. Bizzat geldiniz, on-line da katılabilirsiniz.

Sayın Bakanın en son söylediği konudan başlayayım. Bu plastik atık ithalatından bahsettiniz siz de. Plastik atık ithalatı, Türkiye'nin son on beş yılda tam 173 kat artmış. Dünyadaki plastik atıkların yüzde 75'ini Çin alıyor, Çin 2018'de yasak getiriyor, getirdikten sonra tabii, Pandora'nın kutusu açılıyor. Önce Malezya, Vietnam, Tayland buralara gidiyor, onlar da kısa süre içinde görüyorlar ki bunları geri dönüştüremiyorlar, yasaklıyorlar. Arkasından yeni adres Endonezya, Türkiye, Hindistan. Türkiye'ye gelen plastik atıkların büyük kısmı, şu an 10 bin tonun üzerinde atık da gümrüklerimizde bekliyor, geri dönüştürülemez atık. Çünkü bu atıklar, plastikler farklı türlerde. Polietilen var, karışık olan -yani plastik ile camın başka şeyin karıştığı- kompozit var, polyester var. Bunların ayrı ayrı ayrıştırılarak temiz atık şeklinde Türkiye'ye gelmesi gerekiyor. INTERPOL 2020 yılında bir rapor yayınlıyor, bu raporda plastik atık ithalatının aynı zamanda dünyadaki suç rotalarını belirlediğini söylüyor. Tunus'ta Çevre Bakanı tutuklandı, bu konuyla ilgili. Mafya bu işe el atıyor, konteynerlerin ilk görünen kısmına temiz atıkları koyuyorlar, iç tarafına kirli atıkları koyuyorlar; üçüncü dünya ülkelerine, yoksul ülkelere, denetimin az olduğu ülkelere gönderiyorlar. Türkiye'de de bu şekilde, giderek artan şekilde, bu geri dönüşüm şirketlerinde yangınlar çıkıyor. INTERPOL'ün raporunda da bu belirtiliyor, bu yangınların şeyi. Tabii, Türkiye'de bir sektör de var bu konuda, plastik sektörü var. Bizim plastik sektörümüz, Çin'den sonra en çok ham madde alan dünyada ikinci ülke; atık değil, ham madde. Dolayısıyla, o sektörün de ihtiyacı var. İşini kitabına göre yapan, düzgün yapan firmalarımız da var. Ama siz eğer kontrolsüz bir şekilde, denetlemeden bu atıkları getirirseniz, Türkiye'ye yarattığı kirlilik, hava kirliliği, su kirliliği toprak kirliliği önü alınamaz bir şekilde artıyor.

Biz bununla ilgili, Kemalpaşa'da bir çiftlikte yakaladım ben bunları. Getirmişler, tarım arazisinin ortasında bir çiftliği yığmışlar. Sonra Deutsche Welle'le geldi, bir çekim yaptık. Arkasından geçenlerde Adana'da, Mersin'de Hollanda'nın, Belçika'nın bilmem nerenin çöpleri sokaklarda konteynerlerin içine atılmış, dere kenarlarında yakılmış, tarım arazilerinin ortasına gömülmüş. Bunu da bu dediğim şekilde, kaçak şekilde gelen firmalar, çok ciddi miktarlarda getiriyor. 173 kat ne demek yani... On beş yılda plastik atık ithalatının geldiği noktadan bahsediyorum.

İngiltere'nin geri dönüşemeyen atıklarının yüzde 36'sı Türkiye'ye geliyor. En son bu "2B Plast" diye bir şirketin getirdiği atıklar ortaya çıkınca, böyle saçılınca ve gümrüklerde... Belçika gümrüğünde, bir gümrük görevlisi yakalıyor. Bizim Çevre Bakanlığına soruyor, Çevre Bakanlığı da -Basel Sözleşmesi'nin ek maddesi var, tehlikeli atık kabul ediliyor bunlar geri dönüştürilemeyen atıklar- diyor ki: "Biz zaten Basel Sözleşmesi tarafıyız hani, biz bu atıkları kabul edemeyiz." ve Türkiye limanlarına da gelmiş olduğu ortaya çıkıyor. Şimdi, polietilen ithalatını yasakladı Ticaret Bakanlığı. Ama diğer taraftan sanayiciler de -"PAGEV" diye bir kuruluş var, Türk Plastik Sanayicileri Araştırma Geliştirme ve Eğitim Vakfı- bunlar da diyor ki: "Bunlar ham madde."

Halbuki yapılması gereken şu: Biz ülkemizde sanayinin gelişmesine karşı değiliz, sanayicinin ihtiyacı da karşılanmalı ama önce denetimli bir şekilde, kontrollü bir şekilde temiz atığın geri geldiği, gerekirse balyalardan alınarak, kontrol edilerek, konteynerlerin tamamı boşaltılarak temiz atığın, geri dönüştürülebilir atığın gelmesi sağlanmalı. Bu çok önemli. Daha önemlisi ne? Türkiye'nin çöprü, bizim plastik geri dönüşümünü sağlamaya yetecek miktarda atık içeriyor. Biz kendi çöpümüzü ayrıştırıp bunu ekonomik değer olarak kullanmalıyız. Dışarıdan bir para ödeyip herhangi bir ülkenin atığını

Türkiye'ye getirmemeliyiz. Bunların, 1950'den itibaren dünyada plastik atıkların sadece yüzde 9'u geri dönüştürülebilmiş. Dolayısıyla, bu plastik atık olayı bir kanayan yara. Ben de bugün bununla ilgili bir basın açıklaması yaptım. Tesadüf siz de bundan bahsedince...

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Gördük onu Vekilim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet, konuyu anlatma ihtiyacı hissettim, Komisyonu da bilgilendirmek için. Bu iklim açısından da çok zararlı. Niye? Çünkü onları yaktıklarında çıkan gazlar direkt hem sera gazı etkisi hem de kanserojen gazlar. Özellikle PVC gibi malzemeler yakıldığında ciddi gazlar çıkıyor ve o çıktığında suları kirletiyor, tarım arazilerini kirletiyor, inanılmaz kirletici bir şey. O plastik atık konusu böyle. Bununla ilgili düşüncelerimi paylaşmak istedim.

Bir de plastikle ilgili başka bir şey var. “Yedinci kıta” diye bir şey var, bilmiyorum duydunuz mu?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yedinci...

MURAT BAKAN (İzmir) – Yedinci kıta... Yani bilimsel literatürde “yedinci kıta” geçiyorsa aslında yedi değil, “sekizinci kıta” diyebiliriz. Pasifik Okyanusu'nun ortasında plastikten oluşmuş, bir kıta büyüklüğünde alan var. 3 milyon küsur metrekare yanlış hatırlamıyorsam, yanlış olabilir. Yani plastik, dünyayı kirleten bir şey. Bunu geri dönüştürebilmemiz lazım. Önümüzdeki günlerde İtalya ve İspanya öncelikli olmak üzere Avrupa Birliği bir vergi getiriyor, plastikle ilgili plastik vergisi. Eğer siz geri dönüştüremiyorsanız yani kullandığınız malzeme... Şunun içinde geri dönüştürülmüş ürün, mamul yoksa size ton başına 800 euro, 1000 euro vergi koyuyor. Dolayısıyla, bizim Türkiye olarak buna hazırlanmamız lazım. PAGEV'in de “İthalatı serbest bırakın.” demek değil, çözüme ortak olması lazım denetimi için, kontrolü için. Çok sayıda sanayicimiz var. Onlara da buradan sesleniyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, çok doğru.

MURAT BAKAN (İzmir) – Çözüme ortak olması lazım. Bakanlıklara, Ticaret Bakanlığına, Çevre Bakanlığına destek olması lazım. Bir ortak çözüm üretelim, temiz atık gelsin Türkiye'ye. Yüzde 80-90 oranında 7 defa bir atık, Sayın Bakanım, tekrar dönüştürülebiliyor. Temiz olursa, toplanabilirse... Cari açığı kapatacağsak önce kendi çöpümüzü ayrıştırıp onu toplayacağız. Bunu paylaşmak istedim.

Bir başka konu, kömürlü termik santrallerle ilgili veri paylaştınız. Sizin elinizde bununla ilgili çok sayıda çalışan sivil toplum kuruluşu var ama sizin elinizde kömürlü termik santraller ve yenilenebilir enerji verimliliği arasında kıyas yapan bir şey var mı?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Maliyet mukayesesi.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet.

Yani, ekonomik olarak kömürlü termik santrallerin bugün ekonomik durumu nedir? Çünkü bunlar sübvansede ediliyor, alım garantisi veriliyor bunlara, kapasite oranına göre bir devlet desteği veriliyor. Bir de yenilenebilirde de kapasitemiz giderek artıyor; rüzgâr enerjisi, güneş enerjisi, HES'ler vesaire. Dolayısıyla, bunların hangisi daha ekonomik gelecek için? Bunu söyleyin. Bunu ben biliyorum da “Siz söyleyin.” diye bunu soruyorum.

Bir başka konu, bu suların ısınması önemli. Suların ısınması, Akdeniz'in hızla ısınması aynı zamanda istilacı türlerin buraya gelmesinin de bir sebebi. Yani Süveyş'ten gelir ama yaşayamaz, uygun iklim koşulları olmaz. Ama Akdeniz ısınırsa, sıcak denizden, Kızıldeniz'den Hint Okyanusu'ndan gelen türler istila ediyor, işte, balon balığı vesaire. Dolayısıyla, buda iklim açısından önemli bir konu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Murat Bey, acaba bu konuda -Süveyş Kanalı’ndan geliyor-Mısır’la temasa geçip acaba... Önümüzdeki hafta Dışişleri Bakan Yardımcımız gelecek. Bir temas kurulabilir mi acaba?

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakanım, engellemek mümkün değil ki yani denizden onun kendi geçişini imkânsız... Yani şey sularıyla o denge için alınan suyu bıraktığında gemi burada onun içinden balık, istilacı tür varsa geliyor, yayılıyor. Yani onu engellemek mümkün değil. Almamız gereken tedbir, dünyanın ısınmasını önlemek. Türkiye olarak bizim üstümüze düşen, katkımız oranında -yani katkımızdan fazla değil- hem tarihsel hem de mevcut durumda katkımız oranında buna katkıda bulunmak.

Bir şey daha ekleyeceğim: “Mikro tanecik” dediniz. Plastiklerin denizlerde parçalanması, doğada parçalanması haricinde bir de mikro tanecikler var; bu, deterjan sektöründe vesaire kullanılıyor. Dolayısıyla bunlar da çok küçük, çok ufak, gözle görülmesi imkânsız ama bunlar da besin zincirinin bir parçası hâline geliyor.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ GÜLŞAH DENİZ ATALAR – Fosfat da Vekilim... Özellikle bulaşık deterjanlarını ve çamaşır deterjanlarını fosfatsız tercih etmemiz lazım, fosfat da aynı etkiyi yapıyor ne yazık ki.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, şöyle yapıyoruz: Bütün soruları alacağız, sonra söz vereceğiz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Dolayısıyla bu, besin zincirinin bir parçası hâline geliyor; buharlaşmayla beraber gökyüzüne yükseliyor, yağmurla beraber nehirlerle, dağlara, ormanlara yağıyor. Dolayısıyla hepimiz şu an yediğimiz balıklarda, her tür ette bir şekilde plastik yiyoruz yani, öyle söyleyeyim; o da tedbir alınması gereken bir konu.

Katkılarınız için tekrar teşekkür ederim.

Mavi ekonomiden bahsetmediniz. Aslında anlattığınız konular, Akdeniz ve Karadeniz’le ilgili anlattığınız konular, bir noktada mavi ekonomiyle ilgili. “Yeşil ekonomi” ve “mavi ekonomi” yeni çıkmış kavramlar, özellikle “mavi ekonomi” daha yeni çıkmış bir kavram; göllerin, denizlerin hem ekosistem açısından sürdürülebilirliğini sağlamak hem de bunları ekonomik olarak kullanmak. Dolayısıyla “mavi ekonomi” olarak -yani literatürde bu isimde- bu konuyla ilgili de bir çalışma yapmanız gerektiğini düşünüyorum; bunu bir öneri olarak söylemiş olalım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Şimdi Gümüşhane Milletvekilimiz Sayın Cihan Pektaş’a söz veriyorum.

Buyurun Cihan Bey.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Çok teşekkür ederim sunumunuz için. Özellikle, tabii, Baran Bey’in daha önceki döneminde de bizim Çevre Mühendisleri Odasıyla beraber çalışmalarımız oldu ama iklim değişikliğiyle ilgili böyle bir organizasyonun olması, böyle bir çalışmaya girilmesi hakikaten sevindirici. Özellikle böyle bir Komisyon oluşmuşken sizlerin buraya gelip de katkı koymanızı ben çok değerli buluyorum.

Ben burada daha önce yaşamış olduğumuz bir hadiseyi anlatmak istiyorum: Biz İSKİ’de çalışırken malum o zaman Haliç’i temizledik ve Haliç’e ve Marmara’ya akan suları biz kolektörlere alıp atık su arıtma tesislerine verdikten sonra, Haliç’e ve Marmara’ya atık su girişini kestikten sonra İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri Enstitüsü, TÜBİTAK MAM -galiba İTÜ ve ODTÜ de vardı-

bir çalışma yapmışlardı Marmara Denizi ve boğazlarda. Biz bu atık suların kesilmesinden sonra boğazlardaki, Haliç'teki ve Marmara'daki değişimi takip eden bir çalışma yaptırmiştık; her on beş günde bir numune alıyorlardı ve biz on beş günün sonunda, işte, "Boğazlarda mesela şu parametre şuna düştü..." Gelişmeler çok güzeldi, hocalar sürekli brifing veriyordu. Zannediyorum bu tarafını Bakanımız hatırlayamadı. Ama bir gün öyle bir noktaya geldik ki mesela Haliç tertemizdi yani ciddi bir temizliğe ulaştı ancak boğazlarda bizden kaynaklanmayan bir kirlilik tespit edildi, bu kirliliğin sebebi İstanbul'dan kaynaklanmıyor. Çünkü biz boğazlara ne bırakıyoruz? Genelde atık su yani artırılmamış evsel atık sular... Fakat bir baktık, burada kimyasal kirlenmeler var ve bu araştırıldı; bunun neticesi Tuna'dan kaynaklı, Tuna Nehri'nin o kadar güçlü bir akıntısı var ki... İşte, bugün, güya "Avrupa ülkesi" dediğimiz ülkeler sanayide hiç arıtma yapmadan o suları direkt Tuna'ya bırakıyorlar, Tuna'nın da debisi çok fazla, dolayısıyla o güçlü akıntı bizim boğazın akıntısından daha güçlü bir akıntı olduğu için Karadeniz'den ta boğaza kadar...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – 30 bin metre küp saniye...

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Yani Türkiye'nin toplam nehirlerinden daha fazla debisi var Tuna'nın tek başına. Dolayısıyla kirli sanayi atıklarının boğazın önlerine kadar geldiğini biz tespit ettik, bu tespiti ilk defa İSKİ yaptı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Boğazın önüne değil de üst akıntıyla...

Düzeltilme yapayım, Karadeniz'den gelen akıntıyı ilk defa biz ölçtük ben İSKİ Genel Müdürtükten. Alt akıntı Akdeniz suyu, üst akıntı Karadeniz'den gelen. Tuna Nehri oradan ta Marmara'ya kadar giriyor.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Biz bu tespiti yaptık -zannediyorum o zaman rahmetli İsmail Cem Dışişleri Bakanıydı- ve biz elde etmiş olduğumuz o verileri Dışişleri Bakanlığımızla paylaştık. Dışişleri Bakanlığımız ilk defa muhatap ülkelere yazılar yazdı, bu konuda toplantılar yapıldı, "Kardeşim, kusura bakmayın, siz bütün sanayi atıklarını Tuna'ya bırakıyorsunuz, benim denizim ve benim boğazım kirleniyor." diye. Bakın, bu bilimsel bir tespittir. Demek ki her şey çalışmaya bağlı.

Tabii, küresel ısınmadan dolayı en fazla deniz canlılarının etkileneceği bilim adamlarımız tarafından söyleniyor. Az önce Murat Bey de söylediler "İstilacı türler geliyor." diye. Bizim balıklarımız, özellikle soğuk suyu seven balıklarımız daha kuzeye gidiyor yani bir sıkıntıyla karşı karşıyayız. Bununla ilgili... Tabii, Türkiye, denizi çok fazla olan bir ülke yani üç tarafımız denizlerle çevrili. Dolayısıyla ben Avrupa ülkelerinin bu konuda bizim kadar hassas olmadığı kanaatindeyim.

Bakın, bir kere, Türkiye'de -Baran Bey bilir- herhâlde 97, 98'e veya 99'a kadar santine atık alım istasyonu yoktu, bugün her tarafta var ve yakalandığı zaman da çok ciddi müeyyideler var, cezalar var. Ben şunu soracağım: Hakikaten sizin böyle tespit ettiğiniz somut bir şey var mı? Çünkü Bakanlık yetkilileri bize bu işi çok sıkı takip ettiklerini söylüyorlar. Tabii, denizleri yüzde 100 koruyamazsınız yani neden? Çünkü zaten yük taşıyan geminin, yatın bile denize vermiş olduğu bir zarar var ama zaten biz de "Bunu minimuma nasıl indiririz"le alakalı Bakanlıkla sürekli görüşüyoruz, bir zamanlar Baran Bey'le aynı Bakanlıkta beraber çalıştık, bu konuda çok ciddi çalışmalar olduğunu biliyoruz. Birebir tespitleriniz varsa biz bunları Bakanlıkla paylaşabiliriz, ilgili Bakanımızla konuşabiliriz. Ha, şuna ben de katılıyorum Baran Bey gibi: Çevre konusu çok önemli bir konu. Belki tek başına çevre değil ama su ve çevrenin mutlaka tek başına güçlü bir yapıda olması lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Orman da dâhil.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Çünkü ne suyun ne çevrenin bir Bakanlıkta başka bir konunun, daha çok iştiğal alanının kıyısında, kenarında kalmasının ben doğru olmadığına inanıyorum. Şuna da inanıyorum: Eminim ki bugün Çevre Bakanlığımızda olsun, efendime söyleyeyim, çevreyle ilgilenen diğer kuruluşlarımızda olsun bizim yetişmiş eleman potansiyelimizde bir problem yok; Türkiye gerçekten bu konuda iyi, gerek üniversitelerimiz gerek teknokratlarımız gerek STK’lerimiz... Türkiye eleman yönünden iyi ama şuna da katılıyorum: Böyle çok çok kapasiteli insanların da idareci konumlarında olması lazım ki bu işler böyle yürüsün.

Ben özellikle şunu sormak istiyorum: Hakikaten sizin bir tespitiniz var mı? Mesela bugün hâlâ sintine bırakılıyor veya ne bileyim, işte, yurt dışından çöp ithalatı yasak benim bildiğim, öyle bir şey olamaz zaten. Mesela, Murat Bey dedi ki: “Geri dönüşümü mümkün olmayan plastikler Türkiye’ye geliyor mu?” Sizin bu konuda tespitleriniz var mı? Bunu öğrenmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir soru da ben sorayım.

Şimdi, tabii, termik santrallerden bahsediyoruz. Geçmişte termik santrallerde problem vardı ama yeni yapılan termik santrallerde elektrostatik özellikte tutucular var, gazı ve aynı zamanda tozu yüzde 99,99 oranında tutuyor. Acaba yeni yapılanlarda böyle bir kirlilik tespiti yaptınız mı? Sizce hepsini bir kefeye koymak doğru mu Baran Bey? Bilhassa siz çevrecisiniz, Avukat Hanım belki cevap veremez. Dolayısıyla bunları da dikkate almak lazım.

Acaba çok ileri teknolojilerle... Nitekim birkaç tane yapıldı yani hiç hissetmiyorsunuz ve ölçümlerde otomatik ölçüm istasyonları kurmuştuk. Ben Çevre ve Orman Bakanıyken çok da sıkı takip ediyorduk on-line olarak ve hiçbir şekilde ne toz ne de SO₂ vesaire havaya veremiyordu, tamamen tutuyordu. Bunlar ile öbürlerini aynı kefeye koymak doğru mu?

Buyurun.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU – Sayın Bakanım, öncelikle sondan başlayalım isterseniz, sizin değerli sorunuzla ve özellikle bir şey söylediniz “Marifet iltifata tabidir.” diye. Sözüñüze tamamen katılıyoruz. O yüzden zaten 2009’daki o güzel çalışmaları vurgulayarak başlamak istedik. Aynı duyguları biz de yaşıyoruz, biz de marifetli olduğumuzda iltifat bekliyoruz herkesten, sizler de dâhil.

Sayın Bakanım, şimdi burada çok haklısınız yani aynı kefeye koymamak gerekiyor. Bizim özellikle vurgulamak istediğimiz, özelleştirilmiş ve özelleşme sürecinde olan termik santraller, 13 adet termik santral. Bununla ilgili raporumuzu biz hazırladık. Çevre mevzuatı, verilen izinler, geçici faaliyet belgeleri, yürütülen süreçle ilgili bütün kanuni süreçleri de aktararak, biraz önce Gülşah Hanım’ın bahsettiği Sayın Cumhurbaşkanımızın veto kararına da atıf yaparak çok detaylı bir rapor hazırladık. Büyük ihtimalle yarın ya da ertesi gün internet sitemizde yayınlanacak, cuma günü de büyük ihtimalle basında göreceğiz, sizlerle onu doğrudan paylaşacağız.

Şimdi, burada asıl problem Sayın Bakanım, denetim eksikliği. Yani burada, yazılan mevzuatların, açılan fasılların, çıkartılan yönetmeliklerin ve kanunların uygulanmasında sıkıntılar yaşıyoruz. Yani denetimlerin sağlıklı bir şekilde yapılmamış olması ve bu verilerin de doğrudan kamuoyuyla paylaşılmıyor olması problemleri artırıyor. Dolayısıyla, evet, belki kükürtdioksit, azot oksitler ve tozlar anlamında bu gibi yöntemlerle tutulma oluyor ama iklim krizinin biliyorsunuz ki temel sebebi karbondioksit emisyonları, sera gazları. Şu anda termik santrallerden çıkan sera gazı emisyonlarını tutan bir teknoloji Türkiye’de yok, dünyada da zaten yeterince bu konuda bir çalışma yok. Onun yerine dünya bunu artık terk etme yolunu tercih ediyor. Dolayısıyla havayı kirlettiğini biz özellikle bu 13 termik

santralin, Zonguldak'ta ölçüm yaparak, Bakanlığımızın da ölçümlerini görüyorsunuz, Kütahya'da, diğer bütün bölgelerde, bu hava kirliliği problemi devam ediyor, bunu özellikle vurgulamak istiyoruz ama bütününe baktığımız zaman sera gazı emisyonları şu anda termik santrallerde tutulamıyor. Yani kükürtdioksit, azot oksit ve tozu tutuyorsunuz ama bugün bu Komisyonun gündemi olan sera gazlarını çözemiyoruz. O yüzden de biz bundan peyderpey, bir planlama dâhilinde, ekonomik olarak emekçileri de zor durumda bırakmayacak bir şekilde vazgeçme yoluna gitmenin yararlı olduğunu düşünüyoruz.

Sayın Bakanım, Değerli Komisyon üyeleri; şimdi burada atık plastik konusunda çok önemli tespitlerimiz var. Geçtiğimiz yıllarda Çevre Mühendisleri Odası Genel Başkanlığı yaparken de –şu an odanın ana sayfasında da duruyor hâlâ o yazılar, soruyoruz diye bir başlık var ana sayfada, sol tarafta- orada biz şunu yaptık: Çevre Bakanlığına ve Gümrük Bakanlığına aynı yazıları gönderdik. Gümrüklerden gelen ithal atıklara dair denetim tutanakları, kim denetliyor, nasıl denetliyor, ne zaman denetledi, denetim sonuçları, nasıl bir süreç izleniyor diye sorduk her birine. Efendim, yazıları sayfamızda görebilirsiniz. Gümrük birimine sahip olan Ticaret Bakanlığıydı yanlış hatırlamıyorsam, onların verdiği cevap: “Biz denetlemiyoruz, o bilgilere Çevre Bakanlığından erişebilirsiniz.” Çevre Bakanlığının verdiği cevap ise “Bu bilgilere Gümrük ve Ticaret Bakanlığından erişebilirsiniz.” oldu. Yani biz veriye ulaşmakta sorun yaşıyoruz. Yani bir denetimsizlik olduğunun tespitini yapıyoruz.

Sayın Vekilimiz Murat Bakan'ın söylediği, Kemalpaşa'daki atıklar İtalya'dan gelen atıklardı, bu ispatlandı.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ben şey yaptım onu zaten, ilk giden benim oraya, orayı şey yapan benim ve onların üstünde yazan şeyler İtalyanca.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU – Evet, takip etmiştik.

Yani bu zaten şu anda kabul edilen bir gerçek. Bunu plastik sanayisi de geri dönüşüm firmalarımız da kabul ediyorlar. Çünkü gelen atıkları yüzde 100 dönüştürme şansınız yok, mutlaka onun içerisinde en kalitelisini getirseniz de yüzde 10-15 fire zaten oluyor. Dolayısıyla burada asıl odaklanmamız gereken, sıfır atık yaklaşımı ki biz bu “sıfır atık”ın kanuna girmesini de gerçekten hem kişisel olarak hem görev aldığımız pozisyon olarak çok desteklemiştik. Sıfır atık kavramının gerçekten de güçlü bir şekilde uygulanmasına ihtiyacımız var, sahiplenilmesi gerekiyor bu mevzunun, bunun hayata geçirilmesi gerekiyor. Ben bu fotoğrafı özellikle koydum. Bu fotoğraf aslında bugün konuştuğumuz konuların tamamını özetleyen bir konu. Burası Konya Karapınar. Ben eğer izin vererseniz Komisyonumuzla beraber, biz dernek olarak da sizleri... Eminim görmüşsünüzdür zaman zaman, Konya Karapınar'da 3 tane farklı fotoğraf görürsünüz Sayın Bakanım. Burada obruklar, yan tarafta Konya Karapınar'da atıkların vahşi depolandığı bir atık var, aralarında 1 kilometre var Meke Gölü'yle. Meke Gölü de biliyorsunuz mavi, bizim nazar boncuğumuz. Bu 3 tane konu Konya Karapınar'da yaşanıyor, 3 tane krizi biz burada görüyoruz.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Onları kim atmış oraya?

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU – Belediye atmış, belediye atmaya devam ediyor, Karapınar Belediyesi. Sayın Bakanımız Murat Kurum'un memleketi bura da.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Benim de seçim bölgem.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU – Sizin de seçim bölgenizdir, doğru. Sayın Vekilimiz de biliyor. Bunu sadece bir örnek olarak getirdim sahayı gördüğüm için, bildiğim için. Oradaki çünkü süt endüstrisi, tarımsal üretim yoğun bir şekilde

yapılıyor, güzel çalışmalar yapılıyor ama krizi aslında bu bize çok net gösteriyor. Bir tarafta tarım alanlarımız yok oluyor, bir tarafta Meke Gölü'müz yok oluyor, bir tarafta da atıklarımızı ne yazık ki düzensiz bir şekilde oraya atıyoruz yani bir yandan sıfır atığı konuşurken, iklimi konuşurken kriz devam ediyor.

Şimdi, geçmişte çok güzel şeyler tabii ki oldu.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Bu fotoğraf ne zamanın fotoğrafı?

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU – Bir buçuk sene önce. Ben sahaya bizzat gittim. Hâlâ da böyle olduğunu daha sonra giden arkadaşlardan teyit ettik.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Bu devirde hâlâ bir ilçe belediyesinin şeyi yok mu yani katı atık depolama tesisi yok mu?

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU – Efendim, Diyarbakır'da bile yok. Diyarbakır gibi bir Büyükşehir Belediyesinin, 1 milyon vatandaşın yaşadığı bir şehirde bile bir düzenli depolama atık sahası yok.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Onlar şu anda komple vahşi depolama mı yapıyorlar?

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU – Vahşi depolama yapıyorlar Sayın Vekilim.

Şimdi, bu güzel şeyler yapıldı –onun da listeleri var- tabii ki geçmişte de yapıldı ancak ben açıkçası 2011'den sonra Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kurulmasıyla beraber, liyakatli kadroların dağılmasıyla beraber bu süreçlerin sıkıntıya dönüşmeye başladığını düşünüyorum. Bakın bir örnek vermek gerekirse Sayın Bakanım: Ben Osman Pepe Bakanımız zamanında 2007'de girdim, 130 kişi girdik biz çevre mühendisi olarak, uzman olarak. Diyorlar ya NASA'ya personel alır gibi girdik, KPDS, KPSS, mülakat, 130 tane personel girdi uzman olarak Sayın Bakanım. Şu anda baktığımız zaman neredeyse bu personelin hiçbirisi artık Bakanlıkta çalışmıyor ya da başka yerlere gitmiş durumda. Ya yurt dışına gittiler ya da Bakanlık içerisinde kenarda köşede kaldılar. 2009'de o üretimi yapan kadrolar şu an aktif şekilde çalışmıyorlar. Çevre Ajansı kurulması gündemdeydi biliyorsunuz, Çevre Ajansı atıkla ilgili kuruldu. Hâlbuki o zamanki raporlarda, birçok emek verilerek hazırlanan raporlarda izin ve denetim için kurulması kurgulanmıştı.

MURAT BAKAN (İzmir) – Çevre Ajansına girersen ben yarım saat konuşurum.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKA VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU – Evet, konuyu çok dağıtmak istemiyorum, çok dağıtmıyorum. Ama biz şunu yapmaktan çok mutluluk duyarız dernek olarak da: Belli noktalara yani günceli görmek adına beraber ziyaretler yapabilirsek veya Komisyonunuz kendisi örneğin Konya Karapınar'a, bütün krizin yaşandığı bölgeye veya işte termik santralin olduğu bölgede belki hep birlikte Komisyonumuz orada gidip gözlemlerse özellikle Çanakkale'de, Çatalağzı'nda nefes alınamadığını gerçekten görebileceğiz. Ya oraya gidip zaten ölçüm yapmanıza bile gerek yok, o termik santralin etkisini yaşayarak görüyoruz.

Genel olarak –hani çok zamanınızı almak istemiyorum- yazılan çizilen her şey güzel ama uygulamaya geldiğimiz zaman en büyük eksikliğimiz bizim denetim ve bunları gerçekten takip edecek, şeffaf bir şekilde paylaşacak bir mekanizmaya ihtiyacımız var. O mekanizma da zaten bu zamana kadar yazılan bütün raporlarda var.

Son söz Sayın Bakanım: 12 Temmuz 2019 tarihinde Sayın Bakanımız bir eylem planı açıkladı, Karadeniz İklim Eylem Planı. Karadeniz İklim Eylem Planı yanlış hatırlamıyorsam 13 veya 14 maddeden oluşuyordu ve bu eylem planı çok güzel bir eylem planıydı, çok heyecanlandırdı bizi çünkü ölümler olmuştu biliyorsunuz oradaki şeylerde. Gelineen noktada bu eylem planının da ne kadar uygulandığını Komisyon tarafından araştırılmasını ben bir vatandaş ve dernek başkanı olarak rica ediyorum. Eylem planlarının, stratejik planların takip edilmesini, bunların, yapılan işlerin belirli periyodlarla paylaşılmasına çok ihtiyacımız var. Ne yazık ki o heyecanla konulan birçok şeyin uygulanmasında sıkıntı yaşıyoruz, bunu da özellikle not etmek istedim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Bu arada Konya Milletvekilimizin bir sorusu vardı.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Başkanım, bir iki bir şey soracağım ben de.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, söz verelim o zaman. Son anda yetiştiniz, kapatmadan.

Buyurun.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Şimdi belediye başkanıyla görüştüm de diyor ki: “Bu söyledikleri şey eski fotoğraf, dediği bir buçuk sene önce. Tabii, belediye başkanının sorumluluk alanı ve yaptığı problemse eğer kendisine sorulması gerekir. Tabii, yöntem itibarıyla, depolama itibarıyla, katı atık depolama yerinin olmayışı itibarıyla üzerinde durulması gereken bir şey ama bu dağınık çöplerin şu anda olmadığını ve sürekli takip ettiklerini ifade ediyor. Asıl benim konuşmam gereken, söylemem gereken ve sormam gereken bir konu, zaten Komisyonun başından beri sürekli örnek verilen bir bölgedir Karapınar. Sanki sadece Karapınar’da obruk oluşuyor. Yer altı suları sadece Karapınar’da mı çekiliyor? Obruklar başka yerlerde oluşuyor mu?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İşte bakalım, onu konuşacağız.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Şimdi, bakın, ben savunmak için söylemiyorum, bu bir problemdir ve o bölgede bunu da yaşıyoruz ama bunun nedeninin üzerinde çok daha sağlıklı durulması gerekiyor. Aslında raporu düzenleyenler, öneride bulunanlar, çok kolay, suyu çektikleri için çöküyor... Çok ilginçtir, şunun araştırılmasını istiyorum: Ben jeoloji Mühendisleri Odasına, birçok yere de arkadaşlara da söyledim. Şimdi, suyun tabandan çekilmesi neticesinde şu kadarlık şekliyle kaç metre çöküyor bu toprak? Bakın şu gösterdiğiniz fotoğrafta ben merak ediyorum, ya bu kadar özel bir yerin yer altından su çekilmesi neticesinde çöktüğünü iddia etmenin teknik anlamda bir eksiklik olduğunu düşünüyorum.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKA ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU – Çok haklısınız. Ben zaten öyle söylemedim.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Yok, yok, sizin şahsınıza değil, ben genel anlamda...

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKA ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU – Ama anlatabilirim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir dakika...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Genel anlamda hep bu konuşulduğu için yani burada sorunun başka nedenlerini de birlikte araştırmak gerektiğini düşünüyorum.

Bir de şöyle bir tespit var, ben bunu...

MURAT BAKAN (İzmir) – Obruklarla ilgili bugün profesör arkadaşımız geldi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Geldi, geldi.

MURAT BAKAN (İzmir) – Konya’daki obrukları anlattı, bir sunum yaptı.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Ben tanıyorum, ben onunla çok oturup, hatta...

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Osman Bey de bu konulara vâkıf.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Hatta çalıştay yapmak üzere de biz kendileriyle de konuştuk, biz oraya da bir çalıştay yapalım.

MURAT BAKAN (İzmir) – Tutanaklarda var yani.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi şöyle yapalım mı? Osman Bey bu konuyu...

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Bu, esas Osman Bey'in konusu.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Genel anlamda, bakın konunun, bütün örnekler Karapınar'a döndüğü zaman sanki şeyin hadisesi Karapınar'dan kaynaklanıyormuş gibi o rahatsız ediyor, oradaki halkı da rahatsız ediyor.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Bak ne güzel işte, Konya'nın reklamını yaptı ya.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Konya'nın zaten reklama ihtiyacı yok, kendi başına reklamdır zaten Konya. Şöyle bir şey: O bölgede, bakın, bir fay hattı gibi bir bölge var orada yani bu yıl tamamen Karapınar çöküyormuş gibi. Ben mesela örnek vereyim: Acıgöl var. Ne zaman oluşmuş? Mesela Obruk tarafı var, Aksaray yolunda, her yıl orada şenlikler de düzenlenir Obruk bölgesinde, yıllarca oradan da su çekilir. Ne zaman oluşmuş? Yani sebepleri, sonuçları, birtakım şeyleri çok yönlü ortaya koyup da ona göre bakmak gerekiyor. İster istemez oradaki halkı rahatsız ediyoruz bu tür konuşmalarla, buna dikkat etmek gerekiyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Buna yazılı olarak cevap verin.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE POLİTİKA ARAŞTIRMA DERNEĞİ BAŞKANI BARAN BOZOĞLU – Tamam.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Vakit çok geçtiği için, Osman Bey de çok bekliyor. Şu anda hemen size teşekkür ediyoruz.

Osman Erdem, Doğa Araştırmaları Derneği Başkanı.

Osman Bey, sizi beklettik, teşekkür ederiz.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Ben de sizi bekleteceğim şimdi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun efendim, size söz veriyoruz.

Osman Erdem, Doğa Araştırmaları Derneği Başkanı, aynı zamanda Çevre Bakanlığı'nda da önemli hizmetler yapan bir arkadaşımız, tecrübeli bir arkadaş. Özellikle sulak alanlar konusunda ihtisas sahibi. Kendisinden bilgi alacağız.

Buyurun efendim.

3.-Doğa Araştırmaları Derneği Başkanı Osman Erdem'in, sulak alanlar ve küresel iklim değişikliği konusu ile yapılması gerekenler hakkında sunumu

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri, değerli konuklar; Sayın Bakanım kısaca hakkımda bilgi verdi ama ben çok eski çevrecilerdenim, daha doğrusu çevre örgütüne çok eski girenlerdenim, 1989 yılına kadar gidiyor.

Sulak Alanlar biriminin Çevre Bakanlığında ilk kurucu şube müdürüyüm. Sekiz yıl Sulak Alanlar Şube Müdürlüğünü yaptım, daha sonra aynı birimin de bağlı olduğu Hassas Ekosistemler ve Korunan Alanlar Daire Başkanlığını yürüttüm. 2003 yılında yirmi dokuz yıl devlette çalıştıktan sonra emekli oldum, on sekiz yıldır da sivil toplum kuruluşlarında Türkiye'nin doğasının korunması için çaba gösteriyorum bir grup arkadaşım ile birlikte. Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği'ni kaleme alan kişiyim Sayın Bakanım. Türkiye'nin Ramsar Sözleşmesi'ne taraf olmasında çok önemli katkılarım oldu, benim çalıştığım dönemde oldu. Özellikle Türkiye'ye "sulak alan yönetim planlaması" kavramının getirilmesinde çok çok emeklerim oldu. Yönetim Planı Hazırlama Rehberi'ni hazırladım, daha sonra Tür Eylem Planı Rehberi'ni hazırladım, hâlâ da kamuya çok yakın ilişkiler içerisinde çalışıyorum. Doğa Araştırmaları Derneğinin bir siyasi kimliği yok, Doğa Araştırmaları Derneği bir sivil toplum kuruluşu ve Türkiye'nin doğasının korunması için çalışıyoruz ve bu konuda her türlü çabayı gösteren kamuda, sivil toplum kuruluşlarında, yerelde, ulusal düzeyde olan kuruluşlara destek vermeyi, katkı vermeyi, çalışmalar içinde olmayı da şiar edindik.

Doğa Araştırmaları Derneği, aslında "Kuş Araştırmaları Derneği" adıyla 1998 yılında kurulmuş bir grup bilim insanı, kuş araştırmacısı, doğa sevdalısı tarafından. 2011 yılına geldiğimizde çalışmalarımız artık "kuş" isminin altına sığmamaya başladı, onun için ismimizi ve tüzüğümüzü değiştirdik ve Doğa Araştırmaları Derneği olarak faaliyet gösteriyoruz.

Bu slayt üzerinde çok fazla durmayacağım.

Doğa Araştırmaları Derneği, 2002 yılından bu yana Ulusal Sulak Alan Komisyonu üyeliğini Doğal Hayatı Koruma Vakfıyla birlikte 2 sivil toplum kuruluşu olarak yürütüyor, zaman zaman değişti ama biz 2002'den bu tarafa devam ediyoruz. Türkiye'de Ulusal Kuş Halkalama Programı'nın kurucusu ve şu anda da üyesidir. Tabiat ve Çevre Kurulu üyesiyiz, Sayın Bakanımızın başkanlığında kuruldu, çok da iyi bir şey yaptılar, sağ olsun kendilerine buradan teşekkürlerimizi de arz edeyim çünkü katılım önemli. Kamunun, bilimin, sivil toplumun katıldığı yerden doğru sonuçlar elde ediyor Sayın Bakanım ve çok da güzel sonuçlar elde edileceğini de düşünüyorum. Bir şey daha söyleyeyim: Merkez Av Komisyonu üyesidir aynı zamanda. Şu anda biraz sonra sunacağım konuyla da yakın ilişkili, slaytta silinmiş garip bir şekilde. Biz Türkiye'nin 2 önemli su havzası Seyhan ve Ceyhan havzalarında da yönetim heyetlerinde yer alan bir kuruluşuz.

Aslında, Doğa Araştırmaları Derneğinin çalışma alanları çok geniş. Keşke çok daha uzun vaktimiz olsaydı, çok daha farklı konulara da sunum ve deneyimimizi, bilgilerimizi Komisyonumuzla paylaşma imkânımız olurdu ama ben bize ayrılan süre içerisinde -ki sulak alanlar konusu hem konu olarak hem de küresel iklim değişikliği açısından son derece önemli- sunumumun tamamını da bu konuya ayırdım.

Çokça vâkıf olduk bu konuya ama bir de bir şekil üzerinde göstermek isterim sizlere: Altındaki tanım Ramsar Sözleşmesi'nde yer alan tanımdır, aynı zamanda bizim Çevre Kanunu'nda, Kara Avcılığı Kanunu'nda ve Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği'nde aynı şekilde yer alıyor. Suları tatlı olsun, acı olsun, tuzlu olsun, doğal olabilir veya yapay olabilir, devamlı veya geçici olabilir, suları durgun veya akıntılı olabilir, hatta denizlerin gelgit hareketlerinin çekilme devresinde 6 metreyi geçmeyen derinlikleri de kapsayan bütün sular bizim ulusal mevzuatımıza göre bataklıklar, sazlıklar ve turbalıklar sulak alan kapsamında değerlendiriliyor.

Sulak alanların oldukça önemli ekosisteme hizmetleri var ama ben sadece bir bölümünü aldım buraya, koydum yansıya çünkü özellikle bu fonksiyonları veya ekosistem hizmetleri küresel iklim değişikliğiyle yakın ilişkili. Tabii, sulak alanın kendisi bir su kaynağı, içme ve kullanma suyu ve tüm canlılar için de gerekli olan bir varlık ama sulak alanlar tortu ve zehirli maddeleri alıkoyarak, organik maddeleri tüketerek, ayrıştırarak zararsız hâle getirirler. Ben bundan yıllar önce Konya kapalı havzasıyla

ilgili Selçuk Üniversitesinin hazırladığı bir rapor okumuştum -90'lı yılların ortasında hazırlanmış bir rapor- ve orada aynen şunu diyor: “Yirmi yıl sonra biz Tuz Gölü’nden tuz kullanamayacağız.” Hâlâ kullanıyoruz. Kirlenmedi mi? Elbette ki kirlendi ama işte sulak alanların bu özelliği.... Özellikle şimdi arıtma tesisi yapıldı tabii, çok önemli ama çok uzun yıllar Konya’dan gelen ağır metalleri ve diğer organik maddeleri hem kanal üzerinde hem de Tuz Gölü’nün ağzında oluşan sulak alan sistemi tutmuştur ve Tuz Gölü’ne vermemiştir Sayın Bakanım.

Tabii, sulak alanlar, yer altı suyunun beslenimini ve boşalmasını kontrol ederler. Biraz sonra örneklerle anlatmaya çalışacağım. Bu özelliğiyle de bölgenin su rejimini düzenlerler. Tabii, çok önemli, bulunduğu bölgenin ekonomisine de çok önemli katkıları var, balıkçılık açısından, sazcılık açısından, tuz üretimi açısından, mera hayvancılığı, doğa turizmi ve tabii, ekosistemler içerisinde biyolojik çeşitlilik açısından en zengin alanlar. Yeryüzündeki canlı çeşitliliğinin yüzde 40’ına sahip olduğunu söylüyor bilim insanları, hatta tropikal ormanlarla birlikte yeryüzünün en fazla biyolojik üretim yapan sistemleri. Bugünkü konumuz açısından küresel boyutta iklim değişikliğini kontrol eden sistemler. Bunun anlamı nedir? Biraz sonra arz etmeye çalışacağım. Sanıyorum bu konuyu bugüne kadar bir sürü bilim insanı, kamu kurumu, uzman işlemiştir, ben bunu söylemeyeceğim. Şunu ifade etmek istiyorum: Su, tabii, yaşamın temeli ama bir şey var...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Osman Bey, onları DSİ falan çok anlattı, onları geçelim yani çünkü onlar bu işi bilenler, su kıtlığı vesaire bunları...

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Bunları konuşmayacağım, geçeceğim Sayın Bakanım ama sadece bir cümle söyleyeceğim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir de şunu söyleyeyim: Bu şey var ya su stresi, su miktarlarına göre... Bu, aslında ilmi bir şey değil. Bakın, ben size şunu söyleyeyim: Bunu özellikle “Su miktarı kişi başına şundan fazla olursa şöyle böyle, su zengini...” Bu, çok takribi, subjektif bir şey. Tamam mı? Herkes bunu söylüyor ama bu doğru değil yani.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ama bu uluslararası bir kriter hâline dönüştü. Bunu sorgulamak yerine Türkiye’nin suyunun azaldığını belirtiyoruz yani mevzu o.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Doğru da onun ilmi bir değeri yok yani o da subjektif bir değer. Yani onları geçelim lütfen çünkü çok...

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, zaten bu slayt üzerinde durmayacağımı söylemiştim. Sadece şunu söyleyeceğim: Bir toprak parçasının vatan olabilmesi için suyun olması gerek, eğer o toprak parçasında su yoksa, Sayın Bakanım, orası vatan değildir yani Büyük Sahra’ya vatan demek çok zor, bunu sadece bu cümleyle geçeceğim.

Şu fotoğraflarda görüyorsunuz, bu fotoğraflarda gördüğünüz toprak parçasının hiçbirisi ne insanlar için ne de diğer canlılar için vatan değil çünkü onu yaşıtmıyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Osman Bey, çölde öyle bir hayat var ki siz herhâlde...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Orada da su var.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, onu biliyorum elbette, o anlamda söylemedim ben bunu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani tamam da onları geçelim. Bakın, çöldeki hayat var ya... Muhteşem bir hayat var. Anlaşılan bu konuda size...

MURAT BAKAN (İzmir) – Böyle giderse Türkiye’de o hayatı yaşayacağız.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Ama Sayın Bakanım, o “çöl” dediğiniz... Ve hayat varsa orada, su da var zaten ya.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Şunu mu yapalım Sayın Bakanım: Biz bırakalım, Türkiye çöl olsun, nasıl olsa orada yine yaşam olacak. Bunu çıkarmıyoruz değil mi?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, onu demek istemiyorum da “Çölde hayat yok.” demeyelim.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Demeyelim zaten, demeyelim. “Çölde hayat yok.” derken zaten ben Sayın Bakanımızın söylediği şeyi kastetmedim, benim ne kastettiğimi kendisini de çok iyi biliyor.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Sayın Bakanım, bir şey söyleyeceğim: Çölde hayat varsa orada mutlaka bir miktar su vardır demek ki yani buna çöl demek için belli bir seviyenin altında bir şeydir bu, yoksa tamamen susuz mudur orası? Yani gece-gündüzün farkından doğan...

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Vekilim, suyun olduğu yerde uygarlık gelişiyor, dünyada böyle, su yoksa uygarlık yok yani.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – İşte o uygarlık ölçüsü suyun miktarıyla ilgili bir şey, yoksa çölde su vardır yani.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Arkadaşlar, anlaşılan ben o zaman bir şeyi söylemek durumunda kaldım: Bakın, Libya’nın güneyinde Fizan var ya, o zaman “Great Man-Made River Project” diye Kaddafi zamanında bir proje yapıldı. Ben de oraya gittiğim zaman orada, çölün altında muazzam bir fosil su bulundu ve aşağı yukarı içinden tır geçen iki boru hattıyla Libya’ya, Trablus’a, Derne’ye kadar getirdi, bunu çölden getirdiler yani çölün altında da su var.

MURAT BAKAN (İzmir) – Milyonlarca yılda birikmiş o son sular...

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Elbette ki Sayın Bakanım, Büyük Sahra’nın altında da...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, onu karıştırmayalım, şimdi, siz kendi konunuza girin, su konusu...

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Büyük Sahra’nın altında bin metrenin altına indiğimiz zaman elbette ki su var, ben de biliyorum bunu, olmaz mı? Ama bin metrenin altındaki suyu çıkarmanın bir bedeli var tabii. Neyse...

Sayın Bakanım, sulak alanlar iklim değişikliğinden en fazla etkilenen ekosistemler, aynı zamanda da küresel iklim değişikliğinin kontrolünde de çok ciddi katkıları olan ekosistemler. Şu bilgiyi vereyim: Sanayi öncesi dönemlerden bu yana Akdeniz havzasının 1,4 santigrat derece ısındığı söyleniyor, bunu uzmanlar söylüyor, bilim insanları söylüyor ve Akdeniz suyunun ise yaklaşık 2,5-3 santigrat derece daha ısındığı ifade ediliyor. Biz 2010 yılında Doğa Araştırmaları Derneği olarak Çukurova deltasında bir çalışma yürüttük. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli tarafından öngörülen deniz seviyesi yükselmesi projeksiyonları uygulanarak deniz seviyesi 1 metre yükselirse Çukurova deltası ne olacak, 1-2 metre arasında yükselirse ne olacak ve -yansıda da görüyorsunuz- 3 metre yükselirse ne olacak?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani Seyhan, Ceyhan deltalarımızı mı kastediyorsunuz?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Evet.

Tabii, bütün göller ve sulak alanlar tamamen ortadan kalkıyor, onun dışında çok ciddi ölçüde tarım alanları ortadan kalkıyor, 1 belde, 12 köy sular altında kalıyor. Bu çok ciddi bir şey tabii, sadece bizim Seyhan, Ceyhan deltası için değil, onun dışında ülkemizdeki diğer deltalar için de söz konusu ve Akdeniz'deki diğer sulak alanlar veya kıyı alanları için de aynı tehdit, durum söz konusu.

Biraz önce ifade ettim, sulak alanların aynı zamanda iklim değişikliğinin kontrolünde de çok önemli işlevleri var. Konunun uzmanları bu işlevini şöyle tanımlıyorlar: “İklim değişikliğine karşı doğanın mucizesi.” Neden böyle diyorlar? Çünkü yeryüzündeki karbonun yaklaşık yüzde 40'ı konuşmamın başında “sulak alan” olarak tanımladığım alanlarda depolanıyor. Yani biz bir sulak alanı kaybettiğimiz zaman aynı zamanda orada depolanan karbonu da atmosfere vermiş oluyoruz. Yine, bu uzmanların ifadesi: Eğer yeryüzündeki sulak alanlarda depolanan bu karbon açığa çıkarsa küresel iklim değişikliğinin yüzde 60 oranında artacağı iddia ediliyor. Yansıda gördüğünüz bu fotoğraflar bizim Konya Yunak'taki Akgöl; 70'li yıllarda kurutulmuş bir alanımız, fotoğraflar bana ait. Maalesef aradan kırk yılı aşkın zaman geçmesine rağmen burası hâlâ yanıyor. Biliyorsunuz, geçmişte buna benzer yangınlar çok oldu, kurutulduktan sonra Gavur Gölü'nde oldu; son dönemde Sultansazlığı'nda su çekilince turbalıklar yanmaya başladı. Burada yanan hem turbalıklar var hem de metan gazı var. Bu tabii atmosfere gidiyor. Pek çok kuruyan sulak alanımızda bunu yaşıyoruz.

Türkiye'nin sulak alanlarıyla ilgili kısa bir bilgi vereyim. Bu, Tarım ve Orman Bakanlığımız Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün “saybis” sayfasından alınmıştır. Orada “1 milyon 464 bin 143 hektar alanı kapsayan 1.673 adet sulak alan tespit edildiği” ifade ediliyor. Tabii, bunların içerisine bizim barajlarımız, göletlerimiz, rezervuar alanlarımız da dâhil. Yalnız bu rakam bir şeyi daha kapsıyor; kurutulan sulak alanlarımızı veya kurumuş sulak alanlarımızı da kapsıyor. Örneğin, Hotamış'ı kapsıyor, Karapınar'ı kapsıyor, Ereğli Sazlıklarını kapsıyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama Sultan Sazlığında muazzam bir alan kazandık.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Elbette ki Sayın Bakanım. İyi şeyleri takdir etmek gerekir. Sultan Sazlığında önemli şeyler yapıldı ama Sultan Sazlığının bir de 1990'lı yıllarını görmek gerekir. Ben 1990'lı yıllarını gören birisiyim, yaşıma itibarıyla. Şunu söyleyeyim size: Sadece Türkiye'de değil, bulunduğumuz coğrafyada Sultan Sazlığının bir eşi benzeri yoktu, olağanüstü bir alandı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Muhteşem.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Şu andaki bölümünü muhafaza edebiliyoruz. Çok büyük emek verildi, gayret verildi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kuş göç yolları da üzerinde üstelik.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Elbette ki Sayın Bakanım, zaten hep söylenir “Türkiye pek çok konuda stratejik öneme sahiptir.” diye. Pek çok göç eden hayvan için de stratejik konuma sahip Anadolu. İnanılmaz bir ülkede yaşıyoruz. Hepimizin onun kıymetini, değerini bilmesi gerekiyor. Zaten tarihe doğru geri gittiğimizde kaç medeniyet kurulmuş, kaç topluma vatan olmuş bir yer.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sultan Sazlığının eski fotoğrafı var mı? Ben merak ettim de.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Var. Sayın Bakanım, size iletayım ben.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Gönderirseniz memnun olurum.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Deniz gibi o zaman.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – 90’lı yılların fotoğrafı. Dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel Birleşmiş Milletler Kalkınma Konferansı’nda bir davet yaptı sulak alanlarla ilgili uluslararası bir konferansın düzenlenmesi için. Nevşehir’de yaptık biz toplantıyı ve Sultan Sazlığı bizim seyahat alanımızdı. 200’ün üzerinde farklı ülkeden insan vardı. Yani keşke Sultan Sazlığının eski fotoğrafı değil de o insanların fotoğrafları, şaşkın fotoğrafları olsa... Yani Sultan Sazlığı şu toplantının zaman dilimi içerisinde anlatılacak bir yer değil Sayın Bakanım.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şöyle eski hâli...

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – 90 yılında helikopterden çekilmiş bir fotoğrafını size göndereyim ben.

Ben izin verirsiniz bu sunumda 4 havza üzerinden örneklerle sunumumu yapacağım. Biri sizin memleketiniz Akarçay havzası, Burdur göller havzası, Konya kapalı havzası. Su denildiği zaman mutlaka -sayın milletvekilimiz çıktı mı- Konya’yı konuşmamak mümkün değil. Konya bizim tahıl ambarımız, Konya su açısından en kritik bölgemiz ne yazık ki. Onun için Konya bırakılmaz bir de Seyfe-Mucur havzası; benim üzerinde otuz yıldır çalıştığım ve çok yakinen tanıdığım bir havza. O konuyla ilgili bilgileri paylaşacağım.

Önce Akarçay havzası. Akarçay havzasının en çukur noktasında oluşmuş 2 tane gölümüz var, biri Eber Gölü, diğeri Akşehir Gölü ama biz hep “Eber ve Akşehir gölleri” deriz çünkü bu 2 göl birbirine bağlı. Eber Gölü’nün maksimum su seviyesindeki derinliği 3-4 metre, Akşehir Gölü daha derin bir göl, 8-10 metre. Tabii, sulak alan dediğimiz zaman akla hemen su kuşları geliyor çünkü ilk gittiğimizde onu görüyoruz ama bir canlının bir yerde olabilmesi için mutlaka orada beslenebileceği besin olması gerekir. Yani bir yerde 200 bin kuş varsa orada 200 bin kuşu barındıracak besin var. İkisi de çok değerli alanlar, önemli kuş alanı, önemli bitki alanı ve işte, bizim ulusal mevzuatımıza göre birinci derece doğal sit ilan edilmiş alanımız. Akşehir Gölü Eber Gölü’ne mahkûm çünkü Eber Gölü’nden besleniyor. Bunu Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğümüzün verilerinden aldım. 1957-89 yılları arasında Akarçay’dan Eber Gölü’ne giren yıllık ortalama su miktarı 6,64 metreküp/saniye. 1995-2010 yılları arasında bu 1,90 metreküp/saniyeye düşmüş. Yani yıllık ortalama akım miktarındaki azalma yüzde 71 civarında. Doğal durumunda Eber Gölü’ndeki sular 966,25 kotuna ulaştığında aradaki bağlantı kanalıyla sular taşıyor ve Akşehir Gölü’nde toplanıyor. Akşehir Gölü’nü aslında var eden Akarçay’dan Eber’e gelen ve Eber’den Akşehir’e gelen sular.

MURAT BAKAN (İzmir) – Aslında ikisini de Akarçay var ediyor.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Evet, evet ama 1990 yılında bir regülatör yapıldı Eber Gölü’nün çıkış ayağına ve bu binlerce yıldır Eber ile Akşehir’in birbirine olan bağlantısı koparıldı. Bu tabii, elbette ki kötü niyetle yapılmadı. İşte, Eber Gölü’nde daha fazla suyu toplayıp regülatör vasıtasıyla çevredeki arazileri sulayalım. Sonuç, maalesef şu oldu Sayın Bakanım bunu siz de çok yakinen biliyorsunuz: Eber Gölü üçte 1 oranında kurudu, Akşehir Gölü tamamen kurudu.

Yansıda rakamları görebiliyorsunuz, artık bu işler çok kolaylaştı, ilkokul öğrencisi bile bunu hesaplayabiliyor. Google Earth’e giriyorsunuz, 1990’lı yıllardaki sınırı çiziyorsunuz, sonra dönüyorsunuz, geliyorsunuz günümüze o sınırı çiziyorsunuz. Ben de aynen öyle yaptım. Tabii, bu aşağıdaki fotoğraflar tamamen Eber ve Akşehir göllerine ait fotoğraflar. Ortalama 8-8,5 metre derinliği olan çok önemli bir gölümüzü kaybettik, Akşehir Gölü. Eber Gölü, maalesef, can çekiyor. Burdur gölleri havzasında çok sayıda gölümüz var. Başta tabii Burdur ilinin ismiyle anılan Burdur Gölü, son iki yıldır en fazla konuşulan ve sosyal medyada yer alan gölümüz Salda Gölü, Acıgöl var, Yarıslı Gölü var, Karataş Gölü ve Çorak Gölü. Burdur Gölü... 1994 yılında biz 5 sulak alanımızı biz Ramsar Sözleşmesi

listesine dâhil ettirdik ve Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti şunun taahhüdünde bulundu: “Biz Burdur Gölü’nün diğer alanlarla birlikte doğal yapısını ve ekolojik karakterini korumayı taahhüt ediyoruz.” Burdur Gölü aynı zamanda Yaban Hayatı Koruma Sahası 1993 yılında ilan edilmiş, 1998 yılına geldiğimizde birinci derece doğal sit alanı ilan edilmiş. Burdur Gölü’nü kaybediyoruz Sayın Bakanım. Eğer bugüne kadar kaybetmediysek Burdur Gölü çok derin göl olduğu için kaybetmedik. Örneğin, Akşehir Gölü gibi 8,5 metre olmuş olsaydı şimdi Burdur Gölü yoktu çünkü son kırk yılda Burdur Gölü yaklaşık 14 metre düştü. Yalnız bu söylediğim 2018 yılının rakamı.

Sayın Bakanım, bunu paylaşmak zorundayım; bu sene gelen haberler bir yılda 4 metre daha Burdur Gölü’nün düştüğüdür.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bu sene çok kurak geçti, biliyorsunuz.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Katılıyorum size.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Eylül, ekim, kasım, aralık...

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Son iki yılı hatta geçtiğimiz yılı da buna dâhil edebiliriz, bu son iki yıl çok farklı. Onu ben de takip ediyorum ama tabii, buradaki bu su seviyesinin düşmesi son iki yılla ilgili bir olay değil; biraz önce ifade ettiğim gibi kırk yıllık bir olay, böyle yavaş yavaş yavaş düşüyor ve kuzeydoğu hattındaki en sık bölgesi orası. Benim çalıştığım dönemden çok yakın bilirim, ben Burdur’a gittiğimde Isparta Havaalanının olduğu yerin hemen önünden başladılar Burdur Gölü ve bugün aradaki şeyi ölçtüğünüz zaman 14.200 metre.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Öyle mi?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Yani çekilen 14.200 metre. Burdur Gölü’ndeki durumumuz da bu.

Salda Gölü: Biz Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğüyle birlikte yaklaşık bir buçuk yıldır çalışıyoruz, aslında iyi şeyler de yapıldı. Bir kere Beyaz Adalar bölgesi insan girişine yasaklandı, çok çok önemliydi. Bütün plajların taşıma kapasitesi belirlendi, umarım uygulamada karşılığını bulur. Bu, önemli ama Salda Gölü’nü bekleyen ikinci büyük felaket... Dün Bakanımız bir açıklama yaptı “Bütün göletlerdeki su Salda Gölü’ne verilecek.” şeklinde. Umarım bunu yapabiliriz çünkü Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğümüzün yaptığı ölçümler var. Yağış miktarlarıyla ilgili ölçüm yapmış daha sonra 2013 yılından itibaren tekrar ölçümlere başlamış ama şunu gördüm ben: 1970 yılındaki su seviyesi ile bugünkü su seviyesi arasında tam 8,5 metre fark var. Bir de yağışlara baktım; tabii, diğer elemanlara da bakmak gerekir çok daha kesin yorumlar yapabilmek için ama sadece burasını paylaşayım. Tefenni istasyonunda yine 1970’den bu tarafa yağış ölçümleri yapılıyor. Son on yılın yağış ortalaması ondan önceki kırk yılın yağış ortalamasından daha fazla; bu son iki yılı ayrı tutalım Sayın Bakanım, ciddi bir kuraklık var. Yani şunu ifade etmek istiyorum bu örnekle: İddia edildiği gibi sadece yağış değil, Salda Gölü’nde su seviyesinin düşmesinin sebebi yağışlara bağlı değil, başka etkenler de var, onu biraz sonra söyleyeceğim.

Yarışlı Gölü gitti, zaten sık bir göldü Yarışlı Gölü, artık yok. Bunlar gazete haberleri. Çorak Gölü de aynı şekilde maalesef. Acıgöl 1975’li yıllara baktığımız zaman yaklaşık 16 bin hektar civarında bir göl; 2008 yılı yaz döneminde 5 bin hektarlara falan düşüyor; günümüzde, 2020 yılında 2.380 hektar olarak ölçüldü, yaklaşık 3.300 hektarlık bölümünde de soda üretimi yapılıyor. Beylerli Gölü vardı, yaban hayatı koruma sahası, daha sonra geliştirme sahası olarak düzenlendi; tatlı su gölüydü, o hiç yok şu anda, tamamen kurumuş durumda. Bunların durumu da böyle. Karataş Gölü’ne girmedim zamanı şey yapabilmek için, Karataş Gölü de çok sıkıntılı bir durumda. Burdur göller havzasının durumu da bu.

Konya kapalı havzası aslında Türkiye'nin en kurak bölgelerinden birisi olmasına rağmen 1970'li yıllara gittiğimiz zaman sulak alanlar bakımından Türkiye'nin en zengin bölgesi. Yansıda görüyorsunuz, neredeyse sulak alan cenneti gibi. Günümüzde kahverengiyle işaretlenmiş olanlar tamamen kaybettiklerimiz. Suğla Gölü biraz daha farklı, daha küçültüldü, su depolama amacıyla kullanıyor ama Samsam Gölü yok. Tersakan Gölü gitti gidiyor yani Tersakan Gölü denemez artık, çok az bölümünde su var, o da Alkim soda sanayisi orada soda üretimi yapıyor, o bir yerlerden bir şekilde su getirip orada tavaları doldurmak durumunda yoksa soda üretimi de bitecek. Yarma Bataklığı, Arap Çayırı, bunlar çok eskiden kurutulan alanlar. Hotamış Sazlığı artık yok, orası depolama olarak düşünülüyor ama henüz faaliyete geçmedi bildiğim kadarıyla.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bitmek üzere.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın vekilim şu anda burada yok ama kendi genel müdürlüğü döneminde çok tartışılmıştı bu Eşmekaya Sazlıkları.

Sayın Bakanım, Eşmekaya Sazlıklarını biz iki sene içerisinde kaybettik, iki sene. Sebebi de şu: O dönemde Enerji Bakanlığı, bu yer altı kuyuları için bir teşvik yaptı, dedi ki: “Siz kuyunuzu açın, ben elektrik hattını çekeceğim.” Bu Eşmekaya’da vatandaşın bana söylediği: “Saldık tarlaya suyu, geldik kahvede oturduk okey oynamaya başladık. Sandık ki su hiç bitmeyecek.” İki senede bitti yani şu anda Eşmekaya... Hatta Devlet Su İşleri orada bir baraj inşaatına başlamıştı. Yüzde 70'i tamamlandı ve devam edemediler çünkü su kalmadı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Doğru, yani benden önce ,orada DSİ Genel Müdürü olmadan önce şey yapılmış, sonra iptal etmek durumunda kalındı.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Öyle oldu çünkü su yok, su bitti, su bitti Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – 90'lı yıllarda.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Tabii, Ereğli Sazlıkları denildiği zaman ben Ereğli Sazlıkları'nın geçmiş durumunu bilmiyorum ama buradan analım kendisini, Tansu Gürpınar, Türkiye'nin en eski doğa korumacılarından birisidir, kendisi sulak alan uzmanıdır, Ereğli Sazlıklarını şöyle anlatırdı bana: “Osman Bey, Ereğli Sazlıkları öyle bir yerdir ki bugüne kadar hiçbir insan veya dışarıdan bir canlı Ereğli Sazlıklarının tamamını dolaşmaya cesaret edememiştir; avcı, balıkçı da dâhil. “ Tabii, Ereğli Sazlıkları 3 aşamada bu hâle geldi. Önce sıtmayla mücadele. Bunu da ben eleştiremiyorum çünkü bizim babaannenin yanında “sıtma” dendiği zaman kadıncağızı titreme alırdı. Nasıl bugün şu pandemiden çekiyorsak o günkü yaşayan insanlar da sıtmadan çekmiş ve sıtmanın kaynağı olarak veya sıtmadan kurtulmanın yolu olarak da bataklıklar, sulak alanlar gösterilmiş. Hatta bizim deyimlerimiz arasında da yer almıştı, böyle karmaşık sorunları çözmek için şu söylenir: Sivrisineği öldürmek yetmez, bataklığı kurutacaksın diye. Ama tabii, o dönemde kurutulmuş, daha sonra...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yalnız bu Suğla'yı kurtardık biliyorsunuz, depolama yaptık orada.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Depolama yaptınız Sayın Bakanım. Onun isterseniz tartışmasına girmeyelim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama yani orada su var.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Yok, orada bir su var, biliyorum, biliyorum.

Tuz Gölü... Sayın Bakanım; Tuz Gölü, Türkiye tuz üretiminin yaklaşık yüzde 60'ını sağlayan bir gölümüz ve Türkiye'nin 2'nci büyük gölü, dünyanın 3'üncü büyük tuzlu gölü. Sadece tuz üretimi değil, ben çok uzun yıllar sulak alanlarla ve kuşlarla ilgilendim. Ben şu cümleyle başlarım Tuz Gölü'nü anlatırken: Ya, Türkiye'nin kuş varlığını anlamak istiyorsanız önce Tuz Gölü'nü anlayacaksınız diye. Tuz Gölü böyle bir yer. Büyük flamingonun dünyada en büyük kuluçka kolonisi bizim Tuz Gölü'nün ortasındadır. İki gün önce Çevre Bakanlığındaydım, bir fotoğraf gösterdiler, fotoğraf çekmişler Çevre ve Şehircilik Bakanlığında, flamingo ve yavruları. “Nasıl çektiniz?” dedim ya, “Vallahi arabayla gittik.” dediler.

Yani, Sayın Bakanım, Sayın Komisyon üyeleri; flamingo yuvaları tam Tuz Gölü'nün ortasındaki adalardadır, çamur adaları. Ben 2 kere bir askerî helikopterle görme şansım oldu, daha sonra da flamingo sayımları için bir cessna tipi uçakla gittim. Tam ortasında yani bundan iki gün önce Tuz Gölü'ne arazili araçla ortasına kadar gitmişler ve fotoğraf çekmişler. Tuz Gölü'nün durumu böyle. Tuz Gölü'nü kaybediyoruz. Ve ulaşmaya çalıştım, aldığım bilgileri sizlerle paylaşmak için.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Osman Bey, tabii hastalığı anlatıyorsun, tedaviyi de söyleyecek misin?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Söyleyeceğim Sayın Bakanım, söylemem olur mu?

Kulu Gölü dün haberlere çıktı, vatandaşın birisi feryat ediyor “Kulu Gölü kurudu.” diye. Kulu Gölü şimdi kurumadı ki Kulu Gölü yirmi yıldır kuruyor yani 3 metre derinliğindeki göl bitti. Biz herhâlde bir damla su kalmayınca onu fark edebiliyoruz; Kulu Gölü artık yok. Bolluk Gölü soda üretiminin yapıldığı başka bir yer, çok az miktarda su kaldı. Tersakan'dan bahsetmiştim, Eşmekaya'dan bahsetmiştim. Tuz Gölü ve çevresi de bu durumda. Samsam zaten yok, gelelim Ereğli Sazlıklarına. Ya, bu bölgede Hotamış sazlıkları var, Karapınar bataklıkları vardı eskiden. Ereğli Sazlıkları o fotoğrafta gördüğünüz gibi ta Ereğli'ye gidenler bilirler, hemen Ereğli'ye giderken Sazgeçit köyü vardır, onun kuzeyinde kalan çok geniş sazlık alanlar vardır, ilk kurutulan bölge budur. Hamidiye Gölü'nü çok az kişi bilir. Hamidiye Gölü'nün aslında Ereğli Sazlıklarının güneyindeki Düden Gölü'yle yakın ilişkisi vardır, orayı besler. Yani Düden Gölü'nü besleyen kaynaklardan biri de Hamidiye Gölü'dür. Hamidiye Gölü kurutulduktan sonra maalesef o beslenen de durmuştur. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğümüz ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ortak bir çalışma yaptılar. Belirli bir bölümünde sulak alanın varlığını devam ettirebilmesi için bir sedde oluşturuldu ve su bütün alana değil de küçük bir alanda toplansın diye. Bu küçük bir alan dediğimiz de tabii 560 hektar. Ögleden önce arkadaşlarla görüştüm, bu sene seddelere kadar dayanmış, ilginç bir şey, her taraftan kuraklık feryatları geliyor, Ereğli Sazlıklarında suyun oldukça iyi durumda olduğu söylendi. Ben çok inanmadım ama aşağı yansıda şu 1990 yılı fotoğrafını görüyorsunuz. Ereğli sazlıklarında bir avcımız o yerde arkadaşının kayıktan düştüğünü ve boğulduğunu söyledi. “Ya, Osman Bey, gözümün önünde boğuldu arkadaşım, yardım edemedim.” diye. Bakın, şu andaki durumunu görüyoruz, bembeyaz çöl. Ereğli Sazlıkları da bu durumda.

Meke Gölü yani “dünyanın nazar boncuğu” diye isim koyduk. Şu 94 yılında çekilmiş fotoğraf bana aittir, alttaki de sanıyorum Cüneyt Oğuztüzün'e ait. Artık böyle bir fotoğraf bulamadıkları için herkes bu iki fotoğrafı kullanıyor. Diğer fotoğraflar da bana ait. Ya, Meke Gölü'nü kaybettik biz, Meke Gölü, artık dünyanın nazar boncuğu yok. Yani koruma statüsünü saymayayım işte, Ramsar Sözleşmesi listesine dâhil ettirdik, sit alanı, şu alan, bu alan... Hemen yakınında -2 kilometre mesafe var sanıyorum- Acı Göl.

Sayın Bakanım, oradan görebiliyorsanız Devlet Su İşlerimiz burada ölçüm yapmış ve bir eşel koymuş oraya ama su çekilmiş, eşel işlevini kaybettiği için ikinci bir eşel koymuş, oradan da su çekilmiş. Şu anda ölçüm falan yapılmıyor orada. Orası da yaklaşık 10 metre civarında düşmüş durumda. Gelelim obruklara, Konya Milletvekilimiz yok burada ama.

MURAT BAKAN (İzmir) – Tutanaklardan okusun.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Yani bahsetmek zorundayım Sayın Vekilim çünkü Obruk Yaylası. Yani Türkiye’de bir tane o isimle tanımlanan bir yer var Obruk Yaylası çünkü obruklar orada. Şimdi sadece orada mı? Sorduğu soru haklı. Başka yerde olmuyor mu? Eskişehir’den de haberi geldi, Eskişehir’de de obruklar oluşmaya başladı. Çıralı Obruğu benim hayran olduğum obruklardan bir tanesiydi. Fotoğraf bana aittir, her ikisi de. 1998 yılı-2017 yılı, şu anda Çıralı Obruğu’nda 2017 yılında zaten kurumuştur, şimdi de yoktur sanıyorum. Yukarıda gördüğünüz Kızören Obruğu bölgedeki en önemli obruklardan birisidir ve sulama için kullanılmıştır. Bakın, orada bir su alma yapısı var, Kızören Obruğu’nda, Devlet Su İşleri yapmış bu su alma yapısını. Pompa koymuş ama su seviyesi düşünce pompa ağızı açıkta kalmış, daha sonra 10 metre aşağıya indirmiş pompa ağızını, yine su seviyesi düşmüş, yine açıkta kalmış. Şu anda vazgeçtiler artık sulama için su alınmıyor çünkü yaklaşık 30 metre Kızören Obruğu’nda su seviyesi düştü.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Seni bekliyoruz Sayın Vekilim.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Vekilim...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Kızören, tamam.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Ereğli Akgöl’ü geçtik biraz önce...

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Yani Türkiye’de obruk dendiği zaman, Obruk Yaylası akla gelir, başka bir obruk yaylası yok. Onun için obruk denildiği zaman elbette ki sizin memleketi konuşmak durumunda kalıyoruz, onu ifade etmişim.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Bu şey mi? Kızören Obruğu mu?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Evet, Kızören Obruğu. Yanında şeyin olduğu...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Su seviyesi düşüyor mu? Hiç baktınız mı?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Ah, Sayın Bakanım, Vekilim, geriye gideyim...

MURAT BAKAN (İzmir) – Bakanlık yaptı, “Sayın Bakanım” demeniz doğru, Halil Bey Bakan Yardımcılığı yaptı Sosyal Güvenlikte...

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Yapmamışsa bile ileride belki...

MURAT BAKAN (İzmir) – Temenni olur...

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Temenni olur.

Sayın Vekilim, bakın, bu Kızören Obruğu. Şurada Devlet Su İşleri tarafından konulmuş bir pompa var.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Var, evet.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Var. Onu koydukları zaman oradan su alabiliyormuş, alıyorlardı ve orada konuştum yani görevlilerle konuştum...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Ne zaman konuştunuz?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Dört sene önce konuştuğum bu söylediğim konuyu.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Alıyorlar, suyu alıyorlar hâlâ.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, Sayın Vekilim, şimdi, bakın, ondan sonra su seviyesi düşünce, su alamayınca şimdi bir pompanın ağzını uzattı 10 metre ama yani bilmiyorum 30 metre daha mı...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – 30 metre, oraya yazmışsınız ya.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Evet, su seviyesindeki düşme yaklaşık 30 metre.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Yalnız bu şey değil, Karapınar bölgesi değil bu, deminki tartıştığınız konu...

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Yok, ben obrukları anlatıyorum, Karapınar bölgesinde...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Bu Aksaray tarafında, şey tarafında, evet.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Aksaray yani biliyorum tabii bunu.

Şunu söyleyeyim Sayın Bakanım: Ben her yıl beceremesem bile iki yılda bir mutlaka Konya Ovası'na giderim, obrukların burada gördüğünüz gibi fotoğraflarını çekerim, notlarımı alırım. Ben bilim insanı değilim ama iyi bir gözlemciyim, gittiğim zaman da mutlaka yaşı böyle benim yaşlara dayanmış veya daha üstü olan insanlarla da konuşurum geçmişte nasıldı diye. O bilgiye çok kıymet veririm, çok değerlidir çünkü yaşamışlar.

Gelelim, zaten Fetullah Hoca burada bir sunum yapmış, kendisinin sunumunda okudum, çok ayrıntılı bir sunum. Sağ olsun Türkiye'de obruklarla ilgili son yıllarda en fazla emek veren, çalışan bir Hocamız.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Hocam, soyadıyla söyleyin “Fetullah Hoca” dediniz, sıkıntı olmasın yani.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Yani sıkıntı olur diye nasıl yapalım şimdi. Hocanın ismi Fetullah ama bu iyi bir Fetullah, mutlaka tanırırsınız.

MURAT BAKAN (İzmir) – Çok iyi tanıyorum.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Ya, Sayın Vekilim, sıkıntımız şu: Bakın; elbette ki obrukların oluşumu doğal bir süreç ama binlerce yılda, on binlerce yılda 280 civarında obruk oluşuyor. Bunu on sekiz yıl öncesine göre söylüyorum ama son on sekiz yılda oluşan obruk sayısı 320; bu, bir araştırmanın sonucu, dayanağı var. Yani artık son yıllarda her yıl 5, 6, 7 obruk oluşmaya başladı. Bakın bu, Anadolu Ajansının haberi, altındaki Anadolu Ajansının haberi, diğeri yine Konya'da Doğan Haber Ajansının haberleri. Artık o bölgede toprağın ne zaman çökeceğini kestirebilmek çok zor oldu. Elbette ki niye oluştu görüşlerimi de ifade edeyim, herkes ifade ediyor; yer altı suyu kullanımının bunda çok büyük etkisi var yani hiç obruk oluşmayan Eskişehir'de obruk oluşuyorsa ve son yirmi yılda o bölgede yer altı su seviyesinde en az 20 metre düşme varsa elbette ki bunun etkisi vardır ve bunu zaten bilim insanları, uzmanlar söylüyor.

Gelelim, Seyfe Gölü'ne. Sayın Vekilim, sağdan ikinci fotoğraf sizin çektiğiniz fotoğraf, 2006.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Öyle mi ya?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Tabii tabii, fotoğrafı siz çektiniz.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Unutmuşum bile o fotoğrafı. Orada televizyon çekimi yapmıştık, değil mi?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Bengütürk televizyonunun çekimi vardı, birlikte gitmiştik; fotoğraf size ait. Telif hakkı falan istemeyin benden diye söylüyorum.

Havzadaki tek sulak alan Seyfe Gölü. Biraz önce Sultansazlığı için söylediğim ifadelerin tamamını Seyfe Gölü için de söyleyebiliriz Sayın Bakanım. Yani sadece ülkemizin değil, bulunduğumuz coğrafyanın Avrupa da dâhil en önemli sulak alanlarından bir tanesiydi. Yaklaşık on beş yıl önce kurudu, bakın, bugün demiyorum, on beş yıl önce kurudu. “Seyfe Gölü’yle ilgili Osman Bey kaç toplantıya katıldı?” diye sorarsanız bana, 50’nin üzerinde diyebilirim, bakanlıkta çalıştığım dönemde, daha sonra.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – En çok da Devlet Su İşleriyle kabul ettik.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Elbette ki yani Devlet Su İşlerinden ben çok şey öğrendim, çok takdir ettiğim bir kurumdur, çok da çatıştığımız, tartıştığımız yerler oldu; keşke biz haklı çıkmasaydık. Küresel iklim değişikliğinde sivil toplum kuruluşları yıllardır söylüyor.

Ya, Sayın Bakanım, izin verirseniz, bizim Temel’in çok ünlü bir hikâyesi var, çok kullanılır, onu anlatayım: Temel çok ağır hasta. Çocuklarına diyor ki “Uşağım, ben öleceğim.” Çocuklar “Baba, çok şükür, neyin var, dolaşıp geziyorsun.” diyor, bir türlü inanmıyorlar. En sonunda gidiyor, hocaya diyor ki mezar taşıma şunu yazdıracağım, taşını da yaptırıyor; ölüyor Temel. Mezar taşında “Ya, öleceğim, öleceğim dedim, inanmadınız, ne oldu?” yazıyor. Aynen böyle, yıllardır küresel iklim değişikliği, küresel iklim değişikliği, kimse umursamadı, ne oldu? İşte bu.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Biz daha ölmedik ağabey.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Yok, yok, elbette ki ölmeyeceğiz, bedelimizi vereceğiz, bu vatan bizim Sayın Vekilim.

Üç tane olay oldu, üst üste yaşandı bunlar. Biri, bizim tüm itirazlarımıza rağmen kuzeyden bir tahliye kanalı geçirildi ve havzanın çok büyük bir bölümü kuzeydedir, oradan gelen yağışla sular inmedi göle, Kızılırmak havzasına gitti, daha sonra Devlet Su İşleri kapattı ama anlamını yitirmişti. En önemli kaynak, Sayın Vekilimden sonra Genel Müdür olan Hüsrev Özkara, Sayın Bakan Nami Çağan’ı o gölde kayıkla gezdirmişti.

Sayın Bakanım, bir teklifim var: Komisyon üyeleriyle birlikte bu alanları -ben size rehberlik edeyim- Seyfe Gölü’nü, obruklarımızı gezelim. Çok samimi söylüyorum, yerinde görelim çünkü suyumuzu kaybediyoruz, suyumuzu kaybedersek her şeyimizi kaybederiz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bizim de süremiz... Komisyon tabii belli bir süre alıyor. Süremiz de ne zaman bitiyor?

MURAT BAKAN (İzmir) – Bir ay uzatabiliriz ama en azından bir yere gidelim yani araştırma komisyonu salonda olmasın.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Haziranın 17’si galiba.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Seyfe’ye gidelim, hem Komisyonumuz buraya gelmiş, derdimizi dinlemiş diye belki kurumları harekete geçiririz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evvela bir ay uzatacak mıyız, ona karar verelim de.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bir ay uzatalım da bir ayı kullanmak zorunda...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ne zaman bitiyor süre?

MURAT BAKAN (İzmir) – Bence alanda bir yerlere gidelim yoksa bu Komisyonun kıymetiharbiyesi yok yani.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Bence gidebileceğimiz en uygun alan aslında Konya ve Kırşehir bölgesi.

MURAT BAKAN (İzmir) – Konya bütün iklim senaryolarında en çok etkilenecek yer.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Konya ve Seyfe’yi görmemiz lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama Konyalı Vekilimiz bizi davet etmiyor.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – “Davet etmiyor.” mu? Kaç defa aradım Sayın Bakanım.

17’sinde Tarım Bakanı toprak bayramına geliyor Karapınar’da.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Tamam da kardeşim, Bakanın programından bize ne. Biz ayrı gideriz, biz Komisyonuz.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Amacı da bu, ayrı da gidebiliriz. Ne zaman karar verirsiniz ona göre.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Aslında biz Bakanlığa tabi değiliz.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Sarı kiraz mevsimi bitmeden bizi bir götür oraya.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Ya, siz kuraklığı mı göreceksiniz, kiraz mı yiyeceksiniz? Ben anlamadım onu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, peki, toparlayalım.

Gerçekten şu ana kadar en uzun toplantı oldu, biz altı buçukta bitiriyorduk.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, otuz yıldır ben bu alanları dolaşıyorum, izin verin ne olur, eğer Komisyon üyelerimiz “Ya, Osman Bey, yeter, sıktın.” diyorlarsa bırakayım. Yok, Komisyon üyelerimiz...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Biraz hızlanabilirsek.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Madem Seyfe’ye gideceğiz, o zaman Seyfe’yi geçelim.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Şunu söyleyeyim, bir umut ışığı doğdu Seyfe için, onu paylaşayım o zaman, slaytta yok.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, Seyfe’yle ilgili ben Bakanken de bir eylem planı yaptık, oradaki Mucur yer altı suyu temin ediyordu, onları falan iptal ettik, başka yerden temin edeceğiz. Yani orada, aslında bu sene kurak olmasaydı Seyfe’de problem kalmayacaktı.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, bakın, ben sizi bırakmam, önümüzdeki sene de çıkarın çünkü önemli. Bakın, TİGEM’in 2 tane çok önemli kuyusu var, ben TİGEM Genel Müdürüyle de konuştum. “Osman Bey, bir raporla gelin, biz bu konuyu yönetim kuruluna götürelim, konuşalım.” Mucur Belediye Başkanımızın da açıklaması vardı “Ben artık Seyfe kaynaklarından su almayacağım.” diye. Öncülük edin, çok önemli bir sevaptır bu...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, DSI’deki arkadaşlar, özellikle şu Seyfe’den veya yer altından su alanları tespit edelim, bunları engelleyelim veya başka yerlerden onlara su verelim.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Sayın Bakanım, önce TİGEM devlet kuruluşu, oradan çok önemli suyu alıyor ve sulu tarım yapıyor; onu bir kesmesi lazım, devlet kuruluşuna söz geçebilir.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Yani bir Seyfe için de koyunculuk yapılmasın.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, peki efendim.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Şimdi, neden kuruyor? 1990’lı yıllarda...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Napolyon sormuş komutanlarına “Bu savaşı niye kaybettik?” diye. “11 tane sebebi var.” demişler. “Sayın bakalım.” demiş. “Bir, barut yok.” demiş. “Gerisini saymaya gerek yok.” demiş.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Şimdi, Sayın Bakanım, ben 2 tane sebep söyleyeceğim, başka şeyler var, onları almadım buraya. Bir tanesi, sulak alanları besleyen akarsuların, barajların göletlerde tutulması. Bunun örneklerini biraz sonra göstereyim. Bir de yer altı suyunu çok hoyratça kullanıyoruz, çok aşırı bir yer altı suyu kullanımı var. 2 tane temel sıkıntı, bütün bu gösterdiğim, söyledığım şeylerin altında yatan 2 tane temel sebep.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, barutu söyledin.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sadece şu rakamları söyleyeyim, bunlar devletin resmî rakamlarıdır, Devlet Su İşlerinin rakamlarıdır: 2010 yılında Devlet Su İşleri verilerine göre 1,93 milyar metreküp yüzey, 2,405 milyar metreküp yer altı suyu olmak üzere toplam -kapatıyor şeyi şu anda hatırlayamayacağım ama- 4,5 milyon metreküp civarında bir su kullanılıyor. Yüzey suyunu -şimdi siz diyeceksiniz Kembos’tan getirdik, şuradan getirdik, onların hepsini biliyorum Sayın Bakanım- arttırmamış sınırını. Vatandaş ne yapıyor? Yer altı suyunu...

Bakın, Konya kapalı havzasında -bunlar herkes tarafından bilinen şeyler- yine 2008 yılı rakamları: 27.140’ı ruhsatlı, 66.808’i kaçak, 94 bin kuyu var. Bundan bir hafta önce on yıldır bu verilere ulaşamıyoruz, yanlışsa Devlet Su İşleri bize doğru verileri iletin, yanlış verileri kullanmayalım. Selçuk Üniversitesindeki Fetullah Hoca’nın Meke Gölü’nü kurtarma projesinden aldığım veriler...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Profesör Fetullah Arık beyefendi.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, özür dilerim, bir an soyadını hatırlayamadım.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Hocam, sen “Arık” soyadını kullan.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM - Sayın Arık Hoca’nın raporundan aldığım veriler.

HALİL ETYEMEZ (Konya) - 2008 değil mi?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM - Bu 2008 ama güncel veri...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Hoca ne diyor?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM - Hoca diyor ki: “35 bin civarında belgeli, 100 binden fazla da belgesiz kuyuya ulaştı konya kapalı havzasındaki durum.”

HALİL ETYEMEZ (Konya) - Sadece Konya değil, etraftaki iller değil mi?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM - Hayır, hayır, Konya kapalı havzası. Tabii Aksaray’da var, Karaman’da var. İçerisinde durum bu.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Hocama ilave yapayım. Yalnız, bakın, tespit yapılmış değil, zaten adı üzerinde belgesiz kuyu. Şimdi, “Bu kadar kuyu var.” nasıl diyebiliyorsunuz ki? DSİ de bilmiyor..

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Şimdi, şöyle şöyle... DSİ biliyor,

HALİL ETYEMEZ (Konya) - Bilemez, diyemez.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM - Sayın Vekilim, belgesizden kasıt şu: Devletin ruhsat vermediği kuyu Ruhsat vermemiş, ben vatandaş olarak gidip, kuyumu açmışım, suyu alıyorum. Sayın Vekilim, Devlet Su İşlerinin raporlarından alınmış veriler bu. “Belgesiz” kelimesi bana ait değil, Devlet Su İşlerimize ait diyor ki: “Şu kadar belgelidir, şu kadar belgesiz.”

HALİL ETYEMEZ (Konya) - Ama 2008.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – 2008. Bugünkü rakamlar...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Çok daha fazla.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM - Sayın Bakanım, Devlet Su İşlerinden isteyin lütfen, bu belgeli ve belgesiz güncel veriler ne kadardır bir bildirsın.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, arkadaşlar, bu kuyu adetleri üzerinde Konya kapalı havzasında il il bunları bir tespit edelim belgeli ne kadar, belgesiz ne kadar? Bu tespit zor değil yani gerekirse artık uydudan bile tespit edilebiliyor yani bunları biz doğru dürüst tespit edelim, bunu da rapora yazalım DSİ’den talep edelim.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM - Ben bir başka şey söyleyeceğim burayla ilgili Sayın Bakanım.

Tabii, Devlet Su İşlerimiz yer altı sularını düzenli olarak ölçüyor. Beş yıl önce Karapınar bölgesinde, sizin bölgenizde iki tane araştırma kuyusu açtı ilave olarak Kesmez Yenikent Ülfet Yaylası otuz dokuz yıllık bir kuyu. Şimdi, biz yıllardır Konya kapalı havzasında her yıl 1 metre civarında yer altı suyu düşüyor derdik. Bakın, bu Devlet Su İşlerinin verileri: Kesmez kuyusunda 2015 yılında su seviyesi 44 metre, 2020 yılında 52,66. Okumayayım teker teker. Bu üç kuyunun son beş yıllık ortalaması 2,33.

Sayın vekilim, her yıl Konya Ovası’nda, Karapınar bölgesinde ortalama 2,33 santimetre yer altı su seviyesi düşüyor. Bu, inanılmaz bir şey. Bakın, bunun vebali, günahı bizden sorulur, gelecek kuşaklar sorar bunun vebalini, günahını. Biz bu ülkeyi yirmi yıllığına, otuz yıllığına kiralamadık ki bizim torunlarımız da onların çocukları da bu ülkede yaşayacaklar, Konya Ovasında, onlar da bu suyu kullanacaklar, nerede bulacaklar bu suyu? Onun için bunu burada bırakayım sadece şuna dikkat çekeyim: Lütfen, siz Konya Milletvekilisiniz, Karapınar’da yıllık ortalama düşme seviyesi 2,33; Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğümüzün verileri.

İkincisi, tabii, yüzey suyu kullanımı. Bu çok temel fiziksel bir kural göl nerede oluşur? O havzanın en çukur noktasında. Havzada düşen ne kadar su varsa yüzeysel akışlarla gelir bir yerde birikir, bir göl oluşur. Yani bu Akşehir Gölü de böyle oluştu, Burdur Gölü de diğer göller de. Peki, biz bu suyu kesersek ne olur? Göl kurur, çok basit yani bunun için ille de profesör, doktor, ilim adamı falan olmaya gerek yok. Su geliyorsa göl vardır, gelmiyorsa kurur. Yani biraz önce gösterdim, bakın, Burdur Gölü. Burdur Gölü’nde bir tane sulu veya kuru tek bir dere gösteremez kimse bana üzerinde gölet olmayan. Sulanmasın mı? Elbette ki sulayacağız, biz istemiyor muyuz ama ya bu planlamaları öyle yapmalıyız ki... Biz Nasrettin Hoca’nın yoğurt çaldığı Akşehir Gölü’nü de yaşatmak durumundayız, çevresindeki insanları da yaşatmak durumundayız. Onları biraz sonra söyleyeceğim.

Ya, neyi kaybettik peki? Aslında bir çok şeyi söyledim. Ama bir kere 94 yılında Türkiye Ramsar Sözleşmesi'ne taraf oldu ve dedi ki "Ben sınırlarım dâhilindeki sulak alanları korumayı taahhüt ediyorum." ve ulusal mevzuatımızı buna göre düzenledik. Bakın, Devlet Su İşlerinin görev tanımı içerisinde bataklıkları kurutmak vardı, kaldırıldı. Niye? Çünkü böyle bir taahhüdümüz var ve artık biz sulak alanların yaşatılmasına, var olmasına inanıyoruz. Ülkemizin geleceği açısından bunun önemli olduğuna inandığımız için bunu böyle yaptık yoksa Almanya, Fransa istediği için değil. Çevre Kanunu'na onun için "sulak alan" tanımını koyduk ve dedik ki 9'uncu maddede "Sulak alanlar kurutulamaz, sulak alanlar doldurulamaz, sulak alanlar kurutularak ve doldurularak arazi kazanılamaz." ve daha sonra da benim kaleme aldığım Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği çıktı. Uluslararası taahhütlerimizi yerine getiremedik, ulusal mevzuatımızın gereklerini yerine getiremedik.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Osman Bey, biraz hızlı gidebilsek.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM -Hızlanıyorum Sayın Başkanım.

Geçmişte çevresine hayat veren göller, şu anda çevresini tehdit eder hâle geldi. Bakın, bu fotoğrafı daha yeni çektim, Seyfe Gölü'nü 2015 yılında, Burdur Gölü'nü yeni çektim.

Sayın Bakanım, o su çekilen yerde var ya -ki Burdur Gölü'nün suları arseniklidir- oradan kalkan toz bulutu çevredeki tarım alanlarına yayılıyor, Burdur iline yayılıyor, çevredeki yerleşimlere yayılıyor. Orada hastalık riski artmaya başladı. Bunu mutlaka dikkate almak durumundayız. Seyfe'ye gidin insanlarla konuşun, diyorlar ki: "Yazın binlerce yıldır orada birikmiş olan tuz tabakası hortumla kalkıyor nereye gidiyor biliyor musunuz? Verimli tarım alanlarımıza."

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tuzlanıyor.

Evet, yani Seyfe'yi hemen kurtarmamız lazım.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM - Sayın Bakanım, bu sizin memleketiniz. Bu çiçek Eber Sarısı, sizin Nuh'un Gemisi Veri Tabanını açarken...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, şöyle Eber Gölü'ne yapılan regülatör yanlış oldu onu da bir inceleyelim. Arkadaşlar, burada çok değerli uzmanlar var. Bu regülatörü kaldırmak lazım diye düşünüyorum ama tekrar bir inceleyelim.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, bir incelenmesinde fayda var. Bakın, siz Eber Sarısı'yla, Nuh'un Gemisi Veri Tabanını açtınız. Eber Sarısı Eylem Planı'nı da hazırlayan kişi benim, koordine eden kişi benim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, orada bizim 7 büyük paketten oluşan bir eylem planımız vardı Eber'i kurtarmak için. Onu da gündeme alalım, ben ayrıldıktan sonra kalmış olabilir.

Arkadaşlar, 7 paketlik eylem planı var, Eber ve Akşehir'i kurtarmak için.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Dereçine Kasabası, çaydan o tarafa, zaten Sultandağı'na kadar meyvelik, bahçelik. Ben oraya gitmeseydim... Gitmeyenler için şunu söyleyeceğim: Ya, lütfen ne olur gidin, Türkiye'nin en iyi meyve bahçeleri nerede biliyor musunuz?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Dereçine'de.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Bu Sultandağı ile hemen Eber, Akşehir gölleri arasında. Dereçineliler neyle övünür biliyor musunuz? "Bizim kirazımız İngiliz Kraliyet ailesinin sofrasına gider." diye. Türkiye'nin en iyi kirazları orada yetişir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Dereçineliler bize hiç kiraz göndermediler.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Bakın, ben sordum -Dereçine Belediye Başkanı oturuyor, bir de Bolvadin Belediye Başkanı- Dereçine Belediye Başkanına dedim ki: Ya, ben buradan bir 10 dönüm arazi alsam, kaç verirsiniz bana? Dediler ki: “Satmayız, biz de arazi satılmaz.” Bolvadin Belediye Başkanımız bir kadındı. Sayın Başkanım, sizden... “Osman Bey, gel, biz sana 50 dönüm verelim, para falan da istemeyiz.” dediler. Bolvadin’de arazi 1 liraysa, Dereçine’de 10 lira. Bunu sağlayan ne biliyor musunuz? Hatta Eber Sarısı’nın da orada olmasının sebebi, Akşehir ve Eber gölleri.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Eber Gölü olmasa o kiraz olmaz.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Olmaz Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ve dünyanın en güzel kirazı Dereçine ve Sultandağı’ndadır.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Memlekete gittiğinizde o tarafa bir gidin, vatandaşlarla bir konuşun, meyve bahçelerinin durumu ne diye? Size şunu söyleyecekler: “Kuruyor.” Bak, meyve bahçeleri, o güzelim meyve bahçeleri kurumaya başladı. Neden? Bakın, bizde ilkokulda öğretirlerdi ya, Karadeniz’de...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O zaman Eber’e de gidelim uygunsa. Akarçay havzası, Konya havzası, Mucur; üçü. Ama bir de Sultan Sazlığı’na gidelim ki orası nasıl kurtuldu.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Tabii tabii.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok muhteşem bir proje.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Tamam. Seyfe’den Sultan Sazlığı’na geçmek kolay Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Oraya da götür, nasıl kurtulduğunu anlat bakalım.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bir rota da şey yapılabilir, kısa süre içinde...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir otobüs mü tutacağız?

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Meclisin otobüsü var, götürür o Komisyonu...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Orada kalacak yer de...

MURAT BAKAN (İzmir) – Ne kadar günlük? Sabah gidip akşam dönülebilir mi Konya’ya bilemiyorum?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Konya’ya tabii. İsterseniz...

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Kalınacak yer falan, resmî kuruluşlar...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Var canım, Konya’da DSİ’nin beş yıldızlı otel gibi şeyi var. Tamam, Konya’da misafir ederiz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Kalırız bir gece.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O zaman uzatma yapacağız herhâlde.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Tabii tabii, uzatma...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Uzatma yazısını yazalım mı şimdiden?

MURAT BAKAN (İzmir) – Biraz daha bekleyelim mi? Meclisin kapanma durumu yok herhâlde.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Yazalım ne olacak ki bulunsun elimizde.

MURAT BAKAN (İzmir) – Zaten hepsini de o bir ayı da kullanmak zorunda değiliz yani ondan önce de raporumuzu istersek yazarız.

YASAMA UZMANI MUHAMMET EMİN GÜZEL – Şöyle efendim: İki hafta önceden bir yere gidilecekse karar vermek gerekir çünkü olur almak için Meclis Başkanlığına olur yazmak...

MURAT BAKAN (İzmir) – O zaman şimdiden yazmak lazım, beklememek lazım. Yaptığımız işi dört başı mamur yapalım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O zaman şöyle yapalım: Kırşehir’den Mucur’u görelim, Kayseri Sultan Sazlığı, oradan Konya’ya gelelim, Ereğli’ye uğrayalım, oradan Konya, Akşehir, Eber Gölü, oradan Bolvadin’den... Beyşehir’e gitmeyelim şimdi, Beyşehir’i de kurtardık aslında da. İstiyorsanız Beyşehir’e de gidebiliriz.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Yok yok, neyse.

MURAT BAKAN (İzmir) – Meke nerede tam olarak?

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Meke Karapınar’da, Karapınar yolu üzerinde. Ereğli’den Konya’ya giderken zaten hem Acıgöl hem...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Vekilim, siz Konyalı olarak Kırşehir, Kayseri, Konya programını Eber’den...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Tabii tabii, o güzergâhta zaten hepsi yolumuz üzerinde, Akgölü’de görürüz yani o kuşların şeyi... Ereğli’de misafir ederiz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, Konya.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Ama tarih önemli.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ereğli’de nerede misafir edeceksin, Konya’da DSI’nin misafirhanesi var ya kocaman.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Sayın Bakanım, Ereğli vilayet gibi bir yerdir, unutmayın.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Aksaray’dan sonra Ereğli kaçınıcı plaka?

Evet, toparlayın.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, siz biliyorsunuz, bu Eber Sarısı, yeryüzünde 20 bin baklagil türü var, bunlar içerisinde bir çiçekten 3 meyve veren yeryüzündeki tek bitki. O da bizim Eber ve Akşehir göllerinin kıyısında var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, çeşitli veri tabanını işlemek için bir program yapmıştık, veri tabanı programı. Ona da ilk şeyi işlemek bana nasip oldu. Ben de dedim, Eber Sarısı’nı işleyelim, 1’inci odur. Şimdi, kaç milyon tane oldu? 1,8 milyon tane tür var şu anda Nuh’un Gemisi’nde.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Evet, evet, Sayın Bakanım, haklısınız.

Yani, tabii, sulak alanlar; balığından, sazına ki özellikle...

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Nuh’un Gemisi’yle...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, Nuh’un Gemisi şu: Bizim genelde bunu depolayacak bir veri tabanımız yoktu. Bir program yaptırдық, Veri Tabanı Programı ve buna da bütün biyolojik çeşitleri işleyelim diye adına da “Nuh’un Gemisi” dedik. Nuh’un Gemisi güzel bir isim. İlk girişi de benim yapmam nasip oldu. Eber Sarısı’dır 1 numara. Şimdi, 1 milyon 800 bine ulaştı galiba. En son bir bakın arkadaşlar Nuh’un Gemisi’ne.

MURAT BAKAN (İzmir) – Orada fiziki olarak da bunların tohumlarını depolamak lazım çünkü kaybolmaya şey yapan türler vardır. Artı, onları da iyi bir şekilde tekrar canlandırabileceğiz...

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Gen bankaları da kuruldu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Gen bankası kuruldu.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Avrupa’nın en büyük bankalarından bir tanesi kuruldu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, yediğiniz balıkların yüzde 60’ı ya sulak alanlarda geçiriyor yaşamını ya da sulak alanlara bağlı bunlar. Sadece Beyşehir Gölü’nü söyleyeyim: Bundan otuz yıl kadar önce 2 bin aile geçimini balıkçılıktan sağlıyordu. Bugün ne yazık ki o durumda değiliz. Tabii, bunun sebebi sadece su değil.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Su değil onun sebebi, yanlış balıklandırma.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, yanlış balıklandırma var, başka uygulamalar var.

Yine, bizim Orta Anadolu için mera hayvancılığı açısından sulak alanlar çok önemli. Bizim Orta Anadolu’da haziran 15 dedi mi her taraf kupkuru ama bir yer yıl boyu yemyeşildir, o da sulak alanlar ve onun etkisindeki alanlar. Bunu özellikle Ereğli’de yaşayan insanlarla konuştuğumuz zaman ne anlama geldiğini çok daha iyi anlatıyorlar. Yani sadece Kızılırmak Deltası’nda 11 bini manda olmak üzere 20 binin üzerinde sığır ve 14 bin civarında koyun otluyor.

Akarsulara giremedim, çok da zamanınızı aldım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – DSİ girdi orada.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Ama, Sayın Bakanım, bu sene her yerden feryat sesleri geliyor. Geçen gün “Oltu Çayı kurudu.” diye, “Menderes Nehri kurudu.” diye bir haber çıktı. Menderes Nehri nasıl kurur? Kurudu. Oltu Çayı benim ilk öğretmenlik yaptığım yer, köyüm ordaydı. Muhtarı aradım, konuştum, ya bir baraj, gölet mi var üzerinde? “Yok, ama kurudu. Meyve bahçelerimizi sulayamıyoruz, hayvanlarımız susuz kaldı, balıklar öldü.” dedi. Akarsularımızın durumu çok da iç açıcı değil. Peki, ne yapmalıyız? Ya, bir kere, sağ olsun atalarımız o kadar güzel bir cümle, ifade bırakmışlar ki bize, ayağımızı yorganımıza göre uzatacağız. Bunu her yerde her şey için kullanabiliyoruz. Bu suda da böyle, olmayan bir şey tüketilmez. Biz, şu anda olmayanı tüketiyoruz. “Olmayan şeyi nasıl tüketiriz?” diye sorarsanız, on binlerce yıldır birikmiş olan suyu tüketiyoruz biz ve ne yazık ki yerine koyamıyoruz, olan bu. Ne yapacağız? Ya, Konya kapalı havzasında -bana kızmamın Konyalılar ama- artık mısır, pancar, yem bitkileri gibi çok su tüketen bitkilerden vazgeçeceğiz, vazgeçmek zorundayız.

MURAT BAKAN (İzmir) – Büyükbaş hayvancılıkla ilgili bir şey yapmak lazım ki şey olsun.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Çünkü bugün eğer bunu yapmazsak, Sayın Vekilim, yarın torunlarımız içecek su bulamayacak.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani çare sulamada; modern, az suyla çok alanı sulayan sistemlere dönüşmekten başka çare yok. Bir de bazı yerlerde uygun bitki deseni seçmek zorundayız yani çözümümüz belli ya.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Evet, ben de onu söylemişim ama bir adım ötesi şu Sayın Bakanım: Bu işi normal koşullarda yürütmememiz gerekiyor yani gerçekten bir seferberlik başlatmamız gerekiyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Seferberlik olması lazım. İşte, Meclisimiz bu konuda...

MURAT BAKAN (İzmir) – Söyleyin, siz burada kaç kere yani... Komisyon olarak, biliyorum, “damla sulama seferberliği...”

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Seferberliği, evet. “Kapalı sistem” diyoruz ona.

MURAT BAKAN (İzmir) – Kredi mi, teşvik mi, ne yapılırsa... Zorlama...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bütün paraları oraya yatıralım, ne olacak?

MURAT BAKAN (İzmir) – Yani en önemli şey, daha önemli bir şey yok ki. Gıda güvenliğinden daha önemli bir şey yok, ulusal güvenlik meselesi yani.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Ben kamu kurumlarımızın sunumlarını da okudum, pek çok bilim insanımızın sunumlarını da okudum. Bugün de ifade edildi, artık o kadar çok eylem planı hazırlıyoruz ki Türkiye eylem planı enflasyonuna gitmeye başladı.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Eylem planı çöplüğü mü olmaya başladı?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Aynen öyle Sayın Bakanım.

Ya, dünyanın...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Eylem planı değil de tespit raporu...

Bakın, eylem planından daha çok tespit raporu... Yani çalışanlar tespit yapıyor, aynı şeyleri tekrar ediyor.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Şimdi, bakın, Sayın Vekilim, Nehir Havza Yönetim Planı, Sulak Alan Yönetim Planı, Göller ve Sulak Alanlar Eylem Planı, Kuraklık Eylem Planı...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Osman Bey, şimdi hepsini söyleme yoksa bugün içme suyu eylem planımız olmasaydı sen de susuz kalacaktın.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Şimdi, Sayın Bakanım, elbette ki yapılanları takdir ediyoruz. Burada sorunları dile getirmeye çalışıyorum, şu: Dünyanın en iyi planlarını hazırlayıp uygulamadıktan sonra o planın hiçbir değeri yok.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Uygulama, bir de denetlemedikten sonra.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Elbette ki.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Haklısınız, yüzde yüz haklısınız.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Benim uygulamadan kastım o. Yani bir plan hazırlayacaksınız, uygulayacaksınız ve sonuçlarını izleyeceksiniz, değerlendireceksiniz, başarınızı ölçeceksiniz; benim söylemek istediğim bu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, onları da takip edelim. Belki rapora şunu yazmak lazım: Eylem planı hazırlanıyor -bunların takibini talep edelim- ne oldu? Haklısınız.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Son şeyleri atlayarak geçeyim.

Su ve arazi kullanım planları yapılırken artık şu sulak alanların korunmasını dikkate alalım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ön planda artık.

Tamam, onu da geçtik, kabul ettik.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Bir diğeri: Ben ilk göreve başladığımda “kurumlar arasında iletişim ve koordinasyon eksikliği” deniliyordu, bugün yine ifade edildi. Ben de ifade edeceğim; bunu artık aşmamız gerekiyor, bu iletişim ve koordinasyonun sağlanması gerekiyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani suyun bir yerde toplanması gerekiyor, değil mi?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Biraz sonra onu söyleyeceğim Sayın Bakanım.

Sürekli ve düzenli izleme kontrolünü de ifade ettiniz, tekrar edeyim: Bakın, bir yeri koruma altına almak mümkün değil. Ben ulusal mevzuatımızda koruma altına alınan listeyi vermedim. Önemli olan, koruma altına aldıktan sonra onun gereklerini yerine getirebilmek ama özellikle bunu koydum, şunun için koydum: Ya, korumadan sorumlu pek çok arkadaşımızın bile “Yani bu, gelişmiş ülkelerin biz kalkınmayalım diye önümüze koydukları engelden başka bir şey değildir.” şeklinde ifadeleri var.

Bakın, Fransa’nın Ramsar Sözleşmesi listesine dâhil ettirdiği alanı görüyorsunuz, 37.420 kilometrekare. Türkiye’nin ne kadar? 1.845 kilometrekare. Sayıya baktığımız zaman, rekor İngiltere’de; 175 sulak alanını Ramsar Sözleşmesi listesine dâhil ettirmiş. Bizim ne kadar? 14 ki biz Avrupa’daki en geniş yüz ölçümüne sahip ülkeyiz.

Şunu söyleyeyim: Bakın, Kızören Obruğu, Kuyucuk Gölü, Nemrut Kalderası... Niye bu alanları biz ilan ettirdik? Ya, bu alanlar o kadar kullanımdan uzakta ki Devlet Su İşlerinin hiçbir programında yer almıyor. Onun için bu alanları Ramsar listesine dâhil edelim. Hâlbuki 1994 yılına bakın; Göksu, Burdur, Seyfe, Kuşgölü, Sultan Sazlığı, Kızılırmak, Akyatan, Ulubat, Gediz Türkiye’nin gerçekten önemli sulak alanları. Ha, koruduk mu? Maalesef koruyamadık.

Ya, “Biz de restorasyon yapıyoruz.” diye... Hatta sunumları da var kurumlarımızın. Bu, restorasyon çalışması değil. Sayın Bakanım, o Yunak Akgöl’de yapılan restorasyon çalışması... Sırf bu sunum için iki hafta önce gittim, şu “Mayıs 2021” denilen fotoğrafı çektim. Şu toplantı salonunun tabanında nasıl bir damla su yoksa bizim restore ettiğimiz alanın dibinde de bir damla su yok.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Hangisi o?

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Yunak Akgöl; Devlet Su İşleri ve Milli Parklar Genel Müdürlüğümüzün bir Avrupa Birliği projesi kapsamında restore ettiği alan.

Bakın, altta Amerika’dan 4 tane örnek verdim, restore edilen alanlar böyle. Restorasyon emek istiyor, sadece gövde, bent yapıp bırakmakla olmuyor. Biz bent yaptık. Bir hafta önce gittim, ben ilgililerin çok uzun zamandır buraya uğradıklarını sanmıyorum. Restorasyon emek ve zaman ister, bir. Bu önemli Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onu geçelim, çok konuştuk.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Bitti Sayın Bakanım.

Su kanunu...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, kabul ettik, geçelim.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – ...mutlaka ve mutlaka çıkarılmalı.

İkincisi -ne olur Devlet Su İşlerindeki arkadaşlarım alınmasınlar, gücünmesinler- bugünkü kurumsal yapısıyla Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğümüzün su yönetiminde yetersiz kaldığını düşünüyorum. Diyebilirsiniz ki: “Ya, şunu yaptı.” Elbette ki Türkiye çok şey borçlu Devlet Su İşlerine; çok güzel barajlar yaptı, göletler yaptı, rezervuarlar yaptı, sulama tesisleri yaptı ama biz yer altı suyunu kontrol edemiyorsak, otuz senedir kontrol edemiyorsak hiçbir havzada, demek ki görevimizi yerine getiremiyoruz.

Şunu söyleyeceğim: Ya, vakit geçirmeden -bu, politik bir mesele değil; bu, siyasi bir mesele değil- suyun yönetiminden sorumlu kurumları masaya yatırmak gerekir. Olmuyor Sayın Bakanım, yani Su Yönetimi Genel Müdürlüğümüz -elbette ki ifade ettiniz- yukarıda politikaları belirliyor. Ben Havza Yönetimi Heyetlerine katılan bir kişiyim, artık Havza Yönetim Heyetleri insanları sıkıyor, hiçbir şey vermeyen bir noktaya taşındı çünkü Su Yönetimi Genel Müdürlüğünden bir arkadaşımız geliyor, Devlet Su İşleri projelerini anlatıyor, belediyeler projelerini anlatıyor, hiç kimse bir şey anlamıyor, ayrılıp gidiyoruz. Mutlaka “Bu ülkenin su kaynaklarını daha iyi nasıl yönetebiliriz”in tartışıldığı bir masanın kurulması, bu kurumsal yapının yeniden ele alınması ve düzenlenmesi gerekir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Yani şunu söylemek zorundayım: Bütün doğal kaynaklar gibi sularımız da bize dedelerimizin mirası değil, torunlarımızın emaneti.

Yine şunu unutmayalım: Biz kendi hakkımızı bitirdiğimiz gibi, çocuklarımızın ve torunlarımızın hakkını da hızla tüketmeye başladık Sayın Bakanım. Yani bu, Konya Ovası’nda böyle, Eskişehir’de farklı değil, Söke Ovası’nda farklı değil .

Bitti Sayın Bakanım, bu zaten sondu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Ben teşekkür ederim, beni çok sabırla dinlediniz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, vakit de çok geç oldu.

Bir kere, Nuh’un Gemisi Veri Tabanı’na 1,9 milyon adet veri işlenmiş şu ana kadar.

Evet, şimdi bir tek soru var, kısa olmak kaydıyla çünkü biz sekiz saatlik...

MURAT BAKAN (İzmir) – Tabii tabii.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Biz de artık toparlayalım.

Evet, İzmir Milletvekilimiz Murat Bakan...

MURAT BAKAN (İzmir) – Arkadaşlarımı da yormayacağım.

Teşekkür ederiz sunumunuz için.

Sadece bir şey söylemek istiyorum, ben burada sunum yapan arkadaşlara çok sordum, dedim ki: Konya kapalı havzasında şeker pancarı stratejik ürün, niye? Su yok, poları yüksek yani, su yok ama su yok yani. Anlattınız, fotoğrafı gördük. Şeker fabrikaları var, orada bunu üreten çiftçilerimiz var ama bununla ilgili bir çözüm düşünülmeli. Şeker pancarı ekilmemeli demiyorum ama bununla ilgili bir çözüm üretilmeli.

İki: Büyükbaş hayvancılık. Çok arkadaşta sordum burada. Israrla diyorum ki yerli sığır türleri, yerli sığır türleri. Doğu Anadolu kırmızısı, Güney Anadolu kırmızısı, yerli kara, boz ırk, yerli güney sarısı, bunlar yerli; dayanıklı, sıcağa dayanıklı, soğuğa dayanıklı, az yem isteyen, sekiz ay dağda ekonomik değeri olmayan otlarla beslenebilen sığır türleri. Yok, illa melez, yemlik bitkiyle, mısırla, yoncayla beslenen şeyler ve Konya havzasında çok su isteyen yonca ve mısır şey yapıyoruz ya. Bununla ilgili bir arkadaşımız çıkıp da demedi ki: “Ya bu yerli sığır türleri şey yapmalı, kuru tarıma geçilmeli.” Şimdi, siz bunu söyleyince -benim hani kanayan yaram- tutanağa geçsin diye bunu söylemek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, şeyi söylemek zorundayım: Bu, konunun biraz dışında ama en son toplantıyı Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Yasası’yla sizin Başkanlığınızda yapmıştık. Maalesef bürokrasinin kurbanı oldu o yasa tasarısı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Maalesef, biliyorsunuz.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Şimdi duyduk ki iki Bakanlık kendi yasalarını hazırlıyorlarmış.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok yanlış.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Sayın Bakanım, ne olur bir öncülük yapın.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Doğru, yapalım, masaya yumruğu vuralım.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Bakın, Sayın Vekilim de aynı şeyi düşünüyor. Şu iki Bakanlık, iki Genel Müdürlük birleştirilmeli Sayın Bakanım. Bu, kaynak israfı, en önemlisi insan kaynağı israfı, zaman israfı. Bakın, Nuhun Gemisi Veri Tabanı’ndan bahsettiniz, Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü 81 ilde biyoçeşitlilik envanteri çalışması yaparken aynı anda Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü bütün illerde sit alanlarıyla ilgili ekosistem araştırması yaptırdı. Yazık günah değil mi Sayın Bakanım?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok haklısınız, bunu tespit ettiniz, teşekkür ediyoruz, zaten Nevzat Ceylan da bu konuda çok ısrarlı ama işte bakanlıklar böyle sanki kazanılmış bir hak gibi...

Yalnız müsaade ederseniz Konya Milletvekilimize bir söz verelim.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Sunum için Osman Bey’e teşekkür ediyorum.

Bir defa, en son söylenen şeyden başlayayım: Su yönetimi bakanlığı şart, bunu kayıtlara geçsin diye söylüyorum. Çünkü işte DSI’nin suyu getirme, yapım işleriyle uğraşması, su yönetim politikasını üreten bir genel müdürlük ve eylem planlarının devreye girmesi, yapılması, uygulanması gibi birçok faktörü beraberinde düşündüğünüz zaman Türkiye’nin su konusunda da ciddi bir problemi olduğunu hep beraber görüyoruz. Su yönetimi bakanlığı şart yani kanun da onun içerisinde zaten bu düzenleme yapılırken.

Ben Osman Bey’in söylediği şeyin üzerinden şunu ifade etmek istiyorum: Aslında bugüne kadar yapılan eylem planından daha ziyade, yapılan tespitler, sorun olarak tespitlerin üzerinde birtakım çalışmalar yapılmış ama çözüm önerileri yani ayağı yere basan, birazcık gerçekçi, toplumun ve bugüne kadar tarımda uğraşan insanların bugün içinde bulunduğu bir gerçeği görmeden herkes konuşuyor. Şimdi, herkes tarafından Karapınar ifade ediliyor. Karapınar’ın belki on beş yirmi yıl öncesine veya hatta da otuz yıl öncesine bakarsanız tamamen bir çöl ve bugün öyle bir noktaya gelmiş ki 400 bin ton mısır üretiyor, 380 bin küçükbaş hayvanı var, 90 bin büyükbaş hayvanı var ve tarımda çok ciddi bir mesafe kat etmiş. Bu, bugünün sonucu da değil, aslında insanlar belli bir noktada temel ihtiyaçlarını karşılamak, kazançlarını elde etmek, üretim yapabilmek için ve o topraklarda bu işi yapabilmek için belli bir süreç yaşamışlar...

MURAT BAKAN (İzmir) – O mısırı diktğin için o göller kuruyor ama.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – İşte ama bakın, bu...

MURAT BAKAN (İzmir) – Mısır ekmeyeceksin oraya.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – İşte onu ifade edeceğim. Şimdi, bugün “Mısırı ekme.” diyebilmek için alternatifini ortaya koymak gerekiyor. Osman Bey şöyle bir şey diyor: Orada sulu tarım yapılmasın. Bugün kuraklık yaşadı ve kurak bölgelerde yüzde 90 bir tane ekin kaldırılamayacak. Bu insanlara çözüm nasıl getireceksek buna göre kafa yormak gerekiyor. Çok güzel, Doğa Araştırmaları Derneğinizin, işte bunları birlikte, vatandaşın önüne çözümü koyarak yapacağız.

Şimdi, mesela bazı sunumcular –daha önceden de yaşadık- birkaç yılın tespitini ortaya koyarak burada sunum yapıyor, bunlar da kendi içerisinde çelişkiyi oluşturuyor. Ben milletvekili oldum olalı Konya’da bu konunun bir sorun olduğunu ve buna çözüm üretilmesi gerektiğini, bu kuraklığı yaşayacağımızı, gelecekte çocuklarımıza da bunların kalabileceğini ifade ettim. O bölgenin kurtuluşu için, özellikle kurak bölgelerde yani az yağış alan bölgelerde kesinlikle küçükbaş hayvancılığın ön plana çıkması gerektiğini ifade ettik, bugün de ifade ediyoruz, gördüğüm kadarıyla herkesin ifadesi de bu. Bunun gibi çözümler üretmediğimiz sürece vatandaşa “Ekme.” diyemezsin, “Yapma.” diyemezsin, nihayetinde de eylem planlarının başarısız olma nedeni de budur. Onun için yani birazcık yol gösterecek, o sorunu çözecek ve insanların da ihtiyaçlarını karşılayacak bir zeminin oluşturulması gerektiğini düşünüyorum.

Demin biraz daha işin esprisiyle konuşuldu, Konya’ya da bekliyoruz tabii ilk seyahati ama yakın zamanda yapalım ki bunun arkasından değerlendirme fırsatının olmasını da sağlayalım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İnşallah. Teşekkür ederiz.

Bunu Komisyondaki arkadaşlarla konuşalım kimler gelecek diye.

Cihan Bey, bitti ama size de son olarak söz vereyim.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Sayın Başkanım, ben sadece Osman Bey’e teşekkür etmek istedim, gerçekten çok doyurucu ve güzel bir sunum oldu. Kendisi bürokrasiden sonra işte böyle bir dernekte de vazife alarak çalışmalar yürütüyor. İnşallah gelecekte, eğer ölmez sağ kalırsak Osman Bey, bana da oradan bir yer ayırın da beraber gelip çalışalım, tamam mı? İki senede bir gittiğin yere ben seni her sene götürürüm, söz.

DOĞA ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ BAŞKANI OSMAN ERDEM – Çok mutlu olurum Sayın Vekilim.

CİHAN PEKTAŞ (Gümüşhane) – Çok teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz.

Hayırlı akşamlar diliyorum.

Toplantıyı kapatıyoruz.

Kapanma Saati: 19.58

